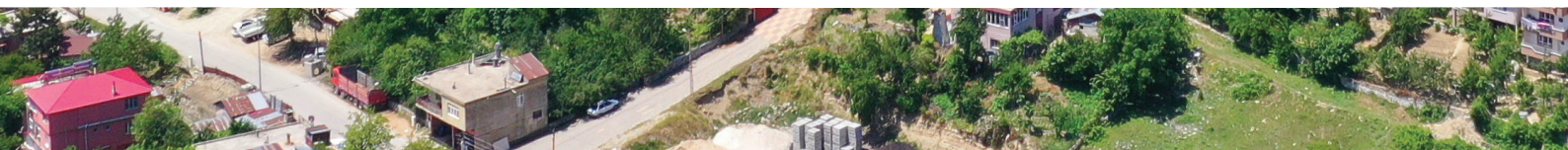

Yerel Dergi
Yaz 2021 • Sayı 33

tirşik

Andırın'ın Geleceği **PROJELERDE**

Tirşik Dergisi 33. sayısına kavuştu. Aradan yıllar geçti. 2007 yılından bu yana yayın hayatında. Ara vermeler, aksamalar olsa da bugünlere ulaştı. Yaşamada güç veren siz değerli okurlarımız oluyor. Arıyorlar, soruyorlar. Çıkmayınca bir boşluk oluşuyor. Bu enerji ile yola devam ediyoruz.

Tirşik Dergisi yeni dönemde iki adımla başladı.

Önce Tirşik Dergisi Sitesi kuruldu. Site dergileri yayınlıyor. Dergiden öte hizmet veriyor. İncelemeler araştırmalar dosya şeklinde sunuyor. İnsanlarımızı işliyor. Doğamızı, çevremizi tanıtıyor ve yayınlıyor. Söyleşiler hazırlıyor. Derginin bütün sayıları yayınlanıyor. Öyle ki dergiler arasında bir gezinti yapıldığında kaç medeniyetten bu yana bölgemizi görebiliriz. Dergi inceleme araştırma yapacaklara, bilgi edineceklerle tam bir hazine. Avcılarını bekliyor.

Yayın hayatında olan dergilerin çok azı bir arada sunuluyor. Y eksik, ya bedelle. Tirşik Dergisi okuyana açık.

İkincisi, Akademik Tirşik Dergisi yayın hayatına giriyor. Teknik ve alt yapı hazırlıkları tamamlandı. Cumali Yaşar Hocamızın emeklerine sağlık diyoruz. Akademik Tirşik Dergisinin ilke ve hedefleri var.

- Çukurova bölgesini işleyecek
- Çukurova bölgesinin insan, tarih, medeniyet, kültür, değerler, varlıklar, doğa, çevre, fiziki beşeri coğrafya, hayat, toplum, sanat, edebiyat.... gibi alanlarını işleyecek
- Ağırlıklı olarak bölgemizdeki akademisyenler, araştırmacılara çağrımız var. Onlardan istiyoruz.
- Düşünün, yereldeki üniversiteler, araştırma kurumları, yerel kişiler; yine yereli işleyerek, yine yerele yani sizlere sunacak
- Çukurova bölgesi hazine. Hem de işlenmeye değer kıymetlerle dolu.
- Dergiye gelen araştırma, inceleme, tezler hakem tetkikinden geçtikten sonra yayınlanacak. Yani ortaya çıkan ürün/semere bilimsel, tutarlı, gerçekçi olacak. Referans olacak.

Aslına bakarsak bölge insanımızın destansı bir yanı var. Bunu da hem coğrafya, hem medeniyet/kültür birikimi besliyor. Bu yüzden herkes şair, yazar yönlerine sahip. Ne var ki bu yönümüz yetmiyor. Onları bilimsel inceleme, araştırma ile gün yüzüne çıkarmak gerekiyor. İşte Akademik Tirşik Dergisi bunu yapacak. Coğrafyaya yeni bir ışık tutacak.

Akademik çalışmalarını, inceleme ve araştırmalarını var nerde yayınlamalıym diyenlere bir imkan sunuyor. Şu, bu konular neden incelenmiyor, araştırılmıyor diyen topluma da sunum oluyor. Yani bir boşluk dolacak.

Tirşik Dergisi hazırlanıyor. İnternet, sanal/sosyal medyayı kullanan herkes kolayca ulaşıyor.

Tirşik Dergisi kolay ve rahat okunsun diye kitap şeklinde sayfalar çevrilerek okunuyor. İsteyen indirdiğini kağıda yazdırarak kağıttan da okuyabilir. İstenilen sayfa tek başına da çıkarılabilir. Kısaca hizmete/sunuma hazır.

Hem dergi, hem site; internette site şeklinde, sosyal medya ağlarında sizleri bekliyor. Cep telefonlarıyla uyumlu. Kolayca erişiliyor.

Tirşik Dergisi yoğun ilgi görüyor. Var olun. Yazılarınız heyetten geçerek dergide yayınlanıyor. Hem yazan geride bir eser bırakıyor, hem de insanımız faydalanıyor. Ne güzel.

Daha nice güzelliklerde buluşmak dileğiyle.

tirşik

YEREL DERGİ • SAYI - 33

ANDIRIN GELİŞİM PLATFORMU'NUN
YAYIN ORGANIDIR

◆ İÇİNDEKİLER ◆

Andırın Gelişim Platformu Adına İmtiyaz Sahibi:

Ahmet Narinoğlu

Genel Yayın Yönetmeni:

Sezai Şengönül

Yazı İşleri Müdürü:

Gökhan Gök

Yayın Kurulu:

Ahmet Narinoğlu, İskender Zengin, Hüsnü Karcı,
Tahsin Sarıbiyık, Gökhan Gök, Cumali Yaşar

Abone, Reklam ve Halkla İlişkiler:

Soner Kesme, İskender Zengin, Sittik Çeri

Adres:

Eski Osmanlı Sok. No:3 Kat:1 Da:6 Mecidiyeköy-Şişli/
İSTANBUL

Telefon:

0212-274 24 54

Web Adresi:

www.andirin.org.tr

e-posta:

tirsikdersgisi@hotmail.com

Yayın Türü:

Yerel Dergi

Grafik-Tasarım:

Yeşim Karakoç

Baskı:

Kültür Sanat Basımevi

Dağıtım Sorumlusu:

Muzaffer Yaşar

Yayınlanan yazıların sorumluluğu, yazarına aittir.

Bu dergi, Andırın Gelişim Platformu'nun

bir kültür hizmetidir.

Parayla satılmaz.

1	Bizden	71	Aşık Kul Halil
2	İçindekiler	72	Günlük
3-14	Dosya	73	Zahide'den Şiirler
15	Maraş ve Beş Şehir	74	Sevgili Gencim
16-19	Mahmut Bayazıt ile Söyleşi	75	Düldül
20-26	İlbeylioğlu Hikayesi	76	Çocuk Kalbi
27	Andırın'ın Duygusal Tarihi	77	Geben
28-33	Andırın'ın Tarihi, Kültürel Durumu	78	Yerden Toprak Ev
34	Karacaoğlan	79	Andırınlılar
35	Andırın Eski Resimler	80	Seher Vakti
32	İki Resim İzinde	81	Andırın
33	Porsuk Ağacı	82	Oturuyordu
34	Kanlı Böğüt	83	Andırın
35	Tırşik Çeşitleri	84	Oturdu
36	Toroslar	85	Annem
37-38	Kayranlı Dağları	86	Söz
39-40	Andırın Esintileri	87	Maraş Destanı
41	Çeşmeler	88	Bahardan Yaza
42	Kara Mağara	89	Sazım
43	Turnaya Ağıt	90	Sular Akmadan
44	Andırın'da Kilimcilik	91	Tırşığe Ağıt
45	Geben Kültüründen	92-93	Ay Yıldız
46-47	Andırın Yaylaları (4)	94	Köyüm
48	Kültürümüzden	95	Bir Türkü
49-50	Yemek Kültürümüz	96	Sunam-Gideyim
51	Ambar	97	Bir Çukurova Meselinden
52-53	Rıfatiye'de Yer Adları	98	Olur mu
54	Erenler Köyü	99	Bağdat Gibi Diyar Olmaz
55	Nam-ı Diğer Deli Ahmet	100	Zeliha'dan
56	İbrahim Ergün	101	Olsa Diyom
57	İbrahim Panavur	102	Şiir
58-60	Geben'e Yolculuk	103	Ahmet Parmaksız
61	Sevda	104	Şiir
62	Bizim Eller	105	İki Kitap
63-66	Hayati Vasfi Taşyürek	106	Bahar
67	Kerpiç	107	Cengiz Kıvrak
68	Andırın Ağıdı	108	Tırşik Dergisi
69	Padişah Mahmut	109-111	Andırın ve Planlama
70	Genç Kızdan Ağıt		

Andırın Geleceği PROJELERDE

ANDIRIN BAKİR BİR İLÇE

Andırın yazı meşhurdur, güzeldir diye kesip atmak kolaycılık olur. Andırın'ı meşhur eden sadece yaz mevsimi mi? Çukurova'nın yaz aylarında sadece Toroslara kaçışı mı? Andırın'ın kazanması için sadece yazı beklemek kolaycılık olmaz mı? Dört mevsim, 12 ay 365 gün Andırın'ın gelişmesini istemez miyim? Öyle ya eğri oturup doğru konuşalım.

Önce Andırın'ın gücü nedir? Varlıkları nedir? Kapasitesi ne kadardır? Gelişmesi için yeraltı yer üstü kaynakları nelerdir? Beşeri gücü (insan kaynağı), sermayesi nasıldır? Doğal varlıkları ne kadardır? Marka değerleri, ürünleri var mıdır? Ulaşımı nasıldır? Gelişme potansiyelleri nelerdir? Daha nice sorular. Bütün bu sorulara verilecek cevap, kalkınmasında ipuçlarını verir.

Kestirmeden söyleyelim. Andırın'ın kalkınması ve gelişmesi için fiziki, beşeri, çevresel, coğrafi kaynakları ve potansiyeli vardır. Bir kere Andırın'ın bu haliyle kalması bile bir gelişme potansiyelidir.

O zaman Andırın'ın kaynaklarına kısaca bakalım.

1. Stratejik konumu

2. Coğrafi kaynak (doğa, çevre, ulaşım, yaylacılık)

3. Beşeri kaynak (insan, toplum, düzen)

1. Andırın'ın Stratejik Önemi

Andırın'ın stratejik önemi ve gücü coğrafyasından, coğrafi konumundan ileri gelir. Tarihinden beri ovayı Anadolu'ya bağlayan, kolay geçit veren bu coğrafyayı bütün medeniyetler kullandılar. Kullanırken de birikim

bıraktılar.

Andırın coğrafyasında; Dağlar, nehirler, zengin bitki örtüsü, cep ovalar, kaleler, kısa yol, beller var. Akdeniz iklimi hakim sürer. Dört mevsim alenen yaşanır. Zengin bitki örtüsü insanoğlunu her zaman doyurur. Ondan olmalı ki, insanoğlu her daim yaşamıştır.

Bu Andırın coğrafyasının bir zenginliğidir. Bir bakıma jeo stratejik gücüdür. Stratejik yönü; Çukurova'yı en kısa mesafede İç Anadolu'ya bağlaması.

Tarımlarda en kolay geçişlerinin olması

Geçiş bölgelerinin rakımlarının düşük olması

Akdeniz ikliminin yoğun tesiri altında olması

Yukarıda sıraladığımız sebeplerden dolayı tarihten beri Andırın askeri yönetim bölgesi olmuştur. İlçede Roma ve Bizans döneminden kalma yirminin üzerinde kale bulunmaktadır. Tarihte Çukurova'yı korumak için buraların tahkim edilmesi gerektiği görüşüne tanık oluyoruz. Kurtuluş mücadelesinde Kahramanmaraş, Osmaniye, Kadirli, Kolan, Feke, Saimbeyli işgal bölgeleri iken Andırın'a girilmemiştir. Osman Tufan Paşa'nın ifadesiyle Andırın düşmanın kalbine hançer gibi saplanmıştır. Andırın, Kadirli, Kahramanmaraş, Feke, Saimbeyli kurtarılması desteklenmiştir.

Stratejik konum tarihten bildiğimiz nice kazanımlar sağlamışken, bu gün de toplumun gelişiminde en büyük potansiyeldir.

2. Coğrafi Konum

Andırın coğrafyası tartışılmaz. 2020 rakımından 2000 rakımına ulaşan Toros yamaçları, vadileri, cep ovaları,

geçitleriyle fiziki öneme sahiptir; ayrıca coğrafya üzerinde zengin bitki örtüsüne sadece rakam vererek anlatabiliriz. Yaklaşık dört bine yakın bitki (flora, fauna) varlığı, iki yüze yakın yenen meyveli ağaç varlığı daha da fazla söze gerek bırakmaz.

Bu coğrafyayı biraz açan:

1. Adana/Çukurova kültürü tanınması
2. Anadolu-Çukurova geçiş yolunda olması
3. İklimin mutedive olması, dört mevsimi yaşaması
4. Toprakların verimli olması
5. Yayla olması
6. Engebeli araziye rağmen ovaya yakın olması
7. Ormanların olması
8. Tabiat bitki örtüsünün zenginliği
9. Geçit vermesi
10. Denize yakınlığı
11. Deniz-ova-dağların sarp olmadan iklimin coğrafyanın derinliklerine sirayet edişi (bunun garbi yeli en iyi ispatıdır).

Andırın coğrafyasına baktığımızda;

Yukarı Bölgede (Dağ Kolu) dediğimiz yaylalar, ovalar, dağlar var.

Ortada Andırın (Kaza, Kasaba, Hükümet) dediğimiz şehir ve çevresinde köyler var.

Burada vadiler, yaylalar, ovalar, verimli engebeli dağlar.

Aşağıda Çukurova'yla bağlı/bitişik Andırın ovası var. Ova büyük Çukurova'dan da verimlidir. Orda ne yetişirse burada da yetişir.

3. Beşeri Kaynakları

Andırın tarihten beri beşeri kaynaklara, varlıklara vatan olmuştur. Kalelerden, tarihi kalıntılardan ve yerleşik medeniyetlerden bunu anlıyoruz. Dün de Andırın'ın gücü insana dayanıyordu. Bu gün de insana dayanıyor. İnsan ise tarihten beri gelen zengin kültür birikimi içinde yoğrularak bu güne gelmiştir.

Coğrafyanın da sunduğu bir nimet olabilir. Andırın insanı; zeki, çevik, pratik, akıllı, hareketli, yenilikçi, enerjik durum sergiler. Toplum yaşamı, konar göçerlik, çalışma zorlukları, zor kazanç elde etme yolları gibi faktörleri sayabiliriz burada.

Andırın insan yapısı doğayla uyumlu, barışık, onu koruyan ve ondan yararlanan bir haldedir. Modernleşme ve beraberinde getirdiği betonlaşmaya rağmen zenginlik devam eder.

Andırın insanının bazı yönlerine değinelim.

1. Bozulmamış ve değişmeyen yetiştirmeleri
2. Saf, temiz olmaları
3. Tabiatla uyumlu olmaları sonucu hızlı ve çevik olmaları
4. Zeki ve pratik olmaları
5. Ağır/baskın/geleneksel tarzda yetiştiriyor olmaları (geleneklerini muhafaza) etmeleri.

Evet Andırın'da çoğalan nüfusu Andırın besleyemeyince toplum kendi çaresini kendi bulur. Başta eğitim yoluyla yeni hayata atılma yolunu seçer, böylece göç başlar, Eğitim fırsatı elde edemeyenler iş gücü şeklinde göçer. Göç bereket versin ki ağırlıkla Çukurova kentlerine olur.

Bu sayede memleketle bağlar kopmaz. Artık dışarıda; ikinci, üçüncü, hatta dördüncü kuşak Andırınlılar yaşıyor. Toplumabakınca şunu net görüyoruz. Andırın'dan kopan bulunduğu yerde de kopuk yaşıyor. Bunu önlemek için büyük kentlerde sivil toplum örgütleri kuruluyor, hemşerileri bir arada tutma, kültürü yaşatma gayretleri veriliyor. İyi de oluyor. Onlarda olmasa göçenler iyice dağılacığa benziyor.

Andırın insanının hatta Andırın'ın büyük bir handikapı var. Bürokrasi, siyaset ve ticaret üçgeninde hak ettiği yeri alamıyor. Alamayınca bunun gücü Andırın'a yansımıyor. Biliyoruz ki, bir yöreyi geliştirmenin kestirme yolu siyasetten geçiyor. O zaman geriye kişisel çabalar kalıyor. O da kafi gelmiyor.

Gelişme umudu bekleyen Andırın'ın kadirşinas insanları da bu yüzden ister yerli, ister yabancı olsun kendine hizmet edeni seviyor, unutmuyor (Oktay Çağatay buna misal).

Maalesef Andırın kuşağında iki eksiği yaşıyoruz.

Ticaret ve siyaset. Bürokrasi var. O da elinden tutulmayı bekliyor.

Bu iki cephenin gerisinde ve gayretinde olmak gerek. Bu iki alana atılanı canı gönülden desteklemek gerek.

Biliyoruz. Andırın insanı hem memlekette, hem gittiği yerlerde zor kazanıyor. Ayakta kalma mücadelesi ve-

riyor. Öyle de olsa, aldığı kültür ve terbiyeden dolayı cömert, kum ekmeği dahi olsa paylaşıyor. Buna rağmen bir ve beraber olmadan başka da yol gözükmüyor.

Andırın'ı görenler şunu söylüyor. Bu coğrafyada, bu zeki insanlar yaşarken nasıl fakir olunur. Biz de bu fikri paylaşsak da, kusuru sisteme ve kurulan düzene bağlıyoruz.

İşte bu Andırın insanının üç yönüne değinelim.

1. Önce kendini geliştirecek ve yenileyecek. İş ve meslek hayatında ilerleyecek. Uzmanlığı varsa uzmanlığında ilerleyecek. Her alanda dolu ve aranır olacak. Ülkesine, çevresine faydalı olacak.

2. Dışarda yaşıyorsa Andırın ile bağlarını koparmayacak. Memleketinde ailesi, akrabasından kopmayacak. Tatilde, bayramlarda, özel günlerde memleketine gidecek. Ailesinin memlekette koparmayacak. Hatta imkanı varsa memlekette evi/bağı/bahçesi olacak.

Andırın2da yaşıyorsa; bilinçli yaşayacak. Çevresiyle bağlarını koparmayacak. Memleketinin insan, doğa, kültür zenginliğinin farkına varacak. Kem koruyacak, hem de yararlanacak. Yani bilinçli yaşayacak.

3. Mesleki şahsi birikimi, uzmanlığı, zenginliği varsa, ne elde etmişse bunu memleketi lehinde kullanacak. Her şey para değil. İnsani/mesleki gücünü kullanacak. Mesela doktor ise memleketinin insanlarıyla ilgile-necek (Dr. Ahmet Yaycıoğlu, Dr. Nazmi Gültekin'i analım).

Bunlar olursa memlekette hem insani/kültürel bağlar kopmaz hem de yöreye katkı sağlanır.

Bu adımların en başta geleni de proje yolu. Yani memleket üzerine ferden veya bir araya gelerek proje yapmak, proje üretmek. Proje yapmayı bir kenara bırakın. Proje fikri bile bir fayda sayılır.

Mademki çalıştığımız iş ve meslekte proje yapıyoruz, projelerle ilgileniyoruz bunun benzerini memlekete niye sunmayalım. Mademki nir proje fikrimiz var bunun memleketle niye paylaşmayalım. O zaman açık davet yapalım. Gücü, kabiliyeti olan, ilgisi, birikimi olan dağarcığındakini döksün.

İşin aslına bakarsanız her yerde olduğu gibi Andırın'da da çok projeler konuşuldu, yazıldı, çizildi. Uygulanlar oldu, başlayıp kalanlar, yarım kalanlar, bitenler. Bunları dışardan analiz ettiğimizde iş gelip insana, hatta projeyi üstlenen/yürüten kişinin liderliğine dayanıyor. Demek ki, Andırın'da proje yürütme işi insana bağlı. İnsanın çabasına, çalışmasına ve samimiyetine.

Bir projenin doğru proje, uygulanabilir proje olması lazım. Proje yerelin ihtiyaçlarını karşılaması ve doğru zamanda, doğru kişilerle yürütülmesi lazım.

Projeye kaynak bulmak, proje iş birliği yapmak, projenin ortakları ve destekleyenleriyle iyi iş birliği sağlamak da önemlidir.

Bir proje yürütülürken bu genel fikirler yanında Andırın'a özgü, özel koşulları da dikkate almak gerekir. Proje yapanların yereline şartlarını dikkate almadıklarında başarısız oldukları, hatta yalnız kaldıkları, hatta küstüklerine şahit olmaktayız. Hepsi baştan hesap edilmeli, yarı yolda kalmamalıdır.

ANDIRIN'DA SİVİL ÇALIŞMALAR

Bu çalışmaları tarih sürecinde üç grupta incelememiz gerekecek.

1. Andırın Çalışma Grubu
2. Andırın Gelişim Platformu
3. Andırın STK/Yerel/Kamu İşbirliği

1. Andırın Çalışma Grubu

Andırın Çalışma Grubu Adana'da 2000 yılında başlandı. Adana Andırınlılar Derneği bünyesinde toplantılar oluyor Andırın için çalışmalar yapılmak isteniyordu. Bu amaçla evvela Andırın'ı tanımak, Andırın'ın sorunlarını tespit etmek, çareler aramak için çalışma dalları oluştu. Bu dallara yakın/yatkın isimler seçildi. Bu oluşumdan sonra Andırın çalışma Grubu "Ver Elini Andırın" sloganıyla yollara düştü. Andırın merkezde Kaymakamlık, kurumlar, Belediye ile görüşüldü. Merkezi köyler gezildi. Yaylalar dolaşıldı. Bu gezi ve çalışmalar yıllar itibarıyla devam etti. Andırın'da çalışma toplantıları, yerel yönetim ve muhtarlar ile toplantılar yapıldı.

Andırın Çalışma Grubu önce çalışma kolları üzerinde raporlar hazırladı. Sorunları tespit edip bunları yerinde görmek, ilgili kurumlarda çözmek için adımlar attı. Bunların en başında gelen Kadirli-Andırın yolu, devamında Andırın-Göksun yolunu ele aldı. Bu dönemde de (2000-2005) yol projelendi ve yatırıma başlandı.

Çalışma Grubu Andırın'ın kent çevresi ve yaylalarının imar yapılması üzerinde çalıştı. Hatta halihazır harita yapımı için Andırınlı harita mühendisleriyle işbirliği çalışması yaptı. Bu işleri Harita Mühendisi Dernek Başkanı Müsal POLAT üstlendi.

İsimlerini vermeden bütün arkadaşlar özveriyle çalıştılar. 2004 yılında da Andırın gelişimi ve kalkınması konulu sempozyumu yapıldı. Adana'da tam iki gün süren bu çalışmaya Andırınlı hemşeriler, Andırın'dan yöneticiler, konuyla ilgili çalışan akademisyenler sunum yaptılar. Tarihte ilk defa Andırın için SWOT analizi yapıldı. Sonuç itibarıyla rapor hazırlandı, çalışmalar kamuoyuyla paylaşıldı.

Bu programda hem Andırınlılar bir araya gelerek ta-

nıştı, kaynaştılar hem de ilçenin bütün konuları enine boyuna tartışıldı, çalışıldı.

Buraya çalışma belgelerini ekleyerek bir kere daha hafızalarınızı yenilemek istiyoruz.

- Andırın Raporu/Kadir Saltalı
- Andırın Çalışma Grubu Programı Raporu
- Andırın Çalışma Grubu Raporu
- SWOT Analizi

2. Andırın Gelişim Platformu

Andırın Çalışma Grubu 2005 yılında Adana'dan İstanbul'a taşındı. Adana Vali Yardımcısı iken İstanbul KağıthaneKıyamakamlığına atanan Ahmet NARİNOĞLU, benzer çalışmalarını İstanbul'da yönetmeye başladı. Adana ve benzeri şehirlerdeki çalışmalar birleştirilerek, Çalışma Grubu Platformuna dönüştürüldü.

Platform STK kuruluşu şeklinde örgütlendi. İstanbul, Ankara, Adana, Kadirli, Osmaniye, Kahramanmaraş ve Andırın'dan oluşan temsilcilerle tüzel kişilik kazandı. Vizyonu, misyonu, amacı, hedefleri, faaliyetleri yayımlandı. İlke ve hedefleri doğrultusunda çalışmaya başladı.

Andırın Gelişim Platformu sadece kişilerden meydana gelmiyor. Andırın ve diğer kentlerde kurulan sivil toplum kuruluşlarını bünyesine alarak onların üst birliği şeklinde hizmet yürütüyor.

Platform sadece İstanbul'da değil, Ankara, Adana, Andırın'da faaliyet ve etkinlikler yapmaya başladı. Bunların başlıklarını vermekle yetinelim.

1. Andırınlıların yoğun yaşadığı kentlerde Tırşık Günü, piknik ve etkinlikleri başlattı. (Bugün şehirlerimizde piknik günü etkinlikler onlu yıllar boyunca yapıyor).
2. Andırın Çalıştayları yapıldı. Dördü İstanbul, ikisi Andırın programlar düzenlendi. Sonuçları paylaşıldı.
3. Andırın'da, Çınar Geçidinde ve merkezde beş kez "Andırın Doğa, Yayla ve Kültür Şenliği" yapıldı. Andırın bütün köy ve mahalleleri, STK ve esnafı katılarak yerel değerler, folklor ve etkinlikler sergilendi.
4. Andırın Sempozyumları yapıldı.
5. Ankara'da milletvekillerinin katıldığı "Andırın Sorunları ve Çözüm Yolları" pana ve toplantı yapılarak sorunlar merkeze sunuldu.
6. Andırın'a kültür, doğa ve çevre gezisi yapıldı.
7. Şehirlerde Tırşık Günü ve Etkinlikleri organize edildi.
8. Tırşık Dergisi çıkarıldı.
9. Yayınlar yapıldı.
10. İstanbul'a dört kez Andırınlı öğrenci gezileri düzenlendi.

Bunları sıralamadan amaç; Adım adım yürütülen çalışmaların nerelere geldiğini göstermek içindir. Bu çabalarda her Andırınlı'nın gayret ve emekleri vardır.

3. STK İle Yerel/Kurumlar İşbirliği Dönemi

Andırın Gelişim Platformu faaliyetlerini yürütürken bir yandan da göç ettiği şehirlerde Andırınlı hemşerileri teşvik ederek dernekleşmeleri teşvik etti. Böylece bugün 8 dernek aktif çalışmaktadır. Her biri farklı amaç ve hedeflerini uygulamaktadır.

Bu dönemde STK'lar hem kuruldukları şehirde hemşerilerine hizmet sunuyor, hem de Andırın'a yönelik çalışmalar yapıyorlar. Platform ile de işbirliği halinde çalışıyorlar.

Andırın'da; Tırşık Günü Etkinlikleri, Yayla-Doğa-Çevre Şenlikleri artık yerel yönetimlerin koordinesinde yapılması gerekiyor. Yine de STK'lar işbirliği ve desteğini sürdürmeye devam ediyorlar.

Bu çalışmalar, etkinlikler yürütülürken Andırın'a yönelik proje çalışmaları hız kesmeden devam ediyor. Platform ve STK'lar Kamu ve Belediye ile işbirliği-ortaklığı yapıyorlar. Esasen kalıcı olan ce hizmeti dokunan alan proje alanı olduğu biliniyor.

PROJE ÇIKINI

Proje deyip geçmeyelim. Küçük dahi olsa, yerel kaynakları harekete geçirmek için proje elzem. Üstelik dışardan kaynak temin edilerek yürütülen projeler doğrudan fayda sağlar.

Hem AGP, hem de Andırın'da ve dış şehirlerde bulunan dernekler Andırın'a yönelik proje yapıyorlar. Proje yapmadan önce ihtiyaç analizleri, fikir tartışmaları yapılıyor. Platform bu konuda da sistemli çalışıyor. Andırın'ın ihtiyaç ve sorunları alanlara ayrılarak, her alanla ilgili proje fikirlerini destekliyor, her alanla proje yapıyor veya ortak oluyor.

Şimdiye kadar yapılan projelerde böyle çalışılmıştır. Platform proje veri tabanı da tutuyor. Platformun veri tabanında alanına göre çalışılan, hazırlanan projelerin bir kısmı uygulanmış olsa da esas proje fikirleri ve önerileri hazır bulunuyor. Yani Andırın'ın her konusu, her sahası çalışılmış, projeler üretilmiş, hayata geçmesi için çalışılmaktadır. Bu yaklaşımdan hareketle Andırın üzerine yapılan, hazırlanan projeleri paket hâlinde sunmak istiyoruz. Böylece ilçenin ihtiyaç ve sorunlarını çözmek, gelişimine katkı sağlamak isteyenlere de kılavuzluk yapmış oluruz.

Aslında her şehirde olduğu gibi Andırın üzerine de çok projeler yapıldı. Hala da yapılıyor. Bir kısmı kağıt üzerinde kalıyor, bir kısmı yarım, bir kısmı uygulanıyor. Hepsisi de bir proje tecrübesi. Bunlar hafıza olarak arşivlenmeli, proje yapanlar da birikimlerini heba etme-

meliler. Proje bir hizmettir. Hizmetinde küsmesi olmaz.

Andırın projelerini inceler ve tahlil ederken birkaç amacımız var. Hemen söyleyelim.

1. Andırın proje birikimini ortaya koymak, hafıza oluşturmak
2. Andırın üzerine kafa yoran, proje yapmak isteyenlere fikir açılımı sağlamak
3. Andırın üzerine çalışılan projelerin daha ilerisini yer, zaman ve şartlara göre daha ilerisini yapmak için doküman hazırlamak
4. Andırın projelerine bir bütün olarak bakmak
5. Proje yapma ve uygulamada Kamu/Belediye/STK/ ilgili kişiler arasında işbirliği, organizasyonuna temel hazırlamak

Sıra geldi Andırın üzerine yapılan projeleri ele almaya. Andırın projelerini incelediğimizde alanlara göre proje yapıldığını görmekteyiz. Aşağı yukarı alanları şöyle sıralanıp, projeleri de bu gruplar altında sıralamak istiyoruz.

Proje alanlarına bakalım.

1. EKONOMİK PROJELER

Her alan ekonomi ile ilgili. Onu biliyoruz. Ancak Andırın ekonomisine dair yapılacak projeler daha çok iş ve istihdam yaratmaya yönelik olmalıdır. Bu alanda da yapılan proje çalışmalarını görmekteyiz.

1. Andırın ekonomisine yerelde belediye ve sermaye sahiplerini biraraya getirecek ortak bir şirket kurulmalıdır. Zira, Andırın'a özel sektör karlı yatırım gözüyle bakmamaktadır. Bu şirket

- Doğal ürünler
- Yeraltı, yerüstü kaynaklar
- Ormancılık
- Orman ürünleri
- Yerel üretimler
- Hayvansal ve süt ürünleri

gibi sahalara el atabilir. Bunların yerelde üretimi, paketlenmesi, pazarlanması, ulaşımı, tedariki gibi çalışmalar yapar. Hele internet ortamında daha kolay yapılabilir.

Esasen Andırın'lı doğal ürünleri üretiyor. Ancak yalnız. Örgütlenme yok. Yerel yönetimlerde birlik, kooperatif, şirket gibi yollar ile üreticiyi örgütleyebilir.

Ekonomi alanında Andırın'da bireysel girişimler olsa da, sermaye ve örgütlenme yönünden zayıf kaldığından gelişmemektedir. Birkaç deneyimde yarım kalmıştır.

2. TARIM ALANINDA PROJELER

Andırın'da en çok tarım alanında proje yapılmış. Hala da öyle. Zira Andırın tamamen tarım hayvancılık memleketi. Yayla turizmde tarımda teşvik etmektedir. Hatta yazın Andırın yerli üretimi yaylacılara yetmemekte, Çukurova, Kahramanmaraş, Gaziantep yörelerinden ürünler gelmektedir.

Tarım alanında yapıya uygulanan sonuçlanan projeler var. Ama yeterli değil. Nedeni de tarıma bir bütün olarak ele almak yerine, belli konularda projeler. Esasen Andırın'a "tarım entegre projesi" lazım. Şimdi bu projelere bakalım. Andırın tarımına çalışan Prof. Kadir Saltalı'da bu görüşü dile getirmektedir. Yani önce bir mevcut durum analizi yapmak, sonra tarım planlaması yapmak gerekiyor. Andırın farklı coğrafya kuşaklarına sahip. Her kuşakta tarım farklı. O nedenle Andırın'ın tarım alanında öncelikleri belirlenerek planlama yapılmalıdır.

Şimdi biz elimizdeki proje bilgilerine bakalım.

1. Entegre Tarım Projesi

Bu alanda çalışmalar yapılmış. Bu kapsamda:

- Hayvancılık
 - Küçükbaş
 - Büyükbaş
- Meyvecilik
- Tıbbi aromatik bitkiler (toplama, işleme, paketlenme)
- Gıda bitkileri (böğürtlen vb.)
- Doğal ürünler imalatı/yapımı
- Orman ürünleri işleme
- Süt ve süt ürünleri
- Doğal tarımsal ürünler
- Ve diğerleri

Bunlar için örgütlenme, organizasyon, işbirliği gerekiyor. Böylece yerinde imalat, üretim, paketlenme, pazarlama yapılmalıdır. Yine bu faaliyetler için araç/gereç, depo, atölye, soğuk hava deposu gibi yatırımlarda gereklidir. Onun için diyoruz ki, Entegre Tarım Projesi Belediye, Kamu, STK VE hlk işbirliği ve örgütlenmesiyle mümkün olacaktır.

Andırın üzerine Andırın Gelişim Platformu tarafından yapılan entegre araştırmasına göre köylerde hangi tür tarım/hayvancılık kolları yapılabilir ortaya konmuştur. Meyvecilik alanında da aynı çalışma yapılmıştır. Bunları yeniden sunmaktayız.

Andırın entegre tarım araştırmasında Andırın coğrafyası üç bölgeye ayrılmaktadır.

1. Kuzey Andırın

- a. Gebel Bölgesi, hayvancılık
- b. Çokak bölgesi, meyvecilik

2. Merkez Bandı

- Meyvecilik
- Sebzeçilik

3. Aşağı Andırın Bölgesi

- Tarım
- Hayvancılık

2. Arıcılık Projesi

Andırın tam bir arıcılık coğrafyası. Hem kışın hem yazın müsait. Mevcut arıcılar var ama ştiyacı karşılamıyor. Yeni arıcılık projeleri yapılmalıdır.

3. Meyvecilik Projeleri

Andırın meyve memleketi. Tabiatla pek çok doğal meyve ağaçları var. İnsan eliyle de her çeşit meyve dikilmekte, üretimi ve pazarlaması yapılmaktadır. Buna rağmen meyvecilik desteklenmeli, kümelenmeye gidilmelidir. Andırın'da görev yapan Kaymakam Oktay Çağatay meyvecilik alanında başarılı çalışmalar yürütmüştür. Her gelen idare meyveciliğe önem vermektedir. Ancak burada da entegre bir projeye ihtiyaç vardır.

Andırın'da köy ve mahallelerin meyvecilik araştırması yapılmıştır. Hangi rakım kuşağına, hangi köylere ne tür meyve dikileceği bilinmektedir. Önerilerimizi sıralayalım.

1. Andırın'da öncelikle meyve fidanlığı kurulmalıdır.
2. Andırın'a soğuk hava depoları kurulmalıdır (cep veya butik denilen kapasitesi düşük, taşınır, soğuk hava depoları olabilir).
3. Andırın'da doğal ürün kabul edilen meyve üretimleri teşvik edilmelidir.
4. Meyve paketlemesi, ulaşımı, pazarlaması ayrı organizasyon eliyle yapılmalıdır.
5. İşlenebilen meyveler işlenerek katma değer yaşatılmalıdır.

4. Salep/Orkide Projesi

Andırın'da hem doğal, hem tarla salebi yetişir. Kendiliğinden yetişir. Andırın'da bazı köylerde boş bırakılan tarlalarda salep üretimi, normal tarla üretiminden daha ekonomik olmaktadır. Bunlar planlı ve müdahaleli şekilde üretimleri yapılmalı, pazara sunulmalıdır. Dondurma sektöre ilk çiftçi sözleşmesi/işbirliği yapılmalıdır.

Doğal sebeplerde koruma altına alınmalıdır. Geben

ovası ve civar köyler tam bir salep bölgesidir.

5. Andız, Doğal Meyve Pekmez ve Ürünleri Projesi

Bu alanda kendiliğinden yerel/doğal üretimler yapılsada bütüncül bir proje yapılması gerekir. 2000'li yıllarda Kocafakılı muhtarının çabalarıyla proje çalışmaları yapılmış ancak netice alınmamıştır. Tesbihçilik için andızlar erken toplanmakta üretimi azaltmaktadır.

Bu üretimle uğraşan köyler, çiftçiler üzerinden proje yapılmalıdır.

6. Defne İşleme

Defne işleme üzerine çalışan Andırın'da şirketler kuurlmuştur. Ancak sahadan kestirip, pazarlama cihetine gitmekte. Anamal, ürün gibi işlemler bölgede yapılmaktadır. Defne Andırın izin define niteliğindedir. Andırın'da kamu/belediye/sermaye işbirliği yapılmalıdır.

7. Tıbbi Aromalı Bitkiler Projesi

Andırın doğal olarak, tarla (kültür) üretimi olarak uygun bir coğrafya. Ne yazık ki, herkes gözünü doğadaki bitkilere, onları kolayca toplamaya, satmaya kalkışıyor. Doğaya vahşice saldırılıyor. Bitkiler yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bulunuyor. Acilen müdahale edilmeli, gerekse yasaklanmalıdır.

8. Keçi Projesi

Andırın keçi bölgesi. Ormancıların gönüllerine göre; planlı ve düzenli keçicilik yapılsa, ormanlara da faydası bulunmaktadır. Ancak

ormanları eli baltalı, bilinçsiz çobanlara teslim edilirse ormanlar zarar görmektedir. Hem gezen, hem çiftlik keçiciliği projesi Andırın'ı kurtarır. Özellikle sütü dondurmacılıkta aranmaktadır.

9. Soğuk Hava Deposu Projesi

Cokakta soğuk hava deposu kuruldu ve çalışıyor. Ancak teşvik edilmediğinden tam kapasiteli çalışmıyor. Her bölgeye (köylere) küçük, ekonomik soğuk hava depoları yapılarak ürünler geçici yerinde muhafaza edilmelidir. Mesela peynircilik için elzemdir.

10. Domates Yetiştiriciliği Projesi

Andırın'da zaten doğal domates yetiştiriliyor. Avganır, Köşürge, Ayşepınarı Bölgesinde pembe bilinen do-

matesler yetişiyor. Bunlar üzerinde bilimsel destekli, üretimi artırıcı, doğallığı bozulmadan projeler yapılabilir. Prof.KadirSaltalı'nın bu konuda ciddi çalışmaları yürütmektedir.

11. Yerli Tohum Projesi

Bugün milletlerin/devletlerin bir gücü de yerli sahip oldukları tohumlar ile ölçülüyor. Bölgemiz çok bakir. Atalardan kalma yerli/geleneksel/bozulmamış tohumlarımız var. Bunları derlemeli, korumalı, çoğaltmak ve yaşatmalıyız. Bu alanda proje ekonomi kadar geleceğimizi de ilgilendirmektedir.

12. Yerli Irklarımız Projesi

Yerli tohum yanında bölgemizde genleri bozulmamış hala korunan ve yaşayan yerli hayvan ırkları bulunmaktadır. Hatta meyve ağaçları da vardır. Hayvan

ırkları projelendirilerek koruma altına alınmalı, yaşatılmalı ve çoğaltılmalıdır.

Tarım alanında ihtiyaçlara göre projeler yapmak mümkün. Devletin, kaynak veren kuruluşların planlarına göre tarımsal projeler yapılmalıdır.

13. Ayrıca tarım alanında, tarım topraklarında ıslah-iyileştirme-tesviye-düzenleme projesi yapılmalıdır. Aşağı Andırın, Yukarı Andırın, Yayla yörelerindeki cep ovalarda ıslaha acil ihtiyaç vardır.

Islah yetmez, beraberinde toplulaştırma yapılmalıdır.

14. Sulama Projeleri

Andırın kabul edelim su yönünden zengin değil. Kireç kayalarıyla oluşan dağlık bölgelerde su zayıf. Yazın çıkan kaynak suları da iklime bağlı. Yeraltı suları da giderek azalıyor. Baraj ve gölet yönünden de zayıfız. Enerji santrallerine tarımsal sulama heba edildi. Buna rağmen mevcut sular kapalı devre ile ekonomik kullanılabılır.

Köylerde, vadilerde küçük sulamalar, bend ve göletlere ihtiyaç vardır.

Meyve ve sebzelerde damlama sulama ile çareler aranmalıdır.

15. Tarımsal Örgütlenme Projesi

Andırın tarım, orman, hayvancılık, meyvecilik bölgesi olduğundan iş kollarına göre tarımsal örgütlenmeler yoluna gidilmelidir.

- Mevcut tarımsal örgütlenmeler iyileştirilmeli, geliştirilmeli, sorunlar çözülmelidir.
- Yeni tarımsal örgütlenmeler kurulmalıdır.

Andırın'da her sahada üretici birlikleri, kooperatifler, dernekler kurulabilir. Bunlar bir araya gelerek üst birlik/kuruluş yapabilirler. Andırın tarımın sorunu üretim kadar, üretimi pazarlama sorunudur. Örgütlenme bunlara çözüm sağlar.

Bölgemiz yaylacılık başta olmak üzere ürün ve hizmet sunacak kapasiteye sahip. Doğal ürünler üretiminden, paketlenme, marka, pazarlama gibi alanlarda yerel yönetim liderliğine ihtiyaç bulunmaktadır. Başarılı yerel yönetim uygulamalarından yararlanmak gerekir.

3. EĞİTİM PROJELERİ

Andırın'ın kaderi eğitimle başladı. Eğitimle devam edecek. Andırınlı toprak doyurmayınca, eğitim geç gelince köylerden mahallelerden yollara düştü. Kısa yoldan hayata atılma mesleklerini seçtiler. Öğretmen, ebe-hemşire-ormancı vb. mesleklerle tanıştılar. Sonraları yüksek eğitimle devam ettiler.

Şimdi bazı projeler sunalım.

1. Kariyer Testi Projesi

Okusun, bir mesleği bir işi olsun da ne olursa olsun devri bitti. Anne-babalar benim oğlum okuyacak, doktor olacak, mühendis olacak,...olacak gibi ısmarlama dönem de bitti. Şimdi çocukların yetenekleri, eğitimlerine göre meslek seçiliyor.

Onun için bütün öğrencilerin kariyer testinden geçirip geleceğe doğru adım atılmalı, seveceği meslekler seçilmeli.

2. Her Okula Bilgisayar Projesi

Zor değil. İyi bir kampanya ile işbirliği yapılarak okullara bilgisayar sınıfları açılabilir. Devlet-yerel yönetim desteği de sağlanır.

3. Mesleki Eğitim Projesi

Artık yerelin ihtiyaçlarına göre mesleki eğitimler veriliyor. Amaç hem yereli kalkındırmak, hem de insanı yerelde tutmak. Bu amaçla Andırın'da her alanda mesleki eğitimler-kurslar-programlar sürekli verilmelidir. Yerinde üretim yapılması teşvik edilmelidir.

4. Eğitim Müzesi Projesi

Andırın kuruluşundan beri eğitime, eğitin hayatına katılan, birikimleri olan, insan yetiştiren nice insanlar var. Onların hem varlıklarını hem de bilgilerini kapsayan eğitim müzesi kurulmalıdır. Andırın eğitim tarihi kitabı yazılmalıdır.

5. Okul Projesi

Okullar proje çağlarına göre yerelde projeler yapıyor. Hem öğrenciler proje eğitimi alıyor, hem de yerel kal-

kınma sağlamıyor. Okullar ile her düzeyde, her kurum/ kuruluş/kişi proje işbirliği/ortaklığı yapılmalıdır.

6. Andırın Spor Kulüpleri Projesi

Andırın spor geçmişine sahiptir. Her dalda spor yapacak gençliğimiz var. Mahallelerde, okullarda spor kulüpleri kurulmalı, gençler yerinde, alt yapılı ortamlarda spor yapılmalıdır. Genci kazanmanın en etkili yollarının başında spor gelmektedir.

Köy ve Mahalle ve Okullar Spor Tesisleri Projesi

Bu proje ile uygun yerlere, fazla maliyet gerektirmeyen spor sahaları, yerleri yapılmalıdır.

7. Avcılık, Atıcılık Projesi

Andırın geçmişinden beri av yüzünden zengin, av ve avlaklar bulunmaktadır. Ancak vahşi ve kuralı avlarına, av neslini azaltmaktadır. Bundan dolayı av bölgeleri ilan edilmeli, avcılığı bir spor olduğu bilinciyle; doğayı ve canlıları korumaya yönelik avcılık eğitimi ve faaliyetleri yapılmalıdır. Avcılar Derneğine bütün ruhsatlı silah sahipleri üye olmalı, disiplinli şekilde avcılık yönetilmelidir.

8. Av Atış Poligonu Projesi

Bu proje ile avlarına öncesi avcılara eğitim verilmeli, avcılık ve atıcılık yarışmaları yapılmalıdır. Av ve Avlanma kültürü bir spor kültürüne dönüşümü sağlanmalıdır. Bunun için merkeze yakın uygun bir vadiye ateş poligonu merkezi kurulmalıdır.

9. Geleneksel Çocuk Oyunları Projesi

Andırın yaylalarında, köylerinde geleneksel çocuk oyunları oynanırdı. Yayla kültürünü yeniden canlandırmak için geleneksel yayla, köy çocuk oyunları derlenmeli, teşvik edilmeli, yeni nesiller kökleriyle buluşturulmalıdır.

10. Andırın Gençlik Merkezi

Andırın'a çok boyutlu, doğa ile barışık, gencin yeteneklerini işleyen, onu sosyalleştiren bir ortam olan gençlik merkezi kurulmalıdır.

11. Andırın İzcilik Merkezi

Andırın doğası izcilik ortalarına uygundur. Gençler/çocuklar doğa ile uyumlu yaşamaya alışkındır. Gençlerin özgüvenlerini kazandıracak, kişiliklerini geliştirecek izcilik merkezi kurulmalı, öğrenciler teşvik edilmelidir.

12. Trekking/Doğa Yürüyüşü Projesi

Andırın kadar gezmeye, yürümeye elverişli doğal zenginlik az bulunur. Doğa ile barışık, doğanın içinde olmanın yollarından biri de doğa yürüyüşleri ve gezile-

ridir. Bunun için Andırın coğrafyasında trekking/gezi yolları belirlenmeli, işaretlenmeli, topluma sunulmalıdır. Her gezi yollarında doğal altyapı düzenlemeleri yapılmalı, işaret ve levhalar konulmalıdır. Çeşitli verilerle, gün ve zamanlarda etkinlik, program düzenlenmelidir. Bu amaç demek kurulmalıdır.

Bu kapsamda zirveler, kanyonlar, şelale, gölet, mağara gibi doğal yerlere gezi yol planlaması yapılmalı, mümkünse yaya ulaşım teşvik edilmelidir.

4. KÜLTÜR -TURİZM PROJELERİ

Andırın üzerine en çok kültür turizm alanında projeler yapılıyor. Zira Andırın tarihi, hem canlı/yaşayan kültürüyle bir hazine, hem de yedi medeniyetin üst üste birikimi sonucu kültür en başta geliyor.

Ayrıca, Andırında somut ve soyut kültür değerleri, varlıkları bakir vaziyette duruyor. Herkes bunun farkında. Herkes Kendince çabalar sarf ediyor Ama b,ir kültür turizm master planı yapıp konu bütün yönleriyle ele alınamıyor. Yine de var olan çalışmaları ve projeleri burada paylaşalım.

1. Andırın Kaleleri Projesi

Andırında kayıtlı 27 kale bulunmaktadır. Araştırmalar ile 57 civarında kalıntı ve ör4en yeri bulunuyor. Bunların dışında megalitler, mağaralar, taş yontma kaya evleri, ibadet yerleri, yalaklar, yaya yolları, geçitler, kervan yolları, göç yolları, bendler, köprüler gibi kalıntılar eklendiğinde coğrafyanın her yerinde yerleşimler olduğu ortadadır.

Andırın kaleleri üzerine çalışmalar yeterli sonuç vermiyor. Kaleler toptan ele alınmalı, devlet/yerel yönetim işbirliğiyle planlı bir şekilde restorasyon yapılmalı, gezi ve turizme açılmalıdır. Gerekirse halkın katıldığı yöntemler kullanılmalıdır. Batıda bunun güzel örnekleri bulunuyor.

Andırın kaleleri için nelere yapabiliriz:

Andırın'da Kale sloganı ile yola çıktı her kale ayrı ayrı incelenmelidir

Kale resimleri

Kimlik bilgileri ve dönemleri

Krokileri ve haritaları

Tarihsel önemi,

Turizm değeri,

Bakım-onarım yapılmalıdır.

2. Andırın Açık Hava Müzesi Projesi

Handan'ın taşınır taşınmaz veya soyut somut kültürel varlıkları değerleri amaç ve malzemeleri derlenecek şekilde belediye açık hava müzesi kullanılmalıdır. Ne-

redeyse andırın'ın her yerinde oraya buraya atılmış şahıslarca tutulan kültür varlıkları var. Bunlar derlenmeli, müzede sergilenmelidir. Dikkat çekiyoruz bunlar günbegün kaybolup gidiyor. Bunu etnografya müzesi haline getirmekte olabilir.

3. Eski Andırın Evleri Projesi

Eski andırın'da eskiden Konaklar vardı. Hala Andırın kültürünü yansıtan dışı taş, içi ahşap eski evler var. Bunlar yukarı mahallelerde daha çok. Bunlar restore edilmelidir. Hatta bir tanesi "Andırın evi" şeklinde halka açılmalıdır.

4. Yaycıoğlu Konağı'nın Müze ve Kültür Merkezi Projesi

Yaycıoğlu kına hala ayakta. Şehrin en güzel yerinde. Taş yapılı iki katlı bina, geniş bahçe ortasında "ben burdayım" diyor. Bu bina ailenin rızası ile alınarak veya uygun bedelle satın alınarak kültür merkezi'ne dönüşmelidir.

Kültür merkezi içinde her türlü program ve etkinlikler yapılabilir ayrıca kütüphane şeklinde kullanarak hizmet verilmelidir.

5. Andırın Göç Yolu Projesi

Tarihi yollar, ulaşım yolları bir gün göç yolları dünyanın istediği, turizm yönü olan yol projeleridir. En güçlü yanı da göç yolu üzerinde olmasıdır. Çukurova'dan hatta Akdeniz kıyılarından başlayıp iç Anadolu'ya uzanan tarihi en eski ulaşım, kervan askeri, ticari, konargöçer göç yolu yol bir gün yolak ve geçitleri anın coğrafyasından geçer.

Dünyada ve Türkiye'deki örnekleri inceleyerek 'göç yolu projesi' yapılmalıdır.

Göç yolu üzerinde geçici/kalıcı doğal yapılar yapılarak, kalelerde dahil edilerek turizme açılabilir.

6. Ağaç İşlemi-Oymacılığı-Süsleme-Tarihçilik Projesi

Andırın'da var olan kaynakları işleyerek proje yapılmalı, üretim yapılarak ekonomiye, kültürü ve turizme değer katılmalıdır.

7. Taş Ustahı Projesi

Andırın'da geleneksel olarak yapılan, şimdilerde kaybolan bir sanat olan taş oymacılığını yeniden canlandırmak için proje yapılmalıdır.

8. Kaybolan Meslekler Projesi

Andırında her çeşit el sanatları, zanaatlar ve meslekler vardı. Ekonomi, teknolojik ve göç gibi faktör nedeniyle kayboldular. Demircilik, ağaç işleri dışında

yapılmayan kalmadı. Kaybolan meslek ve zanaatlar yeniden canlandırmak için proje yapılmalıdır.

9. Halı-Kilim Üretimi Projesi

Andırın'da hala geleneksel halı, kilim dokunmaktadır. Yörük kültürünün yoğun olduğu yerlerde yaşayan halı, kilim dokumacılığı yeniden canlandırılmalıdır. Kadirli Karatepe kilim dokumacılığı ile işbirliği yapılabilir. Bunlar için kök boya imalatı yeniden yapılmalıdır.

10. Andırın Yaylaları Entegre Projesi

Bu proje ile Andırın Yaylalarının konumlarını, sınırlarını belirlemek, mevcut durum ve haritalarını çıkarmak amaç olmalıdır. Belirlenen yayla alanlarında imar ve yerleşim planı yapılmalı, altyapı ve üstyapı proje ve yerleşme planlı şekilde gerçekleştirilmelidir.

Ayrıca her yaylaya bir yönetim birimi kurulmalı, muhtarlık bünyesinde çalışmalıdır. Yayla yönetimleri birleştirilerek yayla yönetim birliği kurulmalıdır. Başta belediye olmak üzere ilgili kuruluşlar ile işbirliği yaparak yaylaları yönetmelidir.

11. Andırın Doğal Vadileri, Kanyon, Şelale, Su Kaynakları Projesi

Andırın vadileri, vadilerden akan dereler eşsiz tabiat manzaraları/mekanlarına sahiptir. Ne yazık ki buralara vahşice saldırılmakta çevre kirliliği oluşmakta doğaya zarar verilmekte, sular kirlenmektedir. Bu yerler tespit edilerek 1 derece doğal koruma alanı ilan edilmeli. Sahiplenilmeli, düzenlenme düzenlemesi yapılarak en az zarar verecek tedbirler alınarak kullanımı açılmalı, ticretlendirilmelidir.

12. Ekolojik Köy, Yayla Projesi

yaylalarda ekolojinin tahrik ve tahrip edilmemesi, ormanların kesilmemesi bir gün coğrafi zeminin bozulmamasına yönelik kontrol ve denetim mekanizmaları hayata geçirecek şekilde ekolojik köy/yayla projesi teşvik edilmelidir.

Burada hayata doğal bir gün ürünlerin organik olması planlanmalı, üretim, tanıtım ve pazarlama ağı kurulmalıdır.

5. TARİH ALANINDA PROJELER

Tartışmasız derecede tarihi birikim ve zenginliğe sahiptir. Bilinen 8 medeniyet birikimi üst üste bu coğrafyada bulunmaktadır. Ne yazık ki bir gün sözünü ettiğimiz zenginlik el açılmayı bekliyor. Bunlarda proje ile olur.

1. Andırın Tarihî Projesi

Andırın tarihi eser olarak bir gün belgeleri ortaya konacak şekilde yazılmayı bekliyorum. Ta İlk çağlardan

bugüne gelecek şekilde tarih yazımını ihtiyaç var. Tarihçi Cezmi yurtsever'in "Andırın Tarihi" çalışması bir İlk adım ve rehber niteliğindedir. Tarih üzerine makale ve incelemeleri varsa da bütüncül bilimsel tarih yazımı ihtiyaç vardır. Bunun için yöntemler rehberlik yapmalıdır.

2. Alaaddin Beyin mezar yerinin tarihsel anıt park projesi

Çuhadarlı Köyü mevkiinde Alaaddin Bey'in mezar tarih kayıtları ve belgeleri ile tespit ettirilip Buraya tarihsel anıt parkı yapılmalıdır.

3. Anıt Mezarlar Projesi

Andırın tarihinde iz bırakan Virgin tarihsel değer taşıyan şahsiyetlerin anıt mezarlarının yapılması projelendirilmelidir. Bunlar;

Kara Fatma , Durali Bey, Beyler mezarlığı, Kara Sülü, Eşe Kadın gibi mezar yerleri tespit edilip projelendirilmelidir.

4. Andırın Kuvayı Milliye Evi Projesi

Andırın Çukurova'nın Fransız işgalinden kurtuluşunda işgal altındaki şehirlere yardım etmiş, bizzat Kurtuluş mücadelesine katılmıştır. Osman Tufan Paşa mücadeleyi Andırın tokmaklıda başlatmıştır. Karargah olarak kullandığı Yaycıoğlu İbrahim Ağa konağı, kuvayı milliye evi şeklinde aslına uygun olarak yapılmalı ve tarihe kazandırılmalıdır.

Tarihin derinliklerinde medeniyet süren, kalıntıları kalan Megalit, mağara, taş oyma yerler tespit edilip, tescillenmeli bir gün korunmalı ve düzenlemek hizmete sunulmalıdır.

Köydeki karar defterleri dönemin yerel tarihini yansıtır. Bunlar uzmanları eliyle taramalı birgün araştırılmalı ve köyün dolayısıyla Andırın tarihi bir yönüyle gün yüzüne çıkarılmalıdır.

5. Andırın Canlı Tarih Projesi

Andırın'da 70 yaş üzeri insanlar tespit edilerek, bunların geçmişe dair bilgileri, söyleyişler/görüşmeler yoluyla tespit edilmeli yerel tarihi belgeler üretilmelidir.

6. Osmanlı Arşivleri Belgelerinde Andırın Projesi

Artık Osmanlı arşivleri hizmete açıldı. Andırın ve çevresi ile ilgili tarih kayıtlarında yer alan arşiv belgeleri kitap haline getirilmelidir.

Pek çok il ve ilçe bu çalışmaları yapmaktadır.

6. EDEBİYAT SANAT ALANINDA PROJELER

Andırın Kahramanmaraş gibi sanat ve edebiyatta güçlü

bir bölgedir. Şair, aşık, edebiyatçı yönünden birikim insanlara sahiptir. Tarihte andırının edebiyat sanat yönünden zengin olduğu biliniyor. Karacaoğlan şiirlerinin çoğu bu coğrafya ile ilgilidir. Halk aşığı geleneği halen sürmektedir. İşte bu alanda yapılacak projeler

1. Kul Halil Projesi

Karacaoğlan değerinde aşağı Andırın da yetişen bir 'Çukurova Ozan'ı olan kül Halil'in eserleri derlenmeli ve kitaplaştırılmalıdır.

2. Andırın Basın Tarihi Projesi

Andırının geçmişinde basın olduğunu biliyoruz. Şimdiye kadar çıkarılan gazete, mecmua, dergilerin derlenerek basın tarihi dolayısıyla Andırın tarihi ortaya çıkarılmalıdır.

5. Edebiyat Kahvesi Projesi

Andırın edebiyatın zengin, edebiyatçıları bol olan bir ilçe olduğundan. Edebiyat okuma kültür kahvesi yakışır. Şehir merkezinde bir edebiyat kahvesi kurulmalı, hizmeti açılmalıdır.

6. Diğer araştırmalar

1. Yayla Kültürü
2. Andırın Sembolleri (gülleri)
3. Andırın Tiplerleri
4. Andırın "Be" leri
5. Andırın isim/ soy isimleri
6. Asker mektupları
7. Köy Günlükleri
8. Eşkıya Hikayeleri
9. Andırın Hikaye ve Masalları
10. Andırın Türküleri
11. Andırın Manileri
12. Andırın Folklorları
13. Andırın Sinemaları
14. Karacaoğlan
15. Konar Göçerlik

7. BİLGİ/BİLİŞİM ALANINDA PROJELER

Artık her türlü kurum, kuruluşlar, onların yönetildiği coğrafi sahalar, yönetilen her türlü mal, hizmetler bilgi yönetim sistemleri/ programları eliyle yürütülmektedir.

Bunun ana adımları; coğrafi bilgi sistemi kurma, kent Bilgi sistemi kurmak, yönetim bilgi sistemleri kurmaktır. Bu görevde kurum ve belediyelere düşmektedir. Bu ama çalışmalar beklenmeden de Andırın varlıkları/ mevcut deneme envanteri derlenebilir, program yapılarak istifadeye sunulabilir. Bu amaçla

1. Andırın veri tabanı projesi ile her türlü veri ve bilgiler bir portal (havuz) da toplanır, oradan ihtiyacı olan kurum ve kuruluşlar kişiler yararlanabilir.

2. Andırın hatıra merkezi

Her ilin/ilçenin/kentin her türlü somut ve değerli varlıkları, nesneleri bir arada tutularak şehrin dününden bugününe ışık tutacak “veri ve dokümanlar” birada tutulacak merkez kurulmalıdır.

Burada başta sosyal, kültürel, tarihi , doğal, coğrafi veriler tutulmalıdır.

8. DOĞA VE ÇEVRE PROJELERİ

Andırını Andırın yapan doğası ve çevresidir. Doğa ve çevre hem geleceğimiz hem de emanetimizdir. Hem olur iyi kullanırsak elimizde bir güç, fırsattır. Kötü kullanırsak bir gün miras yedikçe, hovardaca kullanırsak geleceğimiz için bir tehdit de olabilir.

O zaman ne yapmalıyız? Doğaya ve çevreye gözüümüz gibi bakmalıyız.

Bunun yollarından biridir doğayı ve çevreye yönelik koruma kullanma değerini sağlayacak projeler yapmaktır. Bunları sıralayalım

- Andırın hayvan gübreleri, kanalizasyon, atık sular gibi alanda köy (mahalle) bazında projeler geliştirilmelidir.
- Andırın Suyu dediğimiz andırın’ın güneyinden geçen derelerin aşırı kirlendiği bir gerçek buralar arıtılmalı, temizlenmelidir.
- Andırın çöpleri vahşi depolama yerine doğal ayıklama projesi ile yeniden ele alınmalıdır.
- Yine Andırın atıksuları, doğal arıtma usulüyle arıtılması için proje yapılmalıdır.

1. Tırl Dağı Milli Parkı Projesi

Tırl dağı üzerine çok konuşuluyor, yazılar yazılıyor, çiziliyor. Ne yazık ki adım atılmıyor artık adım yerlerden gelmelidir. Yerelde organize olarak Tırl Dağı için milli park girişimleri başlatılmalıdır. Bunun için öncelikle proje çalışması yapılmalıdır.

2. Andırın Açık hava Doğa Müzesi Projesi

Andırın bilimsel araştırmalar ortaya konduğu gibi bir Açık hava bitki müzesi gibidir. Bu zenginliği ve varlığı öne çıkarma tabiat ve çevre bilincini geliştirmek için açık hava doğa müzesi kurulmalıdır. Müziği için en uygun olan şimdi köprü bölgesinden kuzeye doğru kurucu ova Doğu yamaçlarındaki ormanlık bölgedir. Burayı belirlenip terör çevrilmeli, ortam bozulmadan Toroslar’ da yetişen bütün orman ağaçları, meyve ağaçları, bitkiler planlı şekilde yerleştirilmelidir.

Andırın Bitki Müzesi

Arberetorum Müzesi

Açık Hava Müzesi

Meyve Müzesi

Andırın doğa müzesi içinde at bölümleri halinde yer almalıdır. Ormanda ne varsa burada olmalıdır. Burayı gezenler tabiat, orman, bitki, meyveler hakkında bilgi edinmeli, bilinçlenmelidir.

Tabiat Parkı Projesi

Andırın’da Tırl Milli Parkı her nedense bir türlü kurulmıyor. Onun yerine tabiat parkı, 1. Derece doğal konum bölgeleri gibi;hem koruyan hem planlı şekilde yararlanmayı sağlayan yollarla Andırın doğal/tabii alanlarının el atılmalıdır.

Bunlar;

Tırl, Sarımsak dağı, Kırksu, Azgıt-Akifiye-Çokak dağı silsilesi, Alma dağı, Kargacayır, Şişme dağları, Geben, kayranlı dağları, Akçadağ, Cığışar dağı silsilesi

Ağaçlar Projesi

İşletme müdürlüğü ile işbirliği yapılarak tarihi/endemik özelliğe sahip araçlar tespit edilmeli, korunmalı, yaşatılması için gereken faaliyetler projelendirmelidir.

Doğal Bitkilerin Korunması Projesi

Başta, Tırşik, Kızılcık, Pıtlık, Fındık, Armut, Alıç gibi meyve veren orman ağaçları olmak üzere doğal meyve ağaçları ile ormanda bulunan doğal bitkiler, tıbbi aromatik bitkiler, soğanlı-soğansız bitkiler, yöreye Has bitki çeşitleri planlı şekilde korunmalı ve kullanımı için koruma projesi yapılmalıdır.

Ne yazık ki, toplumunda doğal bitkilere talebi sonucu, bitkiler doğadan vahşice/kuralsız/izinsiz toplamada, ‘ ticari meta’ uğruna yok edilmeye çalışılmaktadır. Bunun önüne acilen geçilmelidir.

9. ANDIRIN MAĞARALARI

Andırın yeraltı ve yerüstü mağaralara sahiptir. Bu mağaralar tespit edilip araştırılmalı, bakımı ve koruması yapıp hizmete, turizme açılmalıdır.

Sulak Alanlar Projesi

Andırındaki zor alanlar Bir kuş cenneti durumunda iken korunmadığından doğal hayat azalmaktadır. Buna en iyi örnek akgümüş köyünde bulunan”Koca Göl” diye bi-

linen göl ve sulak alandır. Burası çayır ve mera amaçlı hendek kazılarak açıldı, sulak alan kayboldu. Gelen kuşlarda gelmez oldular. Buranın eski haline getirilmesi için 1. Derecede doğa koruma bölgesi ilan edilmelidir.

Benzen yerler cep ovaları dediğimiz müziklerinde varken şimdi kurultuldular. Bunları tespit yeniden Sulak alanlara dönüşecek proje hazırlanmalıdır.

Termal Su Projesi

Andırın her yöndeki çevre yerlerinde sıcak su varken burada olmaması düşünülemez. Öyle olunca Andırın'da sıcak sular araştırarak proje yapılmalı, bu işi yürütecek oluşum gerçekleşmelidir.

Ekolojik Ormanlar projesi

Andırın ormanları eski ve benzeri görülmemiş orman bitti zenginliğine ve varlığına sahiptir. Bu yönünden dolayı ormanlar; saçları ve bitkileri ile tahrip edilmektedir. Bunu önlemek için Andırın ormanlarının tümünü ekolojik ormancılık projesi yapılmalıdır. Bu proje kapsamında koruma ve kullanma dengesi gözetilerek yaşıatılmalıdır.

Defne Projesi

Andırın'da Defnecilik yapılmakta, planlı şekilde kesimi yapılmaktadır. Ancak sadece kesme kesme yönelik planlamalar defne bitkisini korumaya yetmemektedir.

Defne ağaçları bakım onarımına, korunması, üretimi, azami verim kesimi, köylü ile işbirliği halinde sahiplenilmesi gibi pek çok yönlerini ele alan proje yapılmalıdır. Defneden katma değer üretimi andırın'da kalmalıdır.

Andırın Kuşevleri Projesi

Andırın'da doğal kuşların barındığı ortamda kuşevleri/kuleleri gözlem yapılarak doğanın zenginliği hizmete açılabilir. Bunun için proje çalışması yapılmalıdır.

Geri Dönüşüm Projesi

Andırın özellikle yazın nüfusunun artması ve bu nispette tüketiminde artması nedeniyle atıklar oluşmaktadır. Vahşi depolama ile bile olsa çevre kirliliğinin önüne geçirememektedir. Bu nedenle kaynağında çöp ayırma yapılması için sıfır atık işbirliği ile proje yapılmalıdır. Halk, öğrenciler, ailelere eğitim verilmeli, bilinçlendirilmelidir.

Kentsel Gelişim Ve Altyapı Projeleri

Andırın gelişiyor. Önemli olan gelişimi kontrol edebilmek ve yönetebilmek. Bu nedenle toplumun talepleri öngörülerek ona göre önceden tedbir almak gerekir. Bu açıdan bakıldığında Andırının yaşayanların ihtiyacı

olan durumları bu yönden görmek ve projelendirmek esas olmalıdır. Andırının geleceği için hep konuşulan birkaç konuyu kapsayan proje tekliflerine bakalım.

Andırın Merkez/Park/Meydan/Cami Projesi

Andırın şehrine kimlik veren hükümet konağı, kışla bahçesi ve camisidir. Bu bölge yeni ihtiyaçlara göre yeniden ele alınmalı, belediye- hükümet konağı- Kışla bahçesi- Cami ve meydan bütünlük içinde yeniden yeşil alanları artacak şekilde park ve dinlenme alanı projesi yapılmalıdır.

Andırın merkez cami projesi

Andırın'a merkez camisi yetmiyor dönem dönem ilaveler olsa da daha geniş, foksionlu, tarihi uygun bir yeni cami yapımına ihtiyaç vardır. Bunun için başlanacak proje çalışması kimlikle başarıya ulaşacaktır.

Yönetim Alanında Projeler

Andırın'da güçlü bir kamu/ yerel/STK/toplum işbirliği ve dayanışması var. Andırın bir güçlüdür. Kamuoyu kolayca oluşmaktadır. Bu yanlarımız da yararlanarak yönetim tarafından toplumun ihtiyaç ve donanımlarını çözecek projeler yapabiliriz. Bu projeler yaparken her düzeyde işbirliği yapabiliriz. Şimdi bu kapsamda yapılması gereken projeleri sunalım

1. Andırın gelişimi projesi

Andırın gelişimi ortak akılla önceden görecektir ve planlayacak bir çalışma yapmak için konuya proje disiplini ile bakılmalıdır. Bu amaçla Andırın gelişim projesi yapılmalı, taraflar ortaklaşa aktif olarak katılmalı, "Andırın Gelişim Planı" yapılmalıdır.

2. Havza Planı Projesi

Andırın 200 rakamdan 2000 rakıma kadar kademeli, vadili, cep ovalı, Yaylak ve düzlüklere sahip. Her rakım uşağının iklim ve bitki örtüsü farklılaşıyor. Bu kuşak özelliklerini araştırarak Havza Planı yapılmalı, Ekim, dikim, üretim planı yapılmalıdır. Belli bir ürün belli bir miktarda üretilmediği neden değer kaybına neden olmaktadır. Bu Havza planlaması ve üretimi ile sağlanabilir.

Engelliler Projesi

Andırın'da engellilere yönelik STK oluşumu, onların ihtiyaç ve gereksinimlerini çözecek proje geliştirmektedir.

Maraş ve Beş Şehir

Duydum ki, Kahramanmaraş'ta "Beş Şehir" ruhuna münasib kitap yazdırmak ve okumak istiyorlarmış. Beş Şehir nevi şahsına münhasır yaşanmış, gözlenmiş şehir hikayeleri.

Beş Şehir bir insan kabilinden şehir okuması. Şehirlerin ruhunu arayan adamın şehre fener tutuşu.

Şehirler üzerine çok kitap yazılı. Hepsinin bir tadı var. Beş Şehir ise bal kıvamında. "Asıl azmaz bal kokmaz" diyen atalarımız acaba şehirleri de kastetti de Tanpınar onumu yakaladı. Ondanmı tadı kıvamında.

Şehirlerimiz hala tad veriyor. Arının çiçeklerdin usare toplaya toplaya kovana taşması petek petek örüşü gibi bekliyor yeni Tanpınarları'nı.

Şehirler ortada. Maraş gibi.

Eser, ustalık ister. Şehir ustası Beş Şehire dokuna dokuna yontar, sanat eserine dönüştürürler ruhlarına dokunma kudretini taşır.

Beş Şehir yine yazılır. Lakin usta ve dokunuş ister.

EMEKLİ ALBAY MAHMUT BAYAZIT ile Andırın'ın Tarihi Hakkında Söyleşi

İ.Arslan. – Sayın Mahmut Bayazıt, Andırınla ilgili bir yıllık çıkarma istiyoruz. Araştırmalarımızı tamamlayabilmek için sizin de bilgi ve birikiminizden yararlanmayı düşündük. Bize bu fırsatı verdiğiniz için teşekkür ederiz. Efendim, sorularımıza geçmeden önce kendinizi tanıtır mısınız?

İ.Arslan. – Bu tanıtımdan sonra izninizle sorulara geçelim.

Yıl 1920. Güney bölgesi işgal altındadır. Babanız Bayazıtıoğlu Ahmet Bey, işgal altında olmayan tek yer Andırında nahiye müdürüdür. O günlerde, evinize, Çukurovanın düşmandan kurtarılması için, Mustafa Kemal'in Sivastan, görevlendirdiği, önemli bir konuk gelir. Kim di bu önemli konuk? Nasıl geldi? Neler yaptı? O günlere ilişkin anılarınızı anlatır mısınız?

İ.Arslan. – Emekli bir subaysınız. 1920 lerde Andırında Maraş abası içinde tanıdığınız o meçhul konuğu, general olarak ta danıdınız. Bu ulusal kahramanı bir asker gözüyle, basker ve insan olarak tanıtır mısınız?

İ.Arslan. – Efendim, Bayazıtıoğulları, hem Osmanlı döneminde beylik olarak hüküm sürmüş, hem de Cumhuriyetten günümüze, bakanlar, milletvekilleri, valiler paşalar vermiş ve vermekte olan büyük bir aile. Bu gözükanlı Bayazıt Beylerinden, geçmişte ve günümüzde devlet hizmetinde yüksek görevler yapmış ve yapmakta olan devlet adamlarından kısaca söz edebilir misiniz?

İ.Arslan. – Andırında, Geben, sinse, Kargaçayırı ovalarının sahibi olan, bugünkü “Kesim Beylik Köyüne adını veren” Tereyi erinik etmek” gibi, adı darbi mesellere geçen, Bayazıt oğlu Kalender Paşanın eşi Kara Hatun ve oğlu Süleyman Paşayı anlatır mısınız?

İ.Arslan. – Bayazıt'ının kız alma, kız verme geleneginin de farklı olduğu söylenir. Bu geleneğe

bağlı kalmanın Çukurovada ve Andırında çok bilinen bir de dramatik öyküsü ve ağıdı vardır. Olay Andırında Halbur Yaylasında geçer. “Halburun akaba yanı – Akar gider insan kanı “ dielerinde dile getirilen bu kanlı öyküyü bir de sizden dinleyebilir miyiz, efendim?

İ.Arslan. – Andırını, Andırınılıları, çocukluğunuzda da subaylığınızda da yanınızda askerlik yapan gençlerimizden de tanıdınız. İlçemizden ve hemşerilerimizin siz de bıraktığı intibaları anlatır mısınız?

İ.Arslan. – Sorularımızın dışında, eklemek istediğiniz başka bilgi ve düşünceleriniz var mı efendim?

İ.Arslan. – Bize bu olanağı verdiğiniz için teşekkür eder saygıları sunarız.

İ.Arslan. Sayın Mahmut, Bayazıt, Andırınla ilgili bir yıllık çıkarmak istiyoruz. Araştırmalarımızı tamamlayabilmek için, sizin de bilgi ve birikiminizden yararlanmayı düşündük. Bize bu fırsatı verdiğiniz için teşekkür ederiz. Efendim, sorulara geçmeden önce, kendinizi tanıtır mısınız?

Mahmut Bayazıt: Ben, Maraş'ta Bayazıtıoğulları'ndan, Abdulkadir Paşanın ikinci oğlu, Ahmet Paşanın oğluyum. Babama Paşa bey diye hitap ederlerdi. Adı büyük babam Ahmet Paşanın adıdır. Halk arasında böyle söylenir. Babam Andırında 1918 – 1922 yılları arasında nahiye müdürü idi. Babam Halep Sultanisinden mezundur. Maraş'ın en büyük nahiyesi olan, Andırına tayin edildi. Ben 1909 doğumluyum. Maraş Mücadelesinde, Andırında ilk okul olmadığı için, Maraş'ta okudum. İçinde bulunduğum için, Maraş harbinin bütün safhalarını gördüm. Mektepler kapalı olduğu için, 1920 yılının ilk baharında Andırına geldim. O kış Andırında geçirdim. İlk ve orta tahsilimi Maraş'ta yaparak, Maltepe Askeri Lisesinden 1930 yılında mezun oldum. Ordunun bir çok kademele-

rinde çalıştıktan sonra, 1960 yılında albaylıktan emekliye ayrıldım. Uzun müddet, Adana'daki Akdeniz Fabrikasında müdürlük yaptım. 1982 yılında bu görevden ayrılarak İstanbul'a gittim. Halen de orada yaşamaktayım.

İ.Arslan.Osman Tufan Paşayı tanıdınız mı?

M. Bayazıt: Bir kış günü, Andırında, evimizde bir misafir geldi. Dışardan gelenler, usulen, Nahiye Müdürlüğüne evine misafir olurlardı. Yayıcıoğulları kışın Aşağı Andırında (Kesim Köyü, Beylik) oturlardı. 1920 yılı yıl başı civarında, hatırlıyorum kış günü idi, gelenlerin yabancı oldukları, atlarının kuyrukları kesti, çocukluğumdan bilirdim, kesik kuyruklu atların askeri at olduğunu bilirdik. Bu misafirlerin askeri menşeli olduğunu düşünülüyordu. Yanlarında da Şakir Bozdoğan vardı. Şakir Bozdoğan bize akraba gelir. Dedelerimiz bunlardan kız almışlar, bu cihetle, akraba oluruz. Arkasında Maraş abası, başında kalpak vardı. Yanlarında iki de yabancı şahıs vardı. Tufan Bey diye babama takdim ettiler. O gece bizde yattılar. Sabahleyin Andırına gittiler. Duyduğumuza göre, bunlar, Mustafa Kemal Paşa tarafından, Niğde de Ali Fuat Paşaya gönderilmiş. Ali Fuat Paşa, bunları Kozan muntıkasında, milli harekete memur etmiş. Develiye gelmişler. Yanlarında iki Kozanlı var. (Hulusi Kurtoğlu, Halil Topaloğlu). Bu Kozanlılar, arandığı için, orada kaybolmuşlar. Belediye Reisi Kanberli Osman Efendi, adını o muntıkada sevilen sayılan, yine Bayazıt oğullarından, Ahmet Paşanın oğlu olan, Haydar Bey ki bu muntıkada pehlivan diye bilinir, onun yanına göndermiş. (Göksüne). Bayazıtların Göksünde, bir tepenin üzerinde, konakları var. Rahmetlik Osman Tufan Paşa, Ramazanoğullarının evinde misafir oldum der, hatıratında. Bu doğru değildir. Hatırat Ahmet Cevdet Çamurdan tarafından yazılmıştır ve yanlıştır. Çünkü Göksünde Ramazanoğulları yoktur. Bayazıt oğulları vardır. Haydar Beyin evinde misafir olmuştur. Ve orada Şakir Bozdoğanı sormuştur. Haydar Bey de Şakir Bozdoğanın Gebende olduğunu söylüyor. Yanlarında adam katıyorlar. Ve Gebende Şakir Bozdoğanı yanına alıyor ve beraberce Andırına geliyorlar. Babamda bunları aklımda kaldığına göre, Yayıcıoğlu İbrahim Ağaya, Aşağı Andırına gönderiyor.

Osman Tufan, nevi şahsına münhasır, Atatürk'ün seçtiği, ender insanlardan biridir. Mebus olması kendisine teklif edildiği zaman, duyduğumuza

göre, ben asker doğdum asker ölürüm, demiş, Mebusluk teklifini kabul etmemiştir. Malumunuz, o zamanki bir çok kumandan, askerliği terk etmiş mebus olmuş Meclise girmişlerdir.

Osman Tufanı, 1934 yılında, Tekirdağ'da, asker olarak 49 uncu alayda, Liva Kumandanı olarak gördüm. Beni görmek istedi. Benim boyum uzun oluşu için, merasimde en başta duruyordum. O günkü usule göre, bizi takdim ediyorlardı. Ben kendimi takdim ediyordum. " Ben Mahmut Maraş " dedim. O zaman soyadı yoktu. Maraş deyince yüzüme baktı.

--Maraşın içinden misin ? diye sordu.

Ben de kendisine:

--Bayazıt oğullarındanım, dedim.

--Paşa beyin oğlu musun ? diye sordu.

Ben babama çok benzerim.

--Evet, dedim.

Elini uzattı. Elini öptüm. Ve beni sonradan Genel Kurmay başkanı olan Albay Nuri Yamut ta takdim etti. O da hatırıma sordu. Babamı sordu.

Osman Tufanın orduda büyük ismi ve şöhreti vardır. Düriüst ve namuslu bir adamdır. O zaman, büyüklerimizden duyduğuma göre, Kozan mücadelesi bittikten sonra, Atatürk'ün yanına dönerken, Kozan halkı, bir güzel Maraş eğer takımı, bir halı ve heybe ve 2000 altın hediye ediyorlar. Kozan Müftüsüne şunu söylüyor:

--Asker olarak geldim, asker olarak giderim. Aldım kabul ettim. Tekrar iade ediyorum. Atı satın ve Kozanda, bu muharebe şehit olanların çocuklarına maaş olarak verin, diyor.

Kendisi Siirtte tümen kumandanı iken felç geçirdi. (Not : zatiirre geçirmiş). Uçakla Ankaraya götürdüler. (Not : Atatürk özel olarak uçak gönderiyor.) Hayatının sonuna kadar bu hastalıkla mücadele etti. (Not : Osman Tufan Paşa, 26 Ağustos tarihinde üşütmüş ve zatiirre olmuştu ve İzmirde kendi birliği girerken yüksek ateşi vardı. Siirtte de bu hastalığı nüks etmişti, bunu Tufan Paşanın kızından, Prof. İlhan Postacıoğlu ile evli olan kızından dinledim. Necat yayıcıoğlu)

Kendisini ziyarete gittiğim zaman kendisinden duymuştum.

--Biz bu mücadeleyi İbrahim Yaycıoğlunun aklı ve feraseti ve Yaycıoğlu Ali Ağanın disiplini ve dirayeti sayesinde kazandık, demişti.

İ.Arslan: Bayazıtıoğulları hakkında birkaç söz eder misiniz?

M. Beyazıt: Efendim, Beyazıtlılar, Çaldıran seferinden sonra, Yavuz Sultan Selim tarafından, İskender Bey, Maraş'ta Dul kadir oğulları'nın nüfuzunun kırılması için, Maraş'a bey olarak o zamanki Hadım Sinan Paşa ile beraber gönderiliyor. Dulkadiroğulları hükümrânlığına son verdiler. Biliyorsunuz Turna Dağı Muharebelerinde, Maraş'a geliyor ve Maraş beyi olarak kalıyorlar. Birçok camileri eserleri vardır. Gözü kanlı Beyazıt oğulları demelerinin sebebi, yiğit ve atilgan olmalarından dolayıdır. Tuttuğunu koparan insan olmalarından dolayıdır. Ailenin Viyana'dan Maraş'a kadar birçok yerde şehitleri vardır. Çanak-kale'de, Büyük Harpte (Birinci Dünya Harbi) büyük sayıda telefî yat vermişlerdir. Osmanlı devrinin yetiştirdiği Mustafa Kalender Paşa, Süleyman Paşa, Ahmet Paşa, Osman Paşa; Bunlar, hem Mısırlı Mehmet Ali Paşaya karşı büyük mücadele yapmışlar ve hem de memleketin imarına çalışmışlardır. Çokları şairdir. Şiirleri vardır. Bir tanesini söyleyebilirim. İbrahim Paşa Mısır üzerinden Maraş'a yürüdüğü zaman, o zaman 17-18 yaşında olan Süleyman Paşanın anası, (yiğit ve kahraman bir kadın olan Bozdoğanlardan Kara Fatma Hatun) , oğlunu harbe teşvik eder ve gönderir. Mısırlılar Maraş'a girerler ama, Maraş'tan ileri gidemezler. Süleyman Paşanın şöyle bir deyişi vardır.

Mısırdan kalktı da İbrahim Paşa

Ol yiğitlerin aklı da şaş,

Kartal ile kuzgun çöktü leşe,

Maraş'ın ovasını duman bürüdü.

Babamız Baş konuş dağlarına çekilir. Mısırlıları taciz eder. Cumhuriyet devrinde de aileden büyük insanlar yetişti. Kemali Beyazıt, Adliye vekili Rifat Beyazıt, bu gün de donanma kumandanı olan Vural Beyazıt, Ege komutanı olan Doğan Beyazıt. Bunlar orgeneral rütbesindedir. Birçok doktorumuz vardır. Açık kalp ameliyatları yapan Kemal Beyazıt vardır. İstanbul'da kalp müte-

hassısı olan Ömer Bayazıt. Ve bir çok ünlü adamlarımız vardır. Ve esasen Andırında Yaycıoğulları ile, Afşında Ağalar diye bilinen büyük bir aile ile, yakın akrabaları vardır. Kız almış kız vermişlerdir. Hiçbir kötü harekette bulunmadıkları için, halkın teveccühünü kazanmışlardır. Her dönemde bir iki mebus çıkarmışlardır.

İ.Arslan: Andırında, Geben, Sinse, Kargaçayırı ovalarının sahibi olan, bugünkü Kesim Köyüne adını veren " Tereyi erinik etmek" gibi adı darımsellere geçen, Bayazıtıoğlu Kalender Paşanın eşi "Kara Hatun" ve oğlu Süleyman Paşayı anlatır mısınız?

M.Bayazıt: Kalender Paşa II nci Sultan Selimin yakınlarındandır. O devirde harplerde büyük hizmetleri görülmüştür. Kendisi, Kuş Adası, Aydın valiliklerinde bulunmuştur, ve orduya büyük hizmetleri geçmiştir. Bir tek hanımı vardır, o da, Bozdoğanlı Kara Hatundur. Onunla evlenmiş, ona büyük sevgi ve saygı göstermiştir. Tek bir oğlu olmuştur. O da Süleyman Paşadır. Şöyle rivayet ederler : Zıfıf gecesinden sonra, bir daha kocası ile yatmamış. Ve sordukları zaman, "Ben kadınlığı böyle bilmezdim" demiştir. Kocası Kalender Paşa da buna hürmet göstermiştir. Yerine tekrar evlenmemiştir. Ve onun yetiştirdiği en büyük adamlardan, Süleyman Paşa, memleketine büyük hizmet eden adamdır. Diyarbakıra giderken He-kimhanda vefat eder.

Bayazıtların kız alma ve kız verme geleneğinin de farklı olduğu söylenir. Bu geleneğe bağlı kalmanın, Çukurovada ve Andırında, çok bilinen bir de dramatik öyküsü vardır.

Olay Andırında Halbır Yaylasında geçer.

İ.Arslan:

"Halbırın akaba yanı

Akar gider insan kanı"

Dizelerinde dile getirilen bu kanlı öyküyü bir de sizden dinleyebilir miyiz?

M.Bayazıt: Efendim, Bayazıtlardan kız almak çok zordur. Müslümanlıkta ve örf ve adetlerimizde vardır. Dengi dengine tabir ederler. Ve buna Bayazıtlar çok dikkat ederler.

İki mühim yayla vardır. Birisi, Andırındır. Kalbur,

Meryemçil Beli, Sinse, Bunduk buna dahildir. Diğeri Göksündür.

Ahmet Paşa kolu Göksünde oturur. Süleyman Paşa kolu da Halbır ve Geben muntıkasında oturur. O zamanki beylerden birinin kızını bir Arap aşireti oğluna istiyor. Vermiyorlar. Denk görmedikleri için, başlık parası bahane ediliyor. Kızın da oğlana meyli varmış. Kızı kaçıırırlar. Bu Bayazıtlılara ağır gelir. Araya Ramazanoğulları girer. Niyahet evlendiriyorlar. Birkaç sene geçtikten sonra, bunu bir türlü unutmuyorlar. Ve oğlan tarafını yemeğe davet ediyorlar. Halbırda, yemek esnasında bastırıp hepsini öldürüyorlar. Verilen kızın ismi Fatik Hatundur. Maraşa getirip sarayın zindanına atıyorlar. Öldürmüyorlar. Bunun çok uzun, acı mersiyesi vardır. Ülkü mecmuasında çıkmıştır. Bulursanız orada okursunuz. (Hasibe Hatun tarafından dile getirilmişti). Ben de ondan dinledim bu hikayeyi, Gözü kanlı Bayazıtlının yanında bir de deve kinli Bayazıtlı tabiri vardır.

İ.Arslan: Andırını ve Andırınılıları, çocukluğunuzda ve subaylığınızda, Yanınızda askerlik yapan gençlerimizin ve hemşehrilerimizin sizde bıraktığı intibaları anlatır mısınız?

M.Bayazıt: Andırınılıların kalbimde hususi yeri vardır. Andırınılılar, başka bazı kazaların insanları gibi, karanlık, güvenilmez değildir. Oğuz boylarından, saf aşiretlerin birleşmesinden ileri gelen bir cemiyet, bir topluluktur. Sadık, hoş görülü, temiz, ne istersen Andırınılılarda vardır. Bir de çok büyük vefa gösteren insanlardır. Askerlik yapanlar içinde de, hiçbir kötü harekette bulunana rastlamadım.

İ.Arslan: Bayazıt oğulları aile kitabı sizde var mı?

M.Bayazıt: Evet var. Bende, “Kahraman Maraşta Bayazıtlılar” isimli bir kitap var. Saminin. Bayazıt, Sami Bayazıt yazmıştır. Orda up uzun bunlar bahsedilir.

İ.Arslan: Halbırda geçen “Arap Hatun” hadisesi o kitapta var mı?

M.Bayazıt: Zannedersen var.

İ.Arslan: Hacı Durdu ağayı tanıdınız mı?

M.Bayazıt : İbrahim Ağanın babası Hacı Durdu ağayı tanımadım. Bunlar içinden, Hacı Durdu

Ağanın çocukları olan, İbrahim Ağa, Ali Ağa, Hasan Ağayı tanıdım. Esasen, Hacı Durdu ağanın bacası, (veya kızı?) (Hüsne, Adeviye Hatun) benim yengemdir. Amcam, rahmetli Şahin beyin hanımı idi. Onu severiz. Onunda bir tek kızı vardır. Münire hanım. O da üç devre Maraş Milletvekiliği yapmış olan, Abdullah Yaycıoğlu ile evli idi. Abdullah bey, Yaycıoğlu İbrahim Ağanın ortancıl oğludur.

Andırında birkaç büyük aile vardır. Başta Yaycıoğulları gelir. Arkadan Abazalılar gelir. Zülfikaroğulları ve Rışvanoğulları gelir. Hatırimda kalan bunlar. Bunlar içnide de, ekmek sahibi olan halka iyi muamele eden, halka sözü geçen, Yaycıoğullarıdır. Andırında kaldığımız zamanlarda, hiçbir gün, Yaycıoğullarının halka zulüm ettiğini duymadım ve görmedim. Daima halka suhulet göstermişlerdir. CHP devrinde ve sonraki devirde de böyledir. İbrahim Ağanın üç oğlu vardır, Süleyman Ağa büyükoğlu idi. Erken veat etti. DR. Necat Yaycıoğlu onun oğludur. Ortancıl oğlu Abdullah beydir. Küçük oğlu Mehmet (Durdu Mehmet) idi.

Abdullah beyin hanımı Münire Hanım benim amcam Şahin beyin kızıdır. Çoluk çocukları vardır. Rahmetli Prof. Ahmet Yaycıoğlu, en büyük oğlu idi. Yalçın, Alaettin, Haydar, İbrahim diğer çocuklarıdır. Üç te kızı vardır. Mehmet beyin de bir oğlu var. Mehmet beyin de bir oğlu var. (Bülent). Doktordur. Yaycıoğlu İbrahim Ağa, uzun boylu, zayıf ve bir eli daima kuşağının arasında dolaşırdı. Başında fesi vardı. O zaman, sarık sarmazlardı, fes giyilirdi. Ayağında hocaların giydiği cinsten şalvar vardı. Daima güler yüzlü, çocukla çocuk, büyükle büyük olurdu. Çukurovadaki Milli Mücadelenin Andırında başlamasının sebebi, benim fikrime göre, bura halkının mütecanis olmasıdır. Osman Tufanın, mücadelenin başlangıç yeri olarak, burayı tercih etmesinin sebebi, burada fazla ermeni, gayri müslim olmayışıdır. Hep Türktür bura halkı. Hepsi birden çalışmışlardır. Çete başları arasında, Şakir Bozdoğan da vardır. Şöyle bir şey var. Şakir Bozdoğanın hanımı da beraber giderdi harbe. Beyaz bir çarşafı vardı. O çarşaf üzerinden fişeklik takardı. Ve Şakir Bozdoğanın arkasından atla takip ederdi. Diğerleri, Mehmet Bey (Kayran) Musa Bey, Abazalı Durdu Ağa.

İ.Arslan: Çok teşekkür ederim.

İLBEYLİOĞLU HİKÂYESİ

Esiden uzun kış gecelerinde anlatılan halk hikâyelerimiz olurdu. Anlatılan bu hikâyeler geleneksel toplum yapımızda bilgi ve görgü, zevkve eğlence, eğitim ve öğretim, düşmanlık ve dostluk, dayanışma veyardımlaşma, tecrübe ve davranış gibi faktörler bakımından insanları nortak yaşama kültürünün oluşmasında büyük pay sahibidir.

Halk hikâyelerimiz, inançtan tutun da günlük hayatımızdaki birçok uygulamaları etkisi altına alan hayati öneme haiz kültürhazinemizdir. Bu çerçevede birçok halk hikâyesi, ses ve görüntü kayıtsistemine ait teknolojik araç ve gereçlerin ortaya çıkışına kadar, yüzyıllarboyu, Türk halkının toplumsal belleğinde mevcudiyetini sürdürmüş, millîkültürün oluşmasında oldukça önemli bir işlevi yerine getirmiş ve dildendile nakledilerek günümüze kadar ulaşmışlardır. Sözlü kültür varlıklarımız içerisinde çok önemli bir yere sahipolan halk hikâyelerinden birisi de İlbeylioğlu hikâyesidir. Yöre insanımızELBOLU'da der bu hikâyeye. Bu hikâye, İlbeyli Türkmenlerine ait birhikâyedir. Muhtelif zamanlarda ve muhtelif yörelerde birçok varyanttespit edilmiştir. Sizlerle paylaşacağımız metin, bölgemize ait varyanttır.Hikâyemize başlamadan önce, kısaca İlbeyli Türkmenlerinden söz etmekistiyorum. Akabinde İlbeylioğlu hikâyesini bölge ağı ile paylaşmaya çalışacağım.

İlbeyli boyu, bugün yoğun olarak Suriye, Kahramanmaraş,Gaziantep, Kilis ve Sivas'ta yaşayan bir Türkmen boyudur. XI. Yüzyılınsonlarında İran'ın Horasan bölgesinden Anadolu'ya geçtikleri tahminedilmektedir. Bizleri bu düşünceye götüren Faruk Sümer'in ve OsmanTuran'ın verdiği bilgiler olmuştur. Sümer; "1172 yılında, MoğollarınHorasan'ı kesin olarak idareleri altına almaları üzerine de oraya yığılmış olan Türkmenlerin pek çoğu batıya doğru göç ederek Anadolu'yaulaştılar derken, Osman Turan da; "XI. asır sonlarında, Yakın-Şarka veTürkiye'ye doğru yeni muhaceretler vuku buldu. Bu devirde hareket edenOğuz boyları arasında Moğol istilasından önce Yıva, Afşar, Begdili,Kınık ve Döğerlerin Anadolu'ya göçtüklerini kaynaklarda görüyor;vakfiyelerde adlarına göre diğer Oğuz kabilelerini tespit ediyoruz şeklinde bir ifade kullanmaktadır.

Anadolu'da Barak ve Türkmenler ile birlikte yaşayan İlbeylilerinhepsine birden Beydili denildiği göz önünde tutulursa, İlbeylilerinBeydili Türkmenleriyle birlikte Anadolu'ya gelmiş olabileceğininidüşünebiliriz. İlbeylilerin hangi Oğuz boyuna ait oluşları hakkındaelimizde kesin bir bilgi yoktur. Bayat, Alkirevil (Alka-evli) ve Afşarboyuna bağlı olabilecekleri konusunda bazı görüşler mevcuttur.

Halep, Gaziantep ve Maraş'ta yaşayan İlbeyliler geçmişte Maraş İlbeylisi olarak anılmıştır. Çünkü Antep eskiden Maraş vilâyeti sınırlarıiçinde yer alan ve Maraş'a bağlı olan bir yerleşim merkeziydi. İlbeyli Türkmenleri zengin halk kültürüne sahiptir. Bu zenginliğıoluşturan folklorik ve etnografik ürünlerin bir kısmı yapılan çalışmalarlakayboltaktan kurtarılmıştır. Ancak tespit edilmesi gereken başta masal,halk hikâyesi, destan, manzum parçalar olmak üzere pek çok dil ürünüaraştırmacıları ve derlemecileri beklemektedir. Elimizde İlbeylioğlu hikâyesi üzerinde 10'dan fazla yapılmış çalışma bulunmakla beraber bugüne kadar kitap veya tez boyutunda birçalışma yapılmış değildir.

Andırın ilçesi Yeşilova Mahallesi'nde doğan ve hayatı hakkındaayrıntılı bilgi elde edemediğimiz Ahmet Gıllıç'ın Maraş lehçesiyleanlattığı ve Sn. Caferoğlu'nun kaleme aldığı metne bağlı kalarak vesözlü kültür varlıkları derleme çalışmalarım esnasında Andırın ilçesindekayıt altına aldığım farklı bölümleri de ilave ederek sizlerle bir bütün halinde paylaşmaya çalışacağım.

ELBÖLU HEKÂSİ

Vahdî zamanında Elbölü isminde bir adam varmış. Bir de AliGadolü isminde gardaşı varmış. Bu adamların işi üçü alıp furmiymiş.Bir gün bu adamların her ikisinin de babaları ölmüş. Bu çocuklar yetimgâlmışlar. Aradan beş altı sene geçmiş. Bir gün analarına demişler ki: anabizim babamız ne zenâtinen uğraşrdı. Anaları demiş ki: Öğlum sizinbabâz alıp vurmıyenen uğraşrdı. Derhal damın arasından oğ yay ve gılıççıhararak oğlu Elbölü'na teslim etmiş. Derhal oğlu emmisinin oğlu AliGadolünü çararak demiş ki:Emmim ölü bizim babamızın zenâti alıp furmiymiş. Derhalbaşlarına gırh elli atlı topliyerek alıp furmeye başlamışlar. Zenginlerdenalıp fuharelere verme başlamışlar. Yedi sekiz sene devam etmiş bir günuzak bir yere getmişler. Orda bir eşli bir kervan gurmüşlar. Bir ikün geldikten söna Elbölü demiş ki emmisinin oğluna:-Gardaşım ben yorgunum, bön biz burada isdirehet edek. Löbetçilerin iyi filanı dik. Ali Gadölü löbetçileri yatırmış, siz yorgunsüz,sizin löbetlerizi ben beklerim. Aradan bir gaç sehat geçdikden sona yükleri arıyerek yükün birinin içinden iki sandığ lire bularak çıharmış.İirt-zort çuálnın altına soharak, üsdüne de kendirleri goyarak ayrıca biryere çekmiş. Sabanan Elbölü emmisinin oğlu Ali Gadölünü çararak demiş ki:Bu yükleri tagsim et. Ali Gadölü şu yükleri tagsim etmiş. Bü yükElbölü'nun, şu yük Daşbaşölunun, şu yük Sevi Sülemenin. Ayrı ayrıtagsim etmiş. Bü yük de benim demiş.Benim saten gaderim yokdur, ya kendir pelfi ya da çulpas pelfi. Elbölü demiş ki, medem ki yükleri

tagsim ettik herkiş yükünü açsın baħak. Herkiş yükünü açmış. Kimi gutnu gumaş, kimi ħalı kilim, kimi sabın,-kimisi gozzā. Elbōlu demiş ki: Ali Gadōlu sen de yükü aş da örek. Ali Gadōlu demiş ki: Benim gaderim yok, ya kendir pēli ya da çulpas pēli. Çualın āzını sökmüşler, bir gaç kendir çulpas pēli çıgmış. Nōtak emmōlu gaderā küs. Ordan kervanı yükleterek hareket edip evlerine elmişler. Evde beş alt yün isdirehet ederek bir gün sabānan erden davılbazlar dövülmeye başlamış. Atlıların hepsi gelmiş. Ali Gadōlu gelmemiş. Elbōlu demiş ki: Ali Gadōlu ne deyî elmemiş. Herhalde ħasadur. Elbōlu otuzdoħu-zatlıynen savışmış getmiş. Ali Gadōlu başlamış başına atlıtoplameye, o Elbōlise ben de Ali Gadōliyim. Gırĥ atlı da bu toplamış başına. Elbōlu Aħırdāndan tarafa etdise, Ali Gadōlu da Gapiçam'dan tarafa getme başlamış. Bir gün beşgün derken, bir gün Elbōlu'nun canısı ħılmış. Bu Ali Gadōlu'nu bā çārın demiş. Ali Gadōlu selam vermiş içeri irmiş. Gāyfe tütün işdikden sona emmisinin oğlu Ali Gadōlu'na demiş ki: bura ikimize idaretmiyor, buradaya sen dur ya da ben. Ali Gadōlu diyor ki: pekî emicem oğlu ben gedacāğam, buranın hepisini sâ verdim. Orada bulunan babasının mülkünü ve damını satarak oradan hareket ediyor. Gapiçam'ın yānna bir yere gelip goniyo. O zamanın hökmünde de Maraş'da kör paşa deller bir paşa varmış. Ali Gadōlu arħadaşlarına diyor ki ben paşanın yānna gediciim bir guşunan bir athediye ederek paşanın huzurine geliyor. Bir zaman paşıyan angonuşdukdan sōna diyor ki: şövkettüm ben yanına bir yer isdemegeldim, bize bir yer görset dedi. Paşa da ona dedi ki: Gapiçamın oreye sâ verdim, her ne yaparsanyap. Ordan ötesi senin aldığın aldık, vurdün vurdük, heç kimse garışmaz. Derhal oriye gonaç dutturuyor, alıp furmiye başlıyor. Her zamanuçunda paşanın yānna gelip gediyo. Teklifsiz olarakdan gonişyo. Bır gün paşa Ali Gadōlu'na sorio. Senin aslın nereli ve kimlerdensin, deyî soruşun, diyo ki elbālidenim. Ali Gadōlu'nun oluyum. Elbōlu emmim oludur ve onnān döyüşdük o yüzden yanına geldim. Paşa sorio Elbōlu mu yît sen mi yîtsin deyîşin: Allah bilir efendim, Elbōlu benimelime su goyamas, der demes o meylisde Elbōlu'nun babasının dosdu Mîroğlu nāminde bir gavır varmış. Ĥāyır efendim yalan söylüyor, Ali Gadōlu, Elbōlu'nun atlısının çavışıdır, deyî cuvap verdi. Ĥāyır Elbōlu yît deel, benim yît. Aşşā yoħarıbunnar birbirfînen dartışdılar. Paşa dedi ki: Mîğır ölu dostuna ħabar sal gelsin burada görüşek. Derhal birnāğma yazarak, Elbōlu'na gönderdi. Ey Elbōlu dosdum sen, sen olasın, ala-bacağ atı, gücük guşu, kör zārı, gırĥ atlıyan barabar acele elesin. Derhal nāğmasını alır almaz dümbellekler dö: lmiye başladı. Atlılar başınabirikip, Elbōlu dedi ki: elbisezin, eyisini geysin atızın îydine binin, silahlarınızın en gıymatlısını alın, yārin Maraşa hareket edin dedi. Derhal hareket etmişler. İkîndin ezeni Gapiçam'ın öriye gelmişler. Elbōlu ön de geçerken atın dizgini çekmiş, demiş ki: baħın arħadaşlar bö:nāşam oldu Maraşa ulaşamak. Şo görünen gonaçda yatak yārin erkenden Maraşa varrık. Pekîy demiş arħadaşlar. Dōru gonā varmışlar. Derhal gırg tenecāriye gelerekden atlarının başını dutmuşlar, buyurun efendim demişler. İçinden bi-tenesi gelerek: hoş eldiz, safa eldiz,

demiş. Fāt dünyōzelialin artı guzu gızartmaları etirmiş, fağat bu avradın gözelliŷne hayretetmişler. Sabānan yemeklerini yedikden sōna, terkilerine birer ħalı-ħabeatmış Maraşa hareket etmişler. Fāt Elbōlu bu avradın gözelliŷne hayran olmuş, böyründe düşüni gelirmiş. Arħadaşlar er-ārħadan daha böyle özel avrat gördüz mü deyî gonuşurħan Elbōlu duymuş: Arħadaşlar bugadının adını bilen yok mu deyî sormuş.

Birisi demiş ki: ben duydum. Beslemenin birisi Muzātın şu şöyle olacak mı deyî sordu, ismi Muzudur. Elbōlu orada aldı baħak ne avradane dedi?

Sürdüler Maraşa Mîrōlunun ħānesine endiler. Mîrōlu geldi. Ohōdosdum hoşgeldiz, safa geldiz dedikden sōna aşam oldu. Yîp işdikdensōna buyur dosdum Elbōlu kör paşanın huzurine edecek fağat şu şartnanben ve sen selam verdiğimiz sırada, meylis ayā, yekindir, ben nereye varırsam sen de benim yanımı terkime. Sōna meylis oturursa bapıçlıkdagalırsın diyerek arħadaşlarıynen barabar, meylis ayā kākdi. Elbōlu baħdıkı emmisinin ölu Ali Gadōlu kör paşıyenen diz dize oturtuyo, paşıye dedi

Boş ver onu Elbōlu dedi budur, bunun-uçun heç ayā yekine, deyî dizine çökdü. Elbōlu bu macarāyı görür görmez yolān āzına döndü. Emmisinin oğlunun, paşanın dizine çökdüünü gördü. Tekrer meylis oturdu. Mîğıroğlu paşanın yamacına geşdi oturdu. Fāt gırg atlısiynen barabar Elbōlu dapabıçla oturdu. Bu meseliye Mîğır oğlunun çok canı sıhıldı. Elbōlu'nun atlısı tarafından Elbōlu'na ā bize müsādet bütün bu meylisde oturanların ālıyeni kesek.

Ölüm sapredin iş olacāna varır, der demez meylis yarım saħatsüküt içinde galdı. Yarım saħat sōna kör paşa başını galdırarak Mîğıroğluna şu cevabı verdi. Dosdun Elbōlu şāyır imiş iki türkü söylesin dediyniyek der demez; evet paşam söylesin deyî hiddetli hiddetli söyledi. Elbōlu'nun atlıları tarafından ā yolda gelirken Muzu ħatına söylemişoldun türküyü şöyle dediler. Aldı baħalım ne dedi:

*Ĥupların serderi Muzuyu ördüm
Seħerde açılmış gonca gül gimî
Eprimlerin tēl tēl etmiş yüzünü
Döküvermiş gerdanın üsdiine*

Bu Muzu sözü özēne Ali Gadōlu'nun yüzü garermeye başladı. Sōna ayvāħ Elbōlu'na biz avradı verdirmisik deyî gendi gendinemırıldandı. Fāt Elbōlu türküsüne devam etse de Muzunun Ali Gadōlu'nun avradı oldūnu āğnadı. Aldı baħalım ne dedi:

*Muzuyu dersēn de yerinde sātî
Gözelliğden yāda diyemem kötî
Dişleri inci de āzı bir gutu
Āzının içinde dil hilal gimî*

*Muzuyu dersēn de yerinde özel
Ādirmiş gaşların gözlerin süzer
Aynalız gölünde bir yeşil yüzer
Ne hoş ħoħar āricesi gül gimî*

*Geçerim gederim geçem düş oldu
Muzıya özellik Yusufdan galdı
Hêy birê Ali Gadölüm ya sâ nöldü
Dalgalandı Elbölü sel gimî*

Dedi kine gene şu gadının dörü olduğunu Ali Gadölü'na bildirim dedi. Aldı baħalım:

*Elbölü der de sözlerim haħdur
Haħın rahmeti de üsdümde çokdur
Altında hile var da Muzu da yokdur
Yediken süzülmüş ğümüş ğal gimî*

Türküsünü bitirir bitirmez, paša Miğır oğluna yárin benim guş.Elölü'nun guşu, Ali Gadölü'nun guşu, bunların üçü de ava gidecek.Derhal üç atlı üç guşnan barabar ava gêt-tiler. Aħır Dâi gimî bir dâi başınavarıp guşlar ellerinde, zağarlaman av etdiler. Bir zurba keklik çıgdı.Daşbaşölü go-verin paşanın guşunu dedi. Keklik bir tarafa, guş bir tarafa gêt-di. Tekrer o o zurba başga bir zurbanın üsdüne gondı. Bu sefer dezağarları galdırdı.Ali Gadölü'nun guşunu go-verin dedi. O da keklik bir tarafa, guşbir tarafa gêt-di. Tekrer zurba üç oldu. Go-verin Elölü'nun guşunu dediler. Elölü'nun guşu bu zurbanın Ötünden gelip bir çaliye dol-durdu, zincireçalının üsdünde sallamiye başladı. Hâbelerin üçünü de doldurdular.Gêtirip kör paşanın huzurüne atdılar. Kimin guşunun avı bu dedi.

Elölü'nun guşunun avı dediler.
Atın bunu bizim oturâ dedi.
Elölü feda olsun paşam.
Yárin Elölü'nun atı benim at. Ali Gadölü'nun atı goşu-lacaħ, dedi.

Miğır ölu pekey cuvabını verir vermes derhal Maraşın içine ilan etdi ki;heç kimse dükkan açmasın goşiye seyretsin.Sa-bânan erkenden aley çalgıları çalınarak bütün millet siyer etme başladı. Paşanın atını gêtirdiler. Gárnı sepet gimî çileli, at kişnedikçe.paşanın sar yeķinmiye başladı. Elölü'nun atını gêtirdiler. Gárnı gárnına geçmiş, gem âzında çat çat gem dövmiye başladı. Elölü arħadaşlarınadedi ki:

Benim atım gafası paşanın atının gerisinde eşsin. Derhal bunuDaşbaşölü duyarak ; senin paşayın avradını belliyek, ben şerefimikimseye vermem deyerekden ata endi bindi. Üç atlı goşu yerine vardılar. Velhasıl Elölü'nun atı goşi-yi aldı.

Paša dedi ki: çekin Elölü'nun atını bizim tavliye dedi. Elölü feda ossuncuvabında bulundu.

Fât Elölü Ali Gadölü'na çoğ içerliyor ve çok ken biçiyordu.Tekrer ğırğ atlı Elölü'na ğırğ atlı Ali Gadölü'nun ğırğ atlı paşanın yüziyirmi atlı goşu yaptılar. Elölü'nun atları gene birincilî gazandı. Kör pašaElölü'nun huzurüne çáarak: haydi oğlum Allah selamet versin veElölü'na da bizim tavladan bir at verin, diyerek Elölü Miğır ölu-nunevine geldi.

Miğır oğlu: dosdum Ali Gadölü gaşğünnen gidecek de-yişin, üç gün sôna gedecek deyişin üç günnük bā erzaħ dedi. Ben bunun avradınınkellesini keserim, beni çok ğor gördü ve çok güççük düşürdü. Ben üç günsôna Ali Gadölü'nun yolunu bekledim. Üç ün sôna Ali Gadölü gelmi-yebaşladı. Elölü arħadaşlarıynan barabar Ali Gadölü'na ğarşı çıħıyor veAli Gadölü'nun ve ğırğ arħadaşının kellesini kesip meydana toplüyor.Kellelerin içinde emmisinin ölunun kellesini görüşün gêt-diye pişmanoluyor. Verin sazi elime de-yip: Allah gözünü kör etsin kör paša: emce-moğlunu ne-haħ yere bā öldürtturdün . Aldı sazi, baħalım ne dedi:

*Efendim efendim sâdetli vezir
Dermanı bulunmaz dert verdin bā
Bir derman deyi de geldim yanına
Derdimin üsdüne dert verdin bā*

*Düşmana da beli beli dedirdin
Bir sufrada türlü tām yedirdin
İçerime ataş döğün vurdurdun
Bir tüttünü çıgmaz ört verdin bā*

*Ataşım yanar da tüttünüm çıgmaz
O yarın hayali ğarşımdan etmes
Düşmanın sardığı yaralar bitmez
Toħdurum dedin de ot verdin bā*

*Nolasın da Elbeyölü nolasın
Evmekinen aslannarın töresin
İlâhi kör paša haħtan bulasın
Ġıg goyun saldı da ğurdırdı bā*

Böyle deyip kesdi. Dedi ki: arħadaşlar şu kelleleri birer tenegülânnan delip atların terkisine bağlayın ve atları da arħası arħasınatırken . Derhal bu işi yaptılar. Elölü dedi ki, Her kim bu kelleleri paşanınhuzurüne eletirse bacımı Allân emriynen veriyorum ve ikimizün düntünde bir bir yapacağam. Ses çıkmadı, tekrer söyledi nüçün cuvapver-miyorsüz.

Daşbaşölü dedi ki: hâşa bacın bacımızdur., bacıyın hız-metcisiniverirsen gabil ederim dedi. Derhal hareket etdi. Maraşın altından dıħıldı.Bağdılar ki bir adam geliyor, ter-kisinde ğırğ tene at var: ğırğıninterkisinde de adam kellesi var diyen gaşdı. Paşiye ğabar verdiler, paşagaçamadı. Daşbaşölü ğapının âzına sandalyeyi atdı oturdu, paša ha-sırınaltına saklandı. Paša ğizmetcisini çáarak dedi ki: Bu adamı bā çâr. Ħizmetçi:

Arħadaş seni paş-isdiyor. Geť, def ol.
Ne dedi ölüm deyi paša sordu.
Defol geť dedi.

Tâbi o kelleyi kesen adam bize de def ol geť der. Elölü'nun atınialaragdan Daşbaş ölu Elölü'nun yâna geldi, Elölü'nun Gündeşli gızınaminde bir güzel nişannısı vardı, düntünü ğurdurmagda ossun biz gelelimkör paşiye.

İsdambılada padişahā bir telgıraf çekdi ki: ey pādīşahım sen olasınburada. Elbölü namında bir gulun töredi, diri adamı heç sevmiyor, her göndermiye yanıma da gırg kelliye birden gönderiyor. Padişah bu telgırafialır almas hapışhana gafaslarında iki tenesini çarın dedi, şu fermanı yazdı.

Ey Elbölü sen olasın benim fermanımı alır almas, derhal burya gelesin, gelmedin tagdirde seni evinen, malınan yıharım, deyi yazıp gafaslara verdi. Gafaslar hareket etti. Gelirkene mekdübü açıp okudular ki: mesele böyledir halallashdılar, aladılar, ne yapak gaderimiz imiş, çaresi yok vericiyik.

Böylece bunnar Elbölü'nün evine yaklaştılar. Bunnara bir çobanıras geldi, sordular: Elbölü dir-âdamı heç semezmiş; çoban da:

- Yalandır o. Ben Elbölü'nün çobaniyim. Elbölü Gündeşli-zına düün yapıdırıyor. Her taraftan aşiret alarını oğudular. Dağ, daş, bütün insanoldu. Develer kesildi, camızlar kesildi, bin bir ayak. Haydın güle güle sizde geçdin.

Derhal bu gafaslar galabalık bir taraftan düün halhının içine girdiler. Elbölü'na habar verdiler. İki garip geldi deye. Elbölü bunnarı getittirip guş tüyünden döşşan üsdüne otutdurdu. Kiyef bütün, gayfe, tütün, işdikden sōna bu misafirler seyr eyledi ki, kim yerde güleşdutuluyor, kimi yerde uzun tura oynanıyor. Aşer mâşer olmuş bütün halk. Bu mimval özerine gelinleri getirdiler. Elbölü Gündeşli-zının yanında üç gece galdı. Dördüncü geçemisafirleriynen barabar odasında oturkene tâbi düün savdı. Kimseyokdan yanında. Yalnız Elbölü'nün gücük gardaşı İmirze de vardı. Gavaslar ayā yekinererek padişan vermiş olduğu fermanı Elbölü'nün elinesünerek, Elbölü'nün ayāna gapandılar. Elbölü fermanı açarak peki, başüsdüne padişahımın fermanı deyi öpdü, goynuna goydu.

- Arhadaş bā müsâdedin . Tâbi üç günnük gelinim vardır. Atlarızı görün . Heç kimsenin habarı olmadan gedek, deyi cuvabını verdi. Eve geldi ki Gündeşli-zı biyâz gonân içinde garyolanın üsdünde üç gündenbelli uyhusuz döşaçık, lambanın şavhı gendine düşmüşgendinin şavhı dalambaya düşmüş. Elbölü bunu görür görmez, içeri yanıp aldı sazi elinebahak ne söylemiş.

Uşdu gönül guşu da getdi havaya
Gırlı ganadım da düşdüm yuvaya
Yükiimü yükletdim de üç beş mayaya
Kimbilir ki nerden aşar yolumuz

Gara çadır altında da çarlı diivenner
Oturup suframda da türlü tām yiyyenner
Sen ölmeden ben ölüyüm diyyenner
Ben gedyom kimler olur belimiz

Uşdu gönül guşu da havada ezer
Dillerim ohur da ellerim yazar
Çalarım çalarım da dutmıyor düzen
Bilmem neden bozgun öter telimiz

İlgid ılgıd bir yel esdi Urumdan
Esdi esdi ben-oynatdı yerimden
Elbölüm da ayrılıyor yârinden
Onun uçun mâni söyler dilimiz

Avrat bu türkülerin hepsini diyniyor, diyner diynemez yekindiağlamıya başladı. Elbölü ise ona bir yere etmiyeceğini söyledi. Şindiefendime sö:lüyem, Elbeylo:lu hanımına İsdanbul'a gedyom demiyo. Eveli birine bişe de: cin mi türkü:nen deridin. Elbeylo:lu'nun hanımı vardı, binek daşının yanında atın başınıdudtu. Elbeylo:lu gedyor amma geri döner mi dönmez mi bilemiyo. Hanımına, aldı bakim orda neler sö:lüyö. (aşağıdaki türküntün sözlerinin tamamı Beşbucaklı İsmail ESKİCİ'den derlendi. Derleyen Celil ÇINKIR)

Gidem dedim el başıma derildi
Getme dedi dost boynuma sarıldı
Benim gısmet İsdanbul'dan verildi
A:lama sevdiyim belki gelirim

Mayıl mayıl ne bakarsın gözüme
Ataş vurdun yakıyorsun özümi
Çok a:lama boz düşürün gözüne
A:lama sevdiyim Mevla kerimdir

Garşidan görünüir Barak kızları
Sürmelenmiş de görünmüyor gözleri
Ben gidersem can arzı eder sizleri
A:lama sevdiyim Mevla kerimdir

Öterse de guzgun ötsün a:lama
Yas dutup da garaları ba:lama
Ben gedyom beni yoldan e:leme
A:lama sevdiyim belki gelirim

A:cın çürü: özünden olur
İnsanın kötüsü sözünden o:lur
El uçun a:lıyan gözünden o:lur
A:lama sevdiyim Mevla kerimdir

Elbeylo:lu'm der de çalındı galem
Bir ben getmiyenen tükenmez a:lem
Gidiyom gurbete belki gelemem
Üç beş sene yollarımı ön galan.

Fât misafirlerine elişin, onnârman barabar İsdambıla getmekdeossun, Gündeşli-zı punara süye getmişmiş. Yolda giderkene Elbölü punarbaşında Gündeşli-zına ıras geldi. Gündeşli-zının gişisinin atının boynunu gucakladı: ya beni öldür, ya barabar elet. Bunun özerine aldı Elbölü sâzieline bahalım ne dedi.

Kim gel dedi de geldin yolum üsdüne
Dayanılmaz pis insanın gasdine
Abdes al da imam ol dur üsdüme
Sâliğimda cenezemi gil galan

Ben bir beğ ölüyüdüm da benli bedelim
Â gonağım galdı da çatal odalı
Verandur eliniz de iş de ben gedeli
Ben gedyöym de kömür gözüm gal galan

*Benim yarım yol üsdiinde oturur
Ağlıy ağlıy da aqlın yitirir
Bu âlamak bir ayrılık getirir
Ben gedyöm suna boylum gal galan*

*Nidiyon da kömür özliüm beni nidiyon
Bir derdim varıhan da binler ediyon
İsdambıldan ferman elmişgediyom
Ben gedyöm suna boylum gal galan*

*Elbölüm der de çalındı galem
Bir ben ölmeyinen de tükenmez alem
Gedyom sevdım belkile elem
Sene sene yollarımı öp galan*

Deyip atına tohandı avradı yekinişin saçını yoldu bir figan etdi. Gelin aşiret ânız ediyor, Allah'dan gorhun, deyi bardı. Bu feryat figanüstüne Elbölü'nun eşinden ayrılması çok zor gelir, eşine ve gidişine çoküzülerek sazın döşüne vurarak söylemeye devam eder: (bu bölümdeki türküler "Mehmet Temiz, Andırın (Kahramanmaraş)'dan Derlenen Ağıtlar (İnceleme-Metinler). Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enst. Yüksek Lisans Tezi, Elazığ 2005." Den ithal edildi.)

*A:h kömür gözliüm nedir bu müşgül hallar
Ben gedersem aslan olur çakallar
Gorkarım ki yağlı ipe çekeller
A:h nazlım senden ayrılmamız güç oldu*

*Gece gündüz sohbetinde yerdiğim
El uzadık gonca gülin derdiğim
Senin ile zevgu safa sürdüğüm
(Ağyar inen nice, zevkler sürdüğün, sürdüğüm)
A:h yalan m'oldu bütiin işler heç oldu?*

*Yüce dağda a:h bahçe olmaz bağ olmaz, bağ olmaz
A:h çekenin yüreyinde yağ olmaz
Âlem dokdur olsa yaram iyi olmaz, iyi olmaz
A:h gücücekden sevdiceğim nic'oldu*

*Melul melul a:h ne bakarsın yüziüme, yüziüme
Ateş goydun ciyerime öziüme
Çok ağlama boz düşürin göziüne göziüne
A:h senin sevdan şu başımda tac oldu
(A:h gelin sevdan şu başımda tac oldu)*

*Elbeyoğlu'm der ki beni etse de veran
Ağ gonak yapırsam çal çal odalı
Bol gara çadırılı Adirmevli
A:h Arap ata binen Begler nic'oldu*

Bütün uyhudan yekinişin bu dünkü gelinin derdi nedir deyi sordular. Ânız İsdambula getdi, Allah aşgına ossun geğin geri getirin, dedi. Gırgatlı yola revan oldu ve Elbölü'na yetişerek geri dönmesini istedikler. Elbölü fermanı Daşbaş oluna verdi, bunu oğu da diynesinner dedi. O daoğudu. Bütün arhadaşlar diynedi. Bunun özerine bu gırgatlı da Elbölü'yan birlikde geğmiye gerer verdiler. Elbölü'nun babasının yaylası olan Sultan Ebeş yaylasına vardılar. Atlarını

çayır ve çimennik yerlere ökliyerek Elbölü Barak kızlarını toptop suların içinde tere topladıkları ve türkü söylediklerini görüşün verinşu sazımı bā, son zamanda hatire olarakdan bir kaç biyet söylecem.

*Top top olmuş gelir de Barak kızları
Guduretden sürmelenmiş de gözleri
Göz görür can arzılar sizleri
Ben gedyom Barak kızı gal galan*

*Sultan Ebeş bir garlıca dā olur
Suyun içen hastaları sā olur
Ben gedersem kötü Kürtler beğ olur
Ben gedyom telli yaylam gal galan*

*Sultan Ebeş bir garlıca peridiür
Teze gelin goç yidin yaridur
Açılmış ki iyek göbde sünbül sarıdur
Ben gedyom Barak kızı gal galan*

*Yaz gelişin ışılaşır saylağı
Bozulaşır boz devenin daylağı
Teze gelin goç yidin yaylağı
Ben ediyom babam mülkü gal galan*

*Arab atım yokkine de binem oynadam
Tor şahanım yokkine de alam avladam
Gözel nışannım yokkine de göğünüm âledem
Ben ediyom gaşı garam gal galan*

*Elbölüm der de gara özden gelir dumanı
Galbimizden galdıralım gümanı
Önü Sultan gorusu da ardı çimeni
Ben gedyom babam mülkü gal galan*

Türkiye hitam verişin arhadaşlar: benim uçun kimse atasayanmasın, siz geri dönün, pādışah beni isdemiş: Ali uçun Veli atasayanmas. Her ne ğadar söyledise de söz kar etmedi, arhadaşlarına. Senin öldün yerde biz de ölecek dediler, İsdambıla hareket etdiler. Gemilerebinip İsdambıla dahıl oldular. Alahım gafaslardan habarı. Elbölü'nun bize çok eyliyi var, pādışaha bunu habar vermiyek, hapışhanada bir yahudu var onun kellesini kesek, göydesini guyyiye atak, kellesini de pādışahın öyrüne atak. Derhal bu işi yaptılar, gırgatlıyıyırca bir hapısa goydular. Yahudunun kellesini pādışahın huzurüneetdiler. Pādışah dedi ki: aynı Yahudiye benzerimiş Elbölü da. Katip senbunun tarihini at bahım dedi. Derhal katıp tarihini atarak gafaslar geriyeşlerine geldiler. Gafaslar gendi keselerinden pādışahın habarı olmadan, evlerini, barlıklarını, damlarını satarak, on sene bunnara bahıldılar. İnnedeniple möhtac oldular, yiyecek ve içecekleri galmadığını bir iplini çeksengırgatlıya dökülecek oldular. Bir gün getirip bunnara birer ekmekeşverdiler. Neye yapak dosdum Elbölü, bizim halımız gılmız ahacıka. Üç gün aç galdılar, her biri bir yerde duvara yaslandılar, sesleri çıgmaz oldu. Elbölü dedi ki: arhadaşlar heç mütesir olman, eyi günde eyyiydik de kötü günde kötü mü olak, deyip ver sazı Şevi Süleymene. O da aldı sazı bahakne demiş.

*Ne gam gasafet çeken de hey been oğlu
Gasefet serimden kaçmaz mı dersin?
Yusüfî gıyudan çıkarar Mervâ
Bir daha bollua çıkma mı dersin?*

Bu türkî padişah, cüma namazına geçerken duyuyor ve dur arabacıdeyerek katıpa türküyü yazdırıp hareket ediyor. Şevî Süleyman isetürküsüne devam ediyor.

*Yîd olan da arhacığını soyunur
Üç gün oldu acımızdan aklımız bayınur
Sırlıntı ölüm bize yiyan sayılır
Boz keçe gayretin çekme mi dersin?*

*Ohumu atdım da yayımı yasadım
Şol üçe dâları da delmekdür gasdum
Şo geçen ellerde heç mi yok dosdum
Bir daha yüz yüze bakma mı dersin?*

*Şevî Süleymanım de ohunu haviye atar
Gam çekmen gardaşlar da her işler biter
Yîdin sâlığı da sermiye yeter
Su akdı yere de akma mı dersin?*

Deyip kesdi.

- Padişah cüma namazını gıldıktan sôna sereyine varışın, gapısınımapuşhana gafaslarını çâarak, benim günümde böyle aç galmış adamlaryohdu, oğu katıp der demez, katıp ohumiye başladı. Gafaslar padişahınayâna düşerek irey isdediler.Pekî size irey dedi. O adam Elbölü denilen adamdır; ekmek sâbı,haneden oldu uçun sana söyliyemedik. Yahudu kellesini kesdik. Elbölüdeyi onun kellesini sâ etirdik. İşde gılcın işde boynumuz, derdemezpadişah Elbölünü bā çâarın, cuvabını vermiş. Elbölü gelerek padişahcellatlara boynunu vurun deyî emretmiş. Elbölü da; padişah iki beyit türküsöyleyim de öyle boynumu vurdur demiş. Arhadaşlarının yanında sazımvar, getittirin ; derhal saz gelmiş. Almış Elbölü bahalım ne demiş:

*Efendim efendim sâdetlî vezir
Efendim yânuna car deye geldim
Ya derdime derman ya da azatla
Löleg bâzıma dar deye geldim*

*Öldür efendim de böyle olmasın
Görmedim gara günî örmesin
Ben bir yapı daşıyım yerde galmasın
Beni bir yapıya gor deye geldim*

*İnsan insana da ediyor gasdı
Odan da aranmaz aslanın posdu
Gara gün düşmanı eyi gün dosdu
Var et düşmana da der deye eldim*

*Elbölü der de tükendi sözüüm
Ağlâyı ağlâyı da galmadı özüüm
Peşganber vekilisin golların uzun
Elime bir emir ver deye eldim*

deyip kesdi. Bir de padişah gafaslara bu adamın Arhadaşlarınıgetirin . Derhal gırg işi ârıya cem-oldular; padişah bir de bunnarınşaksına bağdı ki, melmeketde öyle babayîd heç yokdur. Bir fermanyazarak şinden sôna bu adamların aldı aldık vurdü vurdük heç bunnaradâp dolaşan olmiyecek, altını möhürliyep veriyor. Gafasların biri alıpgoyununa goyor. Gafaslara nâdar para, bahça, dam satdıysâz, onun onbedelini hâznadan alın . Bu adamları hememe al gedin, mâzama al gedin,özel elbiselerden elbise geydirin.Depbômdan isdedikleri silahdan silah assınar. On beş yîrm-n-deyesinner işsinner, gederkene de beni görşinner. Gafaslar vazıfıyı yaptılar.Gafasın birisi Elbölü'na dedi ki: şinnên sôna on sene de benimmissafirimsin . Derhal Elbölü bunun elin-ayâna düşerek: amân arhadaşbenim vaz'yetimi bilyön, senin eyeliyin, insaniyetlin çoğdur, unudamamve unuducu gabiliyetinde de diyalım.Derhal bunnarın azığını yapıdırarak, tavladan gırg at alarak hazıroldular. Vahit gış öldünnan Ahırdânın altından bir yol eder, o yolu dagar basmış, nerden etdî bellisiz olduğundan, gâfasın ölünü yâna alarak padişahın huzurüne vardılar. Padişah gıyam ederekHaydın ölüm işiz iras essin dedi.Bunnar da oradan hareket etdiler. Gar gapatmış delîn âzınavardılar gafasın öluynen barabar, gafasın ölü delî örsetdi. Elbölü da onadedi ki: haydı ölüm, baban a selam et, sen de geri dön. Bu demde delikgapandından cesaret edip de atları süremiyöllar. Daşbaşölu dedi ki:Elbölü'nun aklına Gündeşli-zını düşürüyimde Elbölü atını ileri sürsün dedi.Aldı Daşbaşölu bahalım ne demiş:

*Ne gam çekem been ölü
Durmeyecek günner budur
Beşi bir ordıye yeter
Ordu bozan beeler bunnar*

*Erisin ücenin gâri
Bir olur yîdin siri
Boz gulayı demir gırı
Depdirecek günner budur*

*Büğün böyle galmaz geçer
Kötün işin sonun güder
Bu yol dörü dosda gider
Dosda geçen yollar budur*

*Daşbaşölu söyler sözü
Hağa bütün etmiş yüzü
Silada Gündeşli-zı
Arz-edecek günner budur*

deyip kesdi. Bir de Elbölü'nun aklına Gündeşli-zı düşüşün azından duman çıgdı, hemen atı deli sürdü. Az getdiler uz getdiler delîn ötetarafından çıgdılar ki, ot atın garına çıgmış. Derhal bir punarın başmavarıp atların birini alıp çayırılı çimenni yerlere goyuverdiler.Adaniye yakın öldündan Elbölü'nun da Adana valisi samimi arhadaşmış, yarênnekçesine bir tesgire yazıp, ey arhadaş vahdına hazırol, gırg gişşynen vânyom, bütün Adaniyi altüsdedecem. Derhal valitesgireyi alır almaz, her tarafı zencir garöl altına aldırılmış. Elbölü'nunarhadaşı vali de dâşmış. Elbölü Adaniye

varır varmaz dutdururphapisaniye átdırmaş. Pādīşahın verdi ferman gafaslar da unudulupgaldınnan heç işine bağıl-mamış. Aldı Elbōlu bağılam ne demiş:

*Benim atım Adana'dan su içmez
Oturmuş hocalar da kefinim biçmez.
Ufacık beelere de münnetim eşmez.
Gırıp zincir seni kaçmıyenc'olmaz.*

*Salıız Gedînden de ören şerinden
Sen Mursal ölu á'leme yolundan
Yenile bir habar geldi de nazlı yarimden
Gan gerer gılmıyor uçmıyenc'olmaz*

*Aslanniye çıhıncağ da görün Solun dâları
Ne hup yetmiş bahçaları, bāları
Siz de münnet edin de Antep beeleri
Can gerer gılmıyor uçmıyenc'olmaz*

*Elbölü derde tükendi söziüm
Çog gurbetlik gezdım de kalmadı öziüm
Göziniü sevdım de Gündeşli-zı
Varıp hup cemalın görmiyenc'olmaz.*

deyip kesdi. Derhal gafaslara adam gönderip, pâdişahın verdiğfermanı alıp getitdirdiler ve valiye verip, derhal vali, aman şunnarıgovverin etsin dedi. Elbölü da derhal harekete başladı. Evlerinin yakın bir civarlarında Gurtbe-ölü isminde babasının dosdu varıdı. Elbölü bunun evinin yanından geçerken Gurtbe-ölü'nun çadırına uğriyem de bir gayfesini içim de geçdim dedi. Vardı çadıra gendi: Gurtbe-ölü da o gün ava getmiş idi, evde bulamadı. Dünyözelibir kız er ah işliyordu, sordu kimin gızısın gızım. O da Gurtbe-ölunun gızıyım deyi cuvabında bulundu.Elbölü'nun arhadaşları dedi ki ā şu gıza gözel bir türkü söyle.

Evet söyleyicem, fağet bi-şeye çok mütesirim, gızın arasının hizmetkarınan ey olduğunu seziyöm. Türkiyeyi söylerim, gızı da öldürürüm. Çünkü baba-dede dosdudur. Böylesi işlere tahammül edemem. Gel baçalım gız, dinel şuriye, sâa türkü söyleyicâm dedi aldı sazi:

*Gel-ha güzel gel-ha metini edeyim
Seni den ederim gonca gülinen
Ölen-āder ben metini ederim
A'debinen, erkeninen yolunan*

*Duvan aylarınan bennik çekişir
Gören aylarınan eşi dinden çığışır
İnce beşe gümüş kemer yakışır
O da savad isder altın halınan*

*Kipriklerin can almiye gasd eder
Kimin öldürür de kimin hasd eder
Mısırı, Bağdadı da verşen üsd eder
Yaz kâtıbım baha yetmez malınan*

*Deryanın yüziinde gezişir gayık
Kimi zerhoş ezer kimisi ayık
Yeryüziinde pādīshaha ilayık
Yaz kâtıbum tá'rif olmaz dilinen*

*Elbölü'm da bulamamış eşini
Punar sandım gız göziyin yaşını
Oturmuş da çeşit çeşit bālar başını
Dolama şehrinen gıvrak şalınan*

deyip kesdi. Bir de kız âlamak diyêdi: Derhal Elbôlu gılcı çekerek gızı ve hizmetkarı ikisin de öldürdü. Gurtbe-öluna da şu tesgireyi yazdı. Ey dosdum Gurtbe-ölu, on üç senedir diyârı gurbetdiyim. Buradan geçerken de ziyaretına vardım, seni bulamadım, gızıninan hizmetkarın arasının ey olduğunu sezdim öldürdüm, gusure bahma. Gız senin diyâl benimdir. Haydı Allâhısमारलदिक देयुप योला ऱरावन oldular. Elbôlu dedi ki, bañın arħadaşlar, şindi dōru bizim eve varak, heç bildiklik vermiyek, vaz'yeti āniyek. Buna göre hareket edek.

Derhal Elbölü'nün esgiden galan odasına varıp endiler. On-ik-onüç yaşlarında galan Elbölü'nün gardaşı İmirze bilinmez olmuş; Elbölü'nün getdi zaman âylesi hámile olup, on iki yaşlarında bir oğlan çocu Elbölü'nün gardaşıyan birlikde, misafirlerine hizmet etmekdiydi. Fağet Gündeşli-zı on üç sene içerlerinde bütün başdan ayā gadar garalar geymiş, yas çekmekdiydi. Elbölü fırsatdan istifad-ederek gademhaniye gediym diyerek ırbrığı eline alıp Gündeşli-zının odasına girdi. Adám edem ne uçun sen geldin buriya dedi. On üç seneden belli Elbölü'nun yasını çekmekdiyem ve garalar içindiyem.

Hanımefendi Elbölü'nün başını seversen şu sazı endir de
çalacām: iki söyliyecām dedi. Andatdığı-çun andına daya-
namiyip sazı endirip verdi. Aldı baħalım ne demiş:

*Benden selam söylen de beğ efendiye
Avlığına tor-sunalar geliyor
Ben edeli destur vermiş guşlara
Gönül guşu pervaz çalmış dönüyor*

Top top olmuşgelir de eli güllüiler
Saçının ucu da cıva telliler
Garalar geyinmiş de ince belliler
Köse Ehmedi de Isdanbıl da sanıyor

Bunu dēyir demez hemen Gündēşlizi Elbōlu'nun boynuna sarılıyor. On üç yaşlarında ölü ēve elerek bir de ne görsün, misafirmen anası sarma dolaş olmuş. Dērhal dabançēyē çekerek ikisin de vurmak isdemiş. Anası amān ölüm elini çek bu senin babandır, deyir demez, babasının boynuna sarılmış. Dērhal Elbōlu'nun gardaşına hābar olmuş, onnar da elmişler. Evlere hābar salmış. Āşer māşer günü olarakdan herkiş evlerine etmiş. Tekrer gırg ün gırg gece düğün ēderek onnar murazına yetmiş, darısı bizlere.

Andırın'ın DUYGUSAL TARİHİ

Tarihi

Bir kartal kanadının altında geçmişe göç edıştır Andırın. Bilmediğin diyarların, bilmediğin insanların göç yolu. Hangi ümitler bir at sırtına yüklenip te bu topraklardan geçti bilinmez ama bilinir ki buralarda her taşın taşıdığı bir ayak izi vardır. Kaç yıllık bir maziye ve kaç yıllık ümitlere yorgan olmuştur dağların başında duran sis bulutları. Ve kıvrım kıvrım yollar kaç gurbetçiye sılasına yollamıştır ve terini silmiştir serin rüzgâr. Bağrı yanık sevdalıların türkülerine kulak verirken yalçın kayalar kaç yanan yüreği ısıtmıştır soğuk pınarları.

Bir kartal kanadının altında geçmişe göç edıştır Andırın. Meryemçilin güzelliğinin kayalara işlendiği zamanlarda sevdanın heybetine tanıklık etmiştir kayranlı dağları. Ve zalimlikleri yaşamıştır bu topraklar sevdaların bağrında. Ayrılıklara meydan vermemek için aşkın taş dönuştüğü yerdir.

Maziye açılan büyük bir kapıdır Andırın. Kelelerin surlarında barındırdığı kahramanlıkların, yol vermez geçididir. Katliamların acısıyla vurgun yemiş yıkılmaz bir çınardır. Asidir, kahramandır, hüznüldür, bağrı yanıktır en önemlisi şerefli geçmişi. Kimler hüküm sürmüştür bu topraklarda, kaç babayiğit at koşturmuş ve kaç eşkıya ya mezar olmuştur yüce dağları bilinmez ama bilinir ki bu dağlar yiğitlere yaren olmuştur.

Bir göç yolu efsanesidir Andırın ve bizler Enderun çocuklarıyız.

Gelenekleri

Andırın bir çocuk neşesinde bayramların ve bir yaşlı gözünde ki hüznle yasları yaşar. Bayramların coşkusu sokaklara hatta gurbete taşar. Bir tatlı telaştır bayramlar birkaç hafta öncesinden başlayan. Sokaklara sinen bayram kömbesi kokusu Ramazan bayramının habercisi bayram coşkusunun ilk kıpırtısıdır. Evde hazırlanan kömbelerin taş fırınlarda pişirilmesi iftardan sonra başlar sahura kadar devam eder. Telaşın lezzete dönüşüdür bütün bunca zahmetin adı. Misafire ikram, gurbet den gelecek olan eşin dostun özlemini gidermektir maksat. Bayrama bayram yaşatmak, bayramı bayram tadında kutlamaktır amaç.

Andırın bir çocuk neşesinde yaşar bayramları. Keçi ve koyun sesleri kurban bayramının ilk habercisidir. Kurban bayramına günler kala alınır ve itina ile bakılır özenle alınan kurbanlıklar. Bayramın neşesidir beklenen sevdikler ve onlara sunulacak ikramlar. Bir has-

retin bitiş noktasıdır çoğu evde bayramlar. Beklenene kavuşma, bir hasret perdesinin açılışı ve özlenen yüze doya do ya bakışın, hasretle kucaklayışın adıdır birkaç günlük bayram tatilleri. Gönünün bir yarısı gurbettir andırın insanının işte bu yüzden bir başka coşkudur bayramları.

Coşkular sadece bayramlarda yaşanmaz bir bayram sevinci taşır düğünleri. Köylüsü şehirlisi bir yürek olur imecedir diğer adı düğünlerin. Gençler görev bilir misafiri ağırlamayı ve düğüne hak ettiği coşkuyu kazandırmayı. Davul zurna sesleri yankılanırken karşı yamaçtan mutluluğun türküsü söylenir yüreklerde. Andırında bir birlikteliktir düğünler sadece iki gönüllün değil bit toplumun birlikteliği.

Hüzünler bir başka yaşanır bizim topraklarda. Hüznün paylaşıldıkça azalacağını bilir yürekler. Önce sala seslerine yönelir kulaklar ve ayaklar koşarak gider son göreve. Eller semaya açılır ve dualar okunur giden canların arkasından. Ne sevinçte yalnızdır insanımız nede üzüntüde. Bu nedenle sevinçlerimiz coşkusuz, üzüntülerimiz kimsesiz geçmez.

İnsanı

Kar gibi beyazdır göz bebekleri ama kar kadar soğuk olmaz bakışları hiçbir zaman. Nem düşer gözlerine, çığ düşer bakışlarına, kirpikleri kırılır gözleri puslanır ama soğuk bakamaz bakmaz hiçbir simaya. Kırgınlıklarını, üzüntülerini ve öfkelerini espri içine gizlenmiş ince sözcüklerle yansıtır kıramaz kırmaz en katı kalpleri bile. Sözü sohbeti neşeli olur ama kahırları yürek incitmez. Kahırlarını kendi içinde yaşarken sevinçlerini dostunun yüreğine yağmur tanesi gibi serpiştir.

Konuşmayı sever bizim insanımız ama susmasını da bilir. Bazen çok susar suskunluğuysa kırgınlığının ifadesidir ama asla ağlayandan yüzünü sevinenden gönünü esirgemez. Gönlü açıktır herkese ve kapısına gelene sofrası açıktır. Misafiri sever başının tacıdır. Gurbet olmuşa birine Andırın... Gurbeti sılaya çevirir benim gurbet nedir bilen insanım. Evinin önünde ki tavuğunu, ineğinin sütünü, bir pişirimlik tarhanasını, aşını ekmeğini hatta son lokmasını koyar sofrasına. Misafir berekettir, misafir baş tacıdır, misafir gönül yoldaşdır en önemlisi misafir el değildir bizdir.

Yufka yüreklidir bizim insanımız komşusu aç olsun gözüne uyku girmez. Ramazan ayında iftara 30 kala başlar ellerde yemek kapları ve ya kokusunu duyduysa telaşı. İçine sinmez komşusu tatmadan iftar açmak. Bir başkadır bizim insanımız...

Andırın'ın

COĞRAFI TARİHİ KÜLTÜREL VE SOSYAL DURUMU

Kahramanmaraş iline bağlı ilin batısında ve 80 km mesafede bulunmaktadır. Yerleşim itibarıyla doğusunda Sarımsak Dağı, batısında Dırl Dağı kuzeyinde Orta Toroslar güneyinde Amanos Dağları arasında ve Çukurova'dan başlatıp Kayseri istikametine uzanan tarihi göç yolu üzerine kurulmuştur. Yerleşim alanı biraz engebeli olmakla beraber kaynak pınarları ve yeşilliği ile bir mesire yerini andırmaktadır. Zaten ilçe olmadan önceki zamanlarda yaklaşık ve mesire yeri olarak yaz aylarında yaylamak üzere gelirlenmiş. Şimdi de aynı yaylacı geleneği devam etmektedir.

1925 yılının önceleri bir kasaba durumunda olan Andırın 1920 Kuvay-i Milliye Hareketi'nde Tufan Paşa öncülüğünde gönüllü çete teşkil edilmiştir. Çukurova Fransız işgalinden Tufan Paşa komutasında teşkil edilen çete oluşumunda gönüllü çete yazılarak Çukurova'dan Fransız'ların kaçmasında Andırın çetelerinin büyük fedakârlık gösterdiği göz önüne bulundurularak 1925 yılında Andırına ilçe unvanı verilmiştir.

Andırın gerek coğrafi gerek sosyal gerek iktisadi gerek ekonomi gerekse de kültürel ve iklim itibarıyla üç bölüm yani kademe halinde yerleşim birimlerine sahiptir. İlçe merkezi orta kademeye kurulmuştur. İlçe merkezi ve çevresi kuruluş ve iklim yönünden orta orta iklime sahipken güney kısmındaki halk yerleşim itibarıyla Çukurova iklimine sahiptir. İlçenin kuzey kısmındaki yerleşim birimleri ise kış aylarında karlı ve soğuk geçmektedir. Her yönüyle tabi güzelliğe sahiptir. Halk ekonomik, sosyal, kültürel çok istekli ve uyanık vaziyetle kültürel yönde de çok hevesli ve istekli okumayı yüksek adam olma şahsiyetine sahiptir.

COĞRAFI DURUMU

Andırın halkın yerleşimi bakımından özellikle Dağlık Orman ve kırsal olmakla beraber iklim yönünden de üç bölgeye ayrılmaktadır. İlçe merkezine bağlı 20 km. aşağı kısım Yeşilova ve çevre köyler Çukurova iklimine bağlı olup, köylerin bir kısmının yerleşim birimleri ormanlık ve kırsal durumda bir kısmını da düz ve ova tarım arazisine sahiptir. İklim bakımından Çukurova iklimine sahip olması nedenle Çukurova da olan her türlü ürün yetişmektedir.

İlçe yukarıda bahsedilen üç bölgenin orta kısmında bulunmakta olup, Andırın ve çevre köyleri yerleşim

bakımından özellikle orman ve kırsal dır. Tarım arazisi yok denecek kadar az miktardadır. Halk ekseriyetle malcılıkla geçimini temin etmektedir. Malcılıkta son zamanlarda azalmış olması nedeniyle haldan birçokları Kadirli ve Osmaniye'ye göçmüşlerdir.

Üçüncü bölgeden sayılan ve ilçe merkezine 30 km. mesafede bulunan Geben kasabası ve civar köylerin bir kısmı ormanlık kırsal yerlere yerleşmiş ise de kasaba orta Toroslardan sayılan (Höbek, Mail ve Kayranlı) eteği de Baran Vadisine kurulmuştur. Kasabanın önünde Barı ve Güney kısmında (80.000) dekar tarım arazisi bulunmaktadır. Geben kasabasına yakın ve yerleşim durumundan Geben'e eşdeğer durumdadır. Bu köy Akgümüş köyüdür. Akgümüş köyü dağları eteğine kurulmuş olup, önünde batı kısmında epeyce çok denecek kadar tarım arazisi bulunmaktadır.

TARİH, KÜLTÜREL VE SOSYAL DURUMU

Andırın ilçesinin ve bağlı kasabaları ile köylerinin coğrafya tanımı yukarıda belirtilmiş olup, iklim bakımında da bahsetmiş olursak Yeşilova ve çevre köyler Çukurova iklimine sahip olması nedeniyle yaz aylarında çok sıcak geçmektedir. İlçe merkezi ve çevre köyleri kış aylarında zaman zaman kar yağmakta ve bu sebepten de soğuk geçmektedir. Yaz aylarında ise serin geçmekte olduğu için Çukurova'dan bir çok yaylacıyı Andırın ve çevresine taşımaktadır. Andırın yaz aylarında fevkalade kalabalık geçmektedir.

Yukarıda bahsi geçen Geben kasabası ve çevre köyleri kış aylarında çok karlı geçmekte olduğu nedenle çok soğuk geçmektedir. Yaz aylarında ise, serin ve mutedil geçmiş olduğundan bir çok Türkmen Aşireti yaylalarda yaylamaktadır. Geben kasabası sınırları içinde bulunan (Mail, Höbek, Kenger, Çardak, Meyremçil ve Kayıranlı) yaylalarına eskiden beri devam ettiği gibi Türkmen Aşiretlerine kiraya verilme işlemi devam ede gelmektedir.

Çukurova'dan başlayıp Tokmaklı- Yeşilova, Andırın, Geben, Göksun ve Konur Binboğa Dağlarına kadar uzanıp Kayseri istikametine doğru giden tarihi göç yolu 16.17.18. yüzyıllarında kış mevsimini Çukurova'da yaz aylarını yukarıda bahsi geçen yaylalarda göçerme üzere tarihi göç yolundan çok yoğun olarak Türkmen Aşiretleri göçmüşlerdir. Bu tarihi

yol Tokmaklı – Andırın ve gebenden geçmektedir. Bu aşiretlerden belli isimde olan Aydınlı Aşiretinde meşhur halk cinsi durumunda olan Dadaloğlu’nun bu tarihi yoldan gelmiş geçmişlerdir. Çünkü Tokmaklı, Andırın ve Geben muhitlerinden bahsedilen türkülerinden anlaşılmaktadır. Gereli görülürse ozanların bu türkülerini meydana çıkarılacaktır.

Andırının coğrafi durumu yukarıda belirlenmiş ve değerlendirilmiş olup, tarihi, kültürel ve sosyal durumu özetle değerlendirmiş olursak birçok olaylar geçirmiş ve bu olaylara şahit olmuştur. Andırın ilçe merkezin 3 km. mesafede bulunan Haştırın mezarlığının tarihi efsanesi yaşlılar tarafından şöyle anlatılmaktadır. Söylentiye göre “Adı geçen bu mezarlığın olduğu yerden tarih göç yolunun geçtiği zamanlar biri yukarıdan ve biride gelin alıp giden iki Aşiret eski tabire göre geniş çoğunlukta bir samene giderlerken tam karşı karşıya gelirler. Tarihi yoldan sen önce geçen ben önce geçerim diyerek bir tartışma başlar. Neticede bu tartışma dövüşe dönüşür iki taraftan da ölenler çevredeki halkın yardımı ile oraya defnedilir. İşte tarihi haştırın mezarlığı hale devam etmektedir.

Andırında meşhur olan Tirşik olayının zehirli ve yabani ottan nasıl tatlandırılıp şifalı bir çorba yemeğine dönüştürüldüğünün çeşitli yorumları bulunmaktadır. 1950 tarihinde ve 115 yaşında olup, akli şuuru da yerinde bulunan koca Memiş adındaki dedem Tirşik otunun nasıl tatlandırıldığını şöyle anlatmıştı ve şifalı duruma getirildiğini şöyle anlatırdı. Anamdan ve nenemden öğrendiğime göre, yabani Tirşik otu toplanıp köylerde yayğı bulunan (çökelik) sıcak suyuna batırılıp kurutulduğunda tatlılaşmış olduğunu öğrenirler. Bunun üzerine doğrayıp börek yaparak sıcak taş tandır üzerinde pişirip yenildiğin de çok hoş bir yemek olduğunu anlayınca yine bastırıp 12 saat bekletilen ve içine yoğurtta ilave edilen Tirşik otunu ateşte pişirildiği zaman tatlı ve hoş bir çorba yemeği olduğunu görürler. İşte bundan sonra Andırın da çok yaygın bir vaziyete geçer ve her tarafa yayılır Andırın doktoru namını alır ve halende böyle devam etmektedir.

Andırın halkı tarihten gelen kültürel olaylara çok önem vermektedir. Mesela halk gelenek ve göreneklere çok bağlı vaziyette sürdürmektedir. Aşağı kademe dediğimiz Tokmaklı – Yeşilova kasabası ve civar köyler Çukurova kültürüne bağlı örf adeti, gelenek ve göreneklerini sürdürmektedir. Orta kademe durumunda olan Andırın Merkez ve çevre köyler kısmen Çukurova örf, adet ve geleneklerini sürdürmektedir. Üçüncü ve son kademe Geben kasabası ve

civar köylerin halkı kısmen Kahramanmaraş örf, adet ve geleneklerini bir kısmı da İç Anadolu örf, adet, gelenek ve göreneklerini sürdürmektedir.

Yakın tarihte Çukurova’yı işgal eden Fransızları çete teşkil ederek Çukurova’dan çıkarmak üzere Kayreredeki karargahtaki Osman Nuri adındaki bir Yüzbaşıyı Atatürk 15 Şubat 1919 tarihinde eline bir uygulama raporu vererek sana Paşa rütbesi veriyorum. Bundan sonra senin adın Tufanpaşa diyerek Pınarbaşı – Göksun üzeri Andırın’a gönderiyor. Tufanpaşa çok bir zorlukla Göksun’a güç geliyor. Her taraf kar. Kımıldamaya imkân yok. Göksun’a gelince orada Maraş kıyafetine giriyor. Sırtına Maraş Abası, ayağına karaşalvar ve ayağına Maraş çarığı başına da kalpak giyip bir hafta bekliyor. Bir hafta sonra Geben’e haber gönderip Tufanpaşayı da Hettikle Meyremçile karaardıcın dibinde Gebenlilere teslim ediyorlar. Tufanpaşa Geben’de Mustuk ağanın evinde bir hafta kaldıktan sonra Halbur yaylasında Andırın’lılara teslim ediyorlar. Tufanpaşa Andırın’a Bayazıt Beylerinden Musa Beyin evinde de bir hafta kaldıktan sonra Tokmaklı – Kesim köylüleri halkı Andırın halkından Haştırında teslim alıp Kesim köyünde bulunan Yaycıoğullarının bulunduğu yere teslim ediyorlar.

Atatürk tarafından Çukurova’yı Fransız işgalinden kurtarmak üzere resmen görevli gönderilen Tufanpaşa’ya Andırın’a büyük bir ağırlığı bulunan Yaycıoğulları Tufanpaşa’ya ev sahipliği yaparak Kuvayı Milliye esaslarına uyularak çete teşkili konusunda büyük yardım etmişlerdir. Tufanpaşa Andırın köylerini ileri gelenlerin haber göndererek yanına çağırır. Köylerin ileri gelenleri çağrıya icabet ederek toplanıp gelirler. Tufanpaşa onlarla bir toplantı yaparak her birine ayrı ayrı görev verir ve her köyden liste vererek çete ister.

Her köyden çete akın edip Tufanpaşa’ya gelerek isimlerini yazdırırlar. Herkes Maraş abası giyerek çete kıyafetine girer hazır vaziyette olur. Birçok kişilerde gelip gönüllü yazılır. Andırın Kesim köyünde büyük bir Karargâh oluşur. Tabur, bölük ve takım oluştuktan sonra bu birimlere yetkili kişiler görevlendirilir. İlk önce Haruniye – Düziçine gidilir, ora Fransızlardan kurtarıldıktan sonra hemen Kadirli kurtarılmak üzere hareket edilip bir gece Kadirli’nin yakın bir köyü olan Söğütlü Dereye pusu kurarlar. Bunu duyan Fransızlar dikiş tutturamaz Kadirliyi boşaltıp kaçırmaya başlarlar.

Tufanpaşa Hatıratında bizim Kadirli’ye girdiğimizde

Fransızların Sülemiş köprüsünden kaçtığını haber aldık diye yazdığını okuyanlar var. Kadırliden sonra “Kozan, Feke, Mağara ve Tufanbeyli” ilçeleri Tufanpaşa komutasındaki Andırın çeteleri tarafından kurtarılmıştır. İşte Andırın halkının bu fedakârlığına karşı Atatürk Andırın’a ilçe emri vermiştir.

Andırın ve halkı birçok özelliğe sahip olması nedeniyle halkın kalkınmasını gerektiren bir Fabrika ve bir başka yön verilmesi dileğimizdir. Andırın Dış Turizm bakımından da müsaittir. Andırın sınırları içinde (15) tane eski kale bulunmaktadır. Bu kalelerin (8) tanesi yukarıda bahsi geçen tarihi göç yolu güzergâhında bulunmaktadır.

■ ANDIRIN VE TARİHİ GÖÇ YOLU

Çukurova’dan devam eden tarihi göç yolu Andırının içinden geçmekte olup, Kayseri istikametine doğru uzanıp gitmektedir. Sözü edilen tarihi bu göç yolundan kış aylarını Çukurova’da, yaz aylarını (Bin boğa konur) dağlarında geçiren Türkmen Aşiretleri Atlı Develi alarak göçlerini devam ettiren meşhur Halk Aşığı Karacaoğlandır. Aydınli Aşireti ile Avşar Aşiretinin sözcüsü ve temsilcisi olan Dadaloğlu Avşar Aşireti ile birçok zaman Andırın’dan gelip geçmiş oldukları aşağıda derlenen Andırın’dan ve belli mücahitlerinden bahsedilen Türkülerinden anlaşılmaktadır.

Çukurova’dan devam eden tarihi göç yolundan ve bu göç yolundan yaz aylarında yaylalara kış ayında Çukurova’ya göçen Türkmen Aşiretlerinden bahsetti. Karacaoğlanın da Yörük Aşiretlerinden Aydınli Aşireti ile geçerler. Karacaoğlan ile Dadaloğlunun Tokmaklı, Andırın ve Geben muhitlerinden bahseden türküleri var.

■ GEBEN MEYREMÇİL KALESİ EFSANESİ

Geben Kasabası Andırın İlçesine bağlı olup, ilçenin kuzeyinde Göksun ilçesine giden yol güzergâhında ORTA TOROS Dağlarının eteğın Baran Vadisine kurulmuştur. İlçe merkezine 30 km. mesafededir.

Meyremçil kalesi, kasabanın kuzeyinde Kayranlı Dağının eteğinde bir vadide bulunmaktadır. Efsane olayı anlatıldığına göre şöyle gelişmiştir.

Meyremçil Kalesi Kırılının Mayrum adında bir güzel kızı olur. Bu kıza Andırın İlçe Merkezine 3 Km. mesafede bulunan Göksun ilçesi sınırları içinde bulunan KIZILKALE Kralının oğluda Meyremçil Kalesi Kızı

Mayruma aşık olur. Geben kasabasına 30km. mesafede bulunan Göksun İlçesi sınırları içinde bulunan KIZILKALE Kralının oğluda Meyremçil kalesi kızı Mayruma aşık olur. Bu iki kalenin kralı Mayrumu oğullarına istemek üzere Meyremçil Kalesi Kralına gelirler. İki kalenin kralı da sevdiği kişiler oldukları için bunların kırılmamalarını temin edici bir şart ortaya koyar.

Der ki: Atının ayağını toprağa değdirmeden kim evvel kaleme gelirse kızım Mayrumu ona veririm der. Bunun üzerine iki kral kalelerine dönüp hazılığa başlarlar. Göksun – Kızıl kale kralı bir metre eninde taş döşeterek hemen kaleye yakın 3km. Mesafeye kadar gelir. AZĞIT Kalesi kralında ise hiçbir gelişme olmadığını duyan MEYREMÇİL kralının kızı Mayrum AZĞIT Kalesi kralının oğluna gönüllü olduğu nedenle AZĞI kralına haber gönderir. Aklını başına alsın Kızıl kale kralı gelmek üzere kendi atlarının ayağına (KEÇE) sarıp gelsin der. Bunun üzerine AZĞIT Kalesi Kralı atlarının ayaklarına (KEÇE) sarıp Kaleye gelirler. Bu durumu duyan KIZIL KALE kralı Geben – Meyremçil kalesinin üstünde yüksek bir yere çıkıp kaleye bakar ki AZGİT KALESİ kralı gelmiş atları bağlı görünün. Artık kızı alma ümidi kesilmiş olduğundan başka yapacakta bir işi kalmaması üzerine (Şöyle der: Mayrumda Çilidi diyerek kızı kötülemek manasında bir keşime sarf ederek çekilip gider. İşte o zamandan beri kalenin adı biraz incelti olarak (Meyremçil) kalesi olarak söylenir.

Bunun üzerine Meyremçil Kalesi Kralı Mayrumu Azğit kalesi kralının oğluna verir. Kralın oğlu Mayrumu çok sevdiği için kızın isteği üzere olsa gerekli KAYIRANLI dağının hemen altından fıskırıp çıkan su kaynağının yerin üstünde bulunan bir taşın yüzüne Mayrumun HEYKELİNİ kabartma olarak yaptırır. Şimdi Mayrumun Heykeli taşın yüzünde halen görünmektedir.

■ GEBEN KASABASI VE GEÇİRDİĞİ OLAYLAR

Geben Kasabası Andırın ilçesine bağlı olup 30 Km. mesafede bulunmaktadır. Ortatoros dağlarından sayılan “Mail, Höbek ve Kayranlı Dağları eteğinde Baran” vadisine kurulmuştur. Kuruluş tarihi kesin olarak bilinmemekte ise de bazı kaynak ve olaylardan anlaşıldığına göre 16 veya 17. yüzyılda Ramazanoğullarından bir şahıs tarafından kurulduğu bilinmektedir.

Köyün önünde (80) bin dönüm Tarım arazisi bulunmaktadır. Halk bu araziye Arpa, Buğday, Mısır ve

Pancar ekmektedir. Eskiden Arpa, Buğday Harman edilir ve o Harman At ve Öküzle Gem denilen bir tahta araçla sürülerek hasat edilirdi. İşte sözü edilen Harman Gebende kadın ve erkek birlikte çalışarak olurdu. Geben köyünde eskiden Kağani denilen ve Öküzle çalıştırılan iki tekerlekli araba ile çalıştırılırdı. Bu Kağani arabalarının önüne düşerek ekresiyetle kızlar ve gelinler tarlaya götürülürlerdi ve hasat edilen ürünleri evlerine taşırlardı. Bir yaz aylarında Geben köyüne yolu düşen Halk Aşığı Aşık Ali Gebende bu vaziyetti görünce çok duyulanır ve oturup sazını eline alarak aşağıdaki 5 mısralık türküyü söylemiştir. Bu olay tahminen 20 yıl öncesinde olmuştur.

■ GEBEN VE GEÇİRDİĞİ OLAYLAR

Geben Andırın ilçesine 30 Göksun ilçesine 30 km. olmak üzere ili ilçe arasında be Orta Toros diye adlandırılan Kırık, Höbek ve Kayranlı dağları eteğindedir., Çukurova'dan Andırını takiben Göksun ve Pınarbaşı – Kayseri istikametine doğru devam eden tarihi olarak bilinmemekle beraber, 16. yüzyılda Adana'dan nesure ile geldiği bilinmeyen Ramazanoğulları ailesinden gelen birkaç aile tarafından kurulduğu söylenmektedir.

Geben halkı daha ziyade İç Anadolu gelenek ve göreneklerine bağlı olarak yaşam sürdürmektedirler. Halk imkânları doğrultusunda birbirleri ile yardımlaşmayı çok sever. Köy halkı saf düşünceye sahip olduğu nedenle ilerde gerek şahıslarına ve gerekse köy toplumuna ilerde geleceği düşünemediklerinden bazı şahsi ve toplum olarak bazı zararlara uğramışlardır.

Gebende iki ayrı kariyerden yerleşim sağlamış olup, birisi Türk Müslüman birisi ise, Ermenidir. Bu iki ayrı din ve görüşe sahip kariye 1919 yılına kadar yan yana beraberce yaşamışlardır. Türk Müslümanlar Baran vadisine, Ermeniler, Mail vadisine yerleşmişlerdir. Ancak zeytin Ermenilerine bağlı olarak yaşamlarını sürdüren Ermeniler, 1919 yılında Zeytin Ermenilerinin kışkırtması ile zeytin Ermenilerinin yanında yer alarak Geben ahalisine ve çevre köylere insanlık dışı hareketlerde bulunmaya başlamışlardır. Geben ahalisi ve çevre köyler ahalisi birçok zaman kordudan evlerini terk ederek dağlarda ve mağaralarda çoluk çocukları ile birlikte geceyi geçirmişlerdir.

Yukarıda Geben köyünün tarihi kervan yolu üzerinde kurulmuş olduğundan bahsetmiştik. İşte 16. yy. kurulduğu söylenen Geben köyü birçok tarihi olaylara sahne olduğu söylenmektedir. Ancak bizim kısa yoldan değerlendirmiş bulunduğumuz bir olayı

burada dile getirmek istiyoruz. Ama bu efsane olayın ne derece doğruluğuna tam olarak kanaat vermemizin mümkün olmadığını şimdiden belirtmekte fayda mülâhaza ediyorum.

Bazı kaynaklardan öğrenildiğine göre, Kayseri İline bağlı Sarız ve Pınarbaşı Bin boğa yaylalarında Türk Avşar Beyliği, hem Bin boğa dağlarında hüküm sürmek ve hem de Çukurova'ya inerek Çukurova'da da varlığını ve beyliğini sürdürmeye çalışmış. Yalnız o tarihlerde Çukurova'da yaz aylarında yaşama imkanının güç olması nedeniyle, yaz aylarında Binboğa dağlarına çıkarılmış. Bu yolculuk seferlerini ise, Göksun – Geben ve Andırın üzerinden devam etmekte olan tarihi kervan yolundan devam ettirilmiş. Yalnız şurasını belirtmekte yarar görüyorum. 16 ve 17. yüzyıllarda şimdiki Andırın ismi ile mevcut İlçe, Andırın adıyla bir kariye durumunda olduğu söylenmektedir.

Çukurova'da hüküm süren Türk Aşiret Beyleri hem Çukurova'ya inip yerleşmeye ve hükümlerini sürdürerek beyliklerini genişletmeye ve hem de yaz aylarında yaylamak için yüksek yerlerde de hükümlerlerini devamlı çalışmış. İşte o zamanlar nereden geldiği bilinmeyen KARALAR adında bir Türk Aşiret Beyliği Çukurova'ya inmiş ve yerleşmiş.

Aslında Çukurova'da birçok Aşiret Beylikleri yerleşmiş ve hüküm sürmüştür. Ben Çukurova'da yerleşip hüküm süren Beyliklerden ve hepsinden bahsetmek istemiyorum. Ancak, Avşar Beyliği ile Karalar Aşiret Beyleri arasında Geben'de meydana bir olayı belirtmek üzere Çukurova'da hüküm süren beyliklerden söz etmiş bulunuyorum.

Daha öncede belirtmiş olduğumuz gibi Çukurova'da beyliklerini sürdürürsen Aşiret Beylerinden Karalar Aşiret Beyinin oğlu, Avşar Aşiret Beyin kızına aşık olur. Fakat Avşar Aşiret Beyi çok güçlü ve yükseklerden uçar, gururlu, Karalar Aşiret Beyi ise, Aşiret yönünden ve gerekse gelişme yönünden zayıf olduğunu hissederek oğlu için Avşar Aşiret Beyinin kızının istemeye cesaret edemez. Çünkü o zamanlarda görücü usulü evlenme hakim idi. Oğlunun ısrarına dayanamayan Karalar Aşiret Beyi yanına Aşiretin ileri gelenlerinden birkaç kişi alarak yaz aylarında Bin boğa dağında yalada bulunan Avşar Aşiret Beyine Düğür gider, yani istemeye gider. O zamanın örf – adetlerine göre ister. Avşar Aşiret Beyi, Karalar Aşiret Beyin küçük bir Aşiret Beyi olması nedeniyle kızına oğlu için düğür gelmesini bir gurur meselesi ederek Karalar Aşiret Beyini kovuyor gibi bir tavırla

reddeder. Karalar Aşiret Beyi yanındakilerle birlikte çok üzgün bir vaziyette, Göksun – Geben – Andırın istikametini takip eden yoldan Çukurova'ya iner. Avşar Aşiret Beyinin tavrı ve hareketleri çok gücüne gitmiş olsa gerek ki, meseleyi ölüm kalım meselesi sayarak aşiretlerinden sayısı bilinmeyen bir gurup çete teşkil eder. Bin boğa dağlarında ve çadırlar bulunan Avşar Aşiret Beyinin çadırını geceleyin basarak alıp kaçmaya takip eden tarihi yoldan giderek bir gece Bin boğa dağında yaylada bulunan Avşar Aşiret çadırlarını basarak Avşar Aşiret Beyinin kızını ayrı bulunduğu özel çadırından alıp kaçarlar. Çok hızlı suratla kaçmaya devam edip Göksun – Meyremçil üzerinden geceleyin Gebenin Güneyinde ve Kırksu Boğazı denilen yerde konaklamak için karargâh kurarlar. Çok yorgun olan Karalar konakladıkları yeri sapa ve uğrun bir yer hesap edip. Orada iki üç gün kalmayı ve yorgunluklarını geçirmeyi düşünerek çadır kurarlar. Çadır kurarken kaçırdıkları gelinlik kıza ayrı ve özel bir çadır kurar. Yanlarında getirdikleri Karalar Aşiret kadınların himayesine verirler.

Burada konaklarken Avşar Aşiretinin geceleyin gelip kendilerini basıp kızı geri alacakları ve kendilerini perişan edecekleri hiç akıllarına bile gelmez.

Derin uykuda bulunan Avşar Aşireti uyandıklarında baskına uğradıklarının farkına vararak ölü yaralı olup olmadığını araştırırlar, ölü ve yaralı olmayınca çok fazla telaşa kapılmayarak baskının nereden ve kim tarafından yapıldığını öğrenmeye çalışırlar. Avşar Aşiret Beyinin özel çadırından (kızın özel çadırından) kızın kaçırdığı hiç akıllarına bile gelmez. Özel çadırında bulunan aşiret beyinin kızının çadırını kontrol ettiklerinde kızın kaçırılmış olduğunu öğrenirler. Kızın kaçırıldığını öğrenen Aşiret Beyi çok kızar ve hiddetlenir. Aşiretine derhal hazırlanması için emir verir. Bu arada kızının Karalar Aşireti tarafından kaçırıldığının farkına vararak Göksun – Meyremçil ve Geben üzerine öncü hafiye iki tane yavuz atlı gönderir ve sayısı çok fazla olduğu bilinen askerle birlikte devam ederler.

Bu arada şunu belirtmekte yarar görüyorum. Karalar Aşireti Avşar Aşiretinin çadırını basıp kızı özel çadırını basıp kızı özel çadırından kaçırdığına göre Avşar Aşiret Beyinin kızı, Karalar Aşiret Beyinin oğluna gönüllü olsa gerektir.

Yukarıda demiştik ki öncü hafiye gönderildi. İşte gönderilen öncü hafiyeler Karalar Aşiret Beyinin oğluna gönüllü olsa gerektirir.

Yukarıda demiştik ki öncü hafiye gönderildi. İşte gönderilen öncü hafiyeler Karalar aşiretinin Geben Köyünün Güneyinde ve Kırksu boğazı denilen yerde konakladıklarını öğrenip Avşar Aşiret Beyine iletirler. Bunun üzerine Avşar Aşireti, Karalar Aşiretinin yaptığı gibi gece uykunun derin olduğu bir vakitte Karalar Karargâhını basıp kızı almak isterken kılıç harbi başlar. Sabaha kadar sessiz kılıç harbi yaparlar. Avşar Aşireti çok güçlü ve daha cengaver olduğu nedenle Karalar Aşiretine çok zayıf vererek perişan ederler. Özel çadırında ve kadınların himayesinde hiç el değmeden duran kızı teslim alarak Meyremçil belini takiben Göksun üzerinden Bin boğa dağlarındaki çadırlarına gelirler. Gelirler ama çok sinirli ve öfkeli bulunan Avşar Beyi Karalar Aşiretini ortadan kaldırmaya karar verir.

Kavgada sağ kurtulan Karalar Aşiret Beyi sağ kalan ve yaralı askerleri ile oturup dertleşirken tabii ki olaydan Gebenlilerin haberleri olur. Hemen kavganın olduğu Kırksu Boğazına gelirler ki be görsünler. Birçok ölü ve birçok yaralı bulunmakta. Hadiseyi öğrenirler yaralılara yardım ederler ve ölüleri oraya defnederek Karalar Aşiretinden sağ kalanlara yemek yedirip azıklarını da verip Çukurova istikametine yolcu ederler.

İşte şimdi Geben Kasabasının Güneyinde Kırksu civarında çok eski hatta kayıp olma durumundaki bulunan ve Karalar Mezarlığı adıyla anılan mezarlığın bu olayda meydana gelen kavgada ölen Karalar Aşiretlerine ait olduğuna büyük bir ihtimal bulunmaktadır.

Aşiret yönünden çok güçlü ve yüksek şahsiyet ve gurura sahip olan Avşar Aşiret Beyi, Karalar Aşiretince kendisine yapılan hareketten çok gazaplanmış olduğundan Aşiret yönünden zayıf durumda bulunan Karalar Aşiretinin üzerinden zulmüne kaldırmayarak ilerlemesine ve gelişmesine meydan vermez. Bu suretle de Karalar Beyliği ve Aşireti zaman zaman yok olur gider.

HALBUR YAYLASI

Çukurova'dan başlayıp Bin boğa yaylalarına giden tarihi göç yolu Andırın-Geben üzerinden devam etmektedir. Kış aylarını Çukurova'nın çeşitli yerlerinde geçiren Aydınli yaz aylarında Bin boğa ve Konur dağı yaylalarında geçirmek üzere yukarıda belirtilen göç yolundan 20 ve 30 çadırlar halinde göçerlerken Andırın ve Geben Kasabası arasında bulunan Halbur yaylası Aydınli Aşiretlerinin konaklama yeri durumundadır.

ANDIRIN KADIRLI İLİŞKİLERİ

1835 Doğumlu olup 1950 tarihinde vefat eden Dedem koca Memiş'ten ve merakım gereği yaşlı amcalara sorup öğrendiğime göre, Çukurova ve Kadirli'den başlayıp Andırın'dan geçen GÖÇYOLU adını alan İpek yolu nedeniyle daima yaklaşım içinde olmuşlar. Ayrıca Çukurova'nın sıcak olması Andırın'ında yayla olduğu için Kadirli halkının Andırın'dan birçok Kayseri'de tahsil yaparak Müderris olmuşlardır. Şimdi yine Andırın Okuma seviyesinde çok çok başarılı olduğumu biliyoruz. Şimdi yine Andırın okuma seviyesinde yüksek düzeyde hukukçu Prof. Hâkim olduğumu da gözümüzden kaçmamalı. Yukarda bahsettiğim 15 Kaymakam içinden Andırın bir Vali beklemektedir.

Andırın – Kadirli yaklaşımına geri dönersek bildiğimiz konularda eksik kalmış olanları tamamlamak gerekir. Andırın'dan göç edenlerin çoğunlukla Kadirli de bulunmaktadır. Şu anda orta tarihe bakarsak Tufanpaşa öncülüğüyle Kadirlinin kurtuluşunda ve ayrıca Çukurova'nın ve Kozan, Feke, Sainbeyli ve Tufan Beyli'nin Fransız işgalinden kurtarılmasında Andırından aşağı Andırın ile ilgili anlatmış olduğun konularla ilgili bir özet çıkartıp bültenimi bitirmiş olacağım.

Andırın'lılar Andırın'dan göçün durdurulması için gerekli Plan ve bir Program uygulanıp böylece göçün önüne geçilmiş olacaktır. Ve Andırın'ın bir yaylası ve yaylalarıyla meşhur olması nedenle bir yayla ilçesi olarak Yeşilkent isminin verilmesi için yetkililerden sabırsızlıkla yardım bekliyor. Konuyu yetkililerin dikkatine arz ederim.

ANDIRIN'IN GELİŞMESİ NASIL OLUR?

Öncelikle Kadirli – Andırın ve Göksun karayolunun biran önce yapılıp bitirilmesi gerekmektedir. Sözü edilen yolun biran önce bitirilip rahat ve serbest seyri sefere açılmasıyla Andırın'ın gelişmesine çok yardımcı olacağı kanaatindeyim.

Andırın da Yüksek okula yeni bir bina yapılarak yeni binasına taşınmalı ve öğrenci sayısını artırarak serbest öğretim yapmasının daha iyi olacağını düşünüyorum.

Çınargeçidi mesire yeri baraj altında kalması nedeniyle Andırın'ı büyük kaybı olacağı belli görünüyor. Bu nedenle göl kenarında münasip görülen bir yere “Orman Bölge Müdürlüğüne” teknik elaman ta-

rafından hazırlanacak bir proje ile bir mesire alanı temin edilmeli ve (Andırın Gelişim Platformu) adına düzenlenen (10Ağustos 2008 Pazar günü düzenlenen ve halkta bir sevgi izi bırakan Andırın yayla ve doğa şenliğinin kalıcı ve devamlılığının sağlanması gerekmektedir.

Andırının kalbi durumunda olan kışla bahçesi dinlenme yeri yeni bir proje tanzimiyle yeni bir düzen ve güzellik verilmesi Andırının yerli turist daha fazla geleceği düşüncesindeyim.

Bu yukarıda arzedilen hizmetlerin biran önce gerçekleşmesini yerli ve gerekse yaylacı ve yerli turist durumunda olan halk özellikle istemektedir.

ANDIRIN'IN KALKINMASINI İSTİYORUZ

Bu istediğimiz zaten Andırın'ın gönlünde yatan bir gerçektir. Onun için bu gerçeğin yerine gelmesi babinde Andırın'ın akliselim kişilerinin birlik ve beraberlik içinde samimiyetle çalışması gerektiğini düşünüyorum.

Bu çalışma neticesinde de bir sivil halk komitesi oluşturulup Andırının hayalinde ve gönlünde yatan gelişmeyi ve kalkınmayı yüksek makamlara duyurulmasının yararlı olacağı kanaatindeyim. Bu konu ilçemizin Sayın Kaymakamı Kürşat Özdemir ve Sayın Belediye Başkanı Baki Tezcan'a da yakinen düşmekte olup, Andırın halkı gereğinin yapılmasını sabırsızlıkla bekliyor. Bu konu giden devre Milletvekili Aday Adayı olan Sayın İdris Tezcan'a da düşmekte ve geleceği için de yararlı olacağını düşünüyorum.

Andırının tanıtımı ve kalkınması amacıyla Kağıthane Kaymakamı Sayın Ahmet Narinoğlu tarafından ve Başkanının da kendisi olduğu Andırın Tirşik Derneği adıyla bir dernek kurulmuş ve faaliyetleri de devam etmekte faydalı olduğunu ve olacağına inanıyorum. Andırın'ın değerli aklı selim kardeşlerim öncülüğünde Andırınımız'ın layık olduğu yere varılması için nasıl bir program yapılması hususunda yetkili makamlara baş vurulması'nın gerekli olacağı kanaatindeyim. Ayrıca Andırın'ın kalkınması amacıyla Sayın Ahmet Narinoğlu tarafından kurulmuş olan ve faaliyeti devam etmekte olan Andırın Tirşik Derneğine gerekli ilgi gösterelim birlikte çalışılmasının yararlı olacağını düşünüyorum

(İbrahim Ergün arşivinden derlenmiştir.)

ÇOKAK VE ÇIĞŞAR'DA ÇEKİLEN KARACAOĞLAN'IN KARA SEVDASI – 1959

Karaca oğlanın kara sevdası filmi 1959 yılında Çokak, Çığşar yörelerinde çekildi. O zamanlar böyle bir olay ilk defa bu topraklarda yaşandı. Halın çok ilgisini çekti. Hem katılanlar oldu, hem de sure gelenler. Üstelik halkın misafirperverliği, cömertliği filme gelenler tarafından anlatıldı, yazıldı.

Bizi ilgilendiren iki yöne değinelim. Birincisi insanımızın yapısı ve kültürü. Andırın havalisinde aynı kültür bozulmadan yaşıyor. İkincisi doğamız. Andırın doğası hala canlı, örselenmeden vayakta. Yayılacılık biçim değiştirirse de, betonlaşma olsa da hala hayran bırakıyor.

Karaca oğlanın kara sevdası filminin tanıtımını birlikte okuyalım.

‘‘Karacaoğlan’ın Kara Sevdası, yüzlerce yıldır Toroslarda ki her çeşmeden su içtiği, her yalnız ardıcın başında bir türkü yaktığı söylenen, seveda yüklü çığlıkları dilden dile dolaşan Karacaoğlan’ın efsanevi öyküsünün, sinemamızda Avni Dilligil’in 1955 tarihli yapımindan sonraki ikinci ve çok daha kuvvetli bir yankısıdır.

Filmde Atıf Yılmaz tarafından Bu Vatan’ın Çocukları ve Alageyik öyküleri daha önce beyaz perdeye aktarılan Yaşar Kemal’in 1956 yılında Cumhuriyet te yayınlanan Karacaoğlan çizgi romanından yine Yaşar Kemal ve film ekibi tarafından ortaklaşa uyarlanan senaryo kullanılmıştır

Özet

Bir halk aşığı olan Karacaoğlan, saz çalarak diyar diyar gezmektedir. Bir gün yolu Bozdoğan obası ile kesişir. Burada oba beyiğinin kızı Elif ile tanışan Karacaoğlan, gönlünü genç kadına kaptırır. Karacaoğlan’ın hisleri karşılıklıdır ancak Elif’in babası kızını Avşar Beyi’nin oğlu ile evlendirmek niyetindedir

Karacaoğlan ve Elif

Yörtük kervanındaki çöken ve onca uğraşa rağmen bir türlü yerinden kalkıp yola devam etmeyen deveye bey kızı Elif dil dökmetedir. O esnada yoldan geçerken bu duruma şahit olan

Karaca, çöker devenin karşısına, çeker sazını düşüne, gözleri deveye gönlü Elif’e bakarken şu sözler dökülür ağzından:

*Karacaoğlan’ım ederim methin,
Bulsam yanağında buse himmetin,
Yüz bin şehir saysam bilmez kıymetin,
Ahir-i Dünya’ya değer gözlerin.*

Karacaoğlan’ın Kara Sevdası Çığşar Yaylası’nda bu sahne ile başlar. Geniş oyuncu kadrosunun yanında bölge insanının da figüran olarak yer aldığı bilinen filmde, Andırın’ı, Cerit Obası’nı, Çokak Köyü’nü, Meryemçil’i, Binboğa Dağları’nı Karacaoğlan’ın dilinden duyuruz film boyunca.

*Meryemçil yolları bükülür gider.
Zülüflük gerdana dökülür gider.
Yiğidin sevdiği güzel olunca,
Ömrü arı sıra sökülür gider.*

Karaca ve Elif sevdalarını ayrı ayrı büyütür gönüllerinde, önce tüm obaya sonra tüm Toroslara yayılır bu sevdanın türküsü.

*İncecikten bir kar yağar,
Tozar Elif Elif diye.
Deli gönül abdal olmuş,
Gezer Elif Elif diye.*

Bu aşkın önünde en büyük engel ağalık düzeni ve törelerdir. Elif ve Karaca’nın yüreğindeki sevdadan tek bir parça bile koparmasa da; töre aşıkların bir araya gelmesine engel olur. Film, Elif’in mezarı başında son türküsünü söyleyen Karaca’nın kuru bir ağaca astığı sazıyla noktanır.

*Karac’oğlan derki bakın geline,
Ömrünün yarısı gitti talana,
Sual eylen bizden evvel gelene,
Kim var imiş biz burada yoğ iken.”*

KAYNAK: MARAŞ AVUCUMDA

ANDIRIN ESKİ RESİMLER

TOROSLAR

*Hey Toroslar sıralı başın göğe ne yakın
Ben karalar bağlarken sen beyazlar takın
Başın gelin başa benzer duvağın kardan
Hafakan basan ruhumu kurtarın dardan*

KAYRANLI DAĞLARI

Toroslar Akdeniz'e paralel uzanan sıradağlar zinciridir. Bu zincir içinde bir halka olan, Orta Toroslar bölümünde Binboğa Dağlarının batı yakasını oluşturan, yüksekliği ve yalçın duruşuyla doğayı cezbeden dağların yöredeki yerel adıdır Kayranlı dağları.

Kahramanmaraş ili Andırın ilçesi Geben Kasabası sınırları içerisinde en yüksek zirvesine ulaşan, sarp duruşu, baş döndürücü yüksekliği ve erişilmez heybetiyle Çukurova'ya tepeden bakıyor. Yalçın yamaçların yükseklerinden geçit vermem dercesine karşısına aldığı Meryemçil Kalesiyle bütünleşmiş adeta.

Tarihe mal olmuş Meryemçil kalesi Kayranlı dağlarının eteklerinde bölgeye hakim tepe üzerine konuşlanmış, Çukurova'nın Orta Anadolu'ya açılan kapısı görünümünde olan Meryemçil geçidi başında bu dağların hakimi benim der gibi hala ayakta.

Sıcak Akdeniz meltemlerinin Torosların dik yamaçlarında yok olup gittiği, soğuk kuzey rüzgarlarının fırtınalar kopardığı en yüksek noktalardan biridir.

Yer yer 2300 mt yüksekliğe ulaşan zirveleriyle Geben ovasını adeta kucaklarcasına içimizi ürpertiyor duruşu. Dik yamaçlarında bir

zamanlar yaban ayılarının, ge-yiklerin, ceylanların, kartalların, şahinlerin, kekliklerin, akbabaların, tavşanların, kurtların dolaştığı yüksek zirveleriyle öne çıkıyordu. Ama ne yazık ki zamanla doğasında barındırdığı bu canlı türle-rinden mahrum kalmıştır.

Gelişen teknolojik imkanlar ve bilinçsizce davranışlar, Kayranlı dağlarında da doğaya verilen zararı gözler önüne seriyor. Bilinçsizce ve hoyratça kullanılan gelişmeler yüzünden doğadan alınacak verim gün geçtikçe yok oluyor. Bunu da çıplak gözle görebileceğimiz en nadide yerlerden biridir.

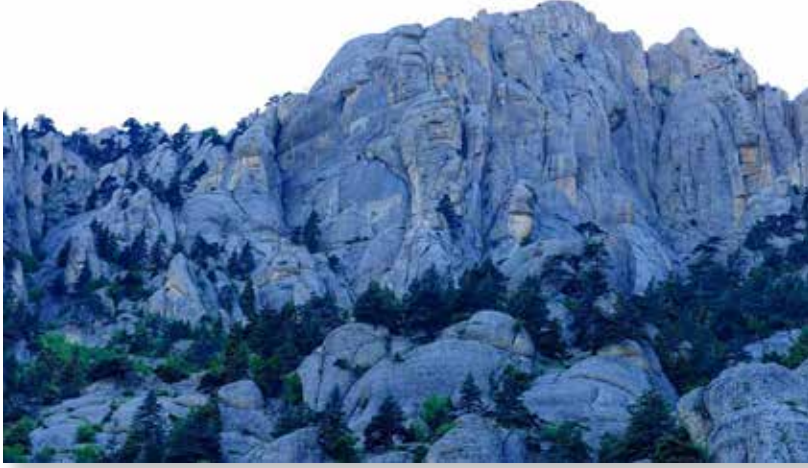
Andırın'dan çıktığınızda uzun kıvrım yollar karşılar sizi. Meşe, çınar, akasya, çam ormanları arasından geçip giden uzun ince bir yol. Bostandere köyü orman

içinde yemyeşile бүrtünmüş ha-liyle karşılar sizi. Dik yamaçları tırmanırken soğuk rüzgar teninize değdikçe ürperir içiniz. Halbur yokuşunu tırmanırken kulaklarınızın aşına olduğu o türkü gelir aklınıza. "Halbur derler Yüksek Yayla... Ben daha görmedim böyle..." diye mırıldanırsınız...

Halbur yaylasının düzüne vardığınızda daha bir serin hava karşılar sizi. Yol kenarındaki ağaç türlerinin değiştiğini görürsünüz. Aşıl-makla bitmeyecek sanılan yolun sonu sanırsınız Geben ovasını. Oysa yol bitmiyor daha yükseklerle doğru ovayı geçip gidiyordu.

Geben ovası geniş düzlüğüyle karşılar içten sıcaklığıyla bağrına basar sizi. Uçtan uca genişliğiyle küçük Çukurova'yı andırır bir an. Çünkü Çukurova'dan çıkınca

hep dik yamaçlar engebeli arazi. Yüksek dağların arasında bunca düzlük şaşırtır bir an sizi.

Geben ovasını çepeçevre saran dağların en heybetlisi karşılar sizi ovanın sonunda.Başınızı gökyüzüne doğru çevirdiğinizde Kayranlı dağlarının dik yamaçları ve zirvesine çıktığında elinizi uzatsanız gök yüzüne dokunacaksınız gibi gelir adeta.Kayranlı dağlarının zirvesi gökyüzünün mavi atlasını bıçak gibi kesiyor sanırsınız.Elinizi uzattığınız yerde maviliklere ulaşacakmış gibi.Yaz kış eksik olmaz zirvesinde parça parça bulutlar.

Geben ovasının bitip de Kayranlı dağlarının başladığı noktada çıkan suyun adı da Kayranlı çayı.Yaz

kış kurumadan yıllar yılı akan bu su Geben ovasını sular.Fazlası ise Kırksu çayı ile birleşip Ceyhan nehrine ulaşır.

Dağın eteklerinde yer alan ve kuzeye bakan bir pınar var ki görülmeye değer.Suyun soğukluğu ve ağaçtan yapılmış oluğu ile geçmişe meydan okuyor adeta.İşte o pınarın adı Hacı Meryem Pınarı. Yazları başında piknik yapmak,-sırtını kayranlı dağlarının heybetine yaslamak bir başka güzel oluyor.

Yalçın yamaçlarından geçerek epey zahmetli bir o kadar da macera dolu yürüyüşlerin ardından ulaşırsınız Kayranlı dağlarının zirvesine.Adeta bir kale burcunu andıran Şahanın pınarından bir

avuç su içip,şöyle dik yamaçların aşağısını süzmek yürek ister gerçekten.

Aşağılara doğru baktığınızda gözüünüzün alabildiğine Geben ovası ayaklarınızın altında.İnanmak istemezsiniz bir kaç saat evvel aşağıda olduğunuza.O kadar heybetli ki zirve aşağısı kuş bakışı misali mini minnacık gözüküyor. Ova uçsuz bucaksızmış gibi öte-lerdeki dağların yamacına kadar gidiyor.Kayranlı çayı ise ovada kıvrım kıvrım dolaşarak akıyor.

Umarsızca haykırmak gelir içinizden.Bu yükseklik nahoş eder benliğinizi.Çukurova'nın Orta Anadolu'ya geçiş noktası ayaklarınızın altında.Tarihi ipek yolunun geçiş noktalarına zirvelerden şahitlik etmek bir başka haz verir.

Sıcak Çukurova'nın serin yüzüdür Toroslar.O yüzden Çukurova sıcaklığı bunaltmaya başlarsa akın akın Toroslara çekilir Çukurovalı. İşte o Toroslardaki nadide yerlerden biri de Kayranlı dağlarıdır.

Yaz ayları Kayranlı dağlarında birbirine karışır sesler.Çadır kurup Torosların,Kayranlı dağlarının serinliğinde tatil yapmanın,doğanın güzelliklerine şahitlik etmenin huzuruyla canlanır bedeniniz.

Kış aylarının soğuk ve karlı zamanlarında geçit vermez Kayranlı dağları.Yüksekliğinin bereketini yoğun kar yağışı olarak alır.Ulaşımın olmadığı Orta Anadolu ile kapıların aylarca kapalı kaldığı bilinir.Bilinir ki geçit vermez Kayranlı dağları.Bu zamanlarda yöre insanı yüzünü döner Çukurova'ya doğru.

Soğuk kış günlerinin sığağa dönüşmesi gerekti Kayranlı dağlarında.Onun içindir ki Ver elini Çukurova.

ANDIRIN ESİNTİLERİ

Cuma günlerinin ben de ayrı bir ehemmiyeti vardır. O gün mesainin ayrı bir lezzeti bir ayrı bir tadı olur. Maraş'a gidilecektir. Bu bilindiğinden ve o günde gelip çatığından hazırlıkları bir gün önceden yapılır. Çantalar, çadırlar denk edilir. Kapının önüne konup yolculuk saati beklenir. Mesai bitti mi koşa koşa eve gidilir. Üst baş değiştirildikten sonra ver elini Maraş illeri. Hadi üstattan uyarlayalım; ben Antep'in en çok Maraş'a gidişini severim.

Kısa bir yolculuktan sonra Maraş'ta daha önce haberleşilen dostlarla buluşulur. Herkes tam teçhizat hazırdır. Doğaya ulaşmaya az kaldı. Araba kenarda bir yerde istirahat bırakılır. Çantalar yüklenip, doğa en çok nereden ses veriyorsa o kapıdan girilir. Bu haftaki rota Andırın. Patika bir yol olsun yeter. Sürprizi bozmaya gerek yok.

BAŞLANGIÇ

Az yürüdükten sonra bir siste kaybolur gibi insan kendini ormanın derinliklerine bırakır. İlk selamı renk renk ses veren kuşlar veriyor. Bu sefer özlettiniz der gibi kuşdilinde ne biliyorsa söylüyorlar. Bir dahakine daha erken geleceğim deyip özür beyan ediyorum. Yanyana, arka arkaya dizilmiş ağaçlar... Mevsim bahar tabiki. O yeşil, yemyeşil yapraklarıyla sofraya kurmuşlar bana. Hani yiyeceğin varsa kur şu sofraya da beraber yiyelim der gibi. Ama daha aç değilim. Uzaktan bir su sesi. Az tepeciği aştıktan sonra şırıl şırıl akan küçük bir şelale. Şimdi acıktım galiba. Suyun kenarına çantada ne varsa çıkarıyorum. Bugünün akşam menüsünde peynir, sucuk ve domates. Bu havada doyulmaz mı? Şu şelaleden bir avuç su içsem bile yeter. Bir yandan karanlık basıyor. Ateş yakmanın zamanı geldi. O ateşte yavaş yavaş demlenen sıcakık bir çay.

ÇAYLA BERABER GELEN SÜKÛNET

Dağdan gelen esintiyle kendinden geçer insan ben ne rededim dünyaya gönderilişimin hikmeti nedir. Gece kampımızı kurduğunuz Gökgedik tepesinde ağaçların arasından gözüken sıra sıra yıldızlar size bir hikmetin habercisidirler. Çimlerin üzerine sırt üstü uzanın ve gökyüzünden kalbinize doğru bir değişimin aktığını göreceksiniz. Hep böyle olur iste Andırın dağlarında lal bile şair kesilir;

*Ne vardı geriye bırakacak
Yoksunlarda saklı bir cigarasın sen
Gece aydınlığa ilk adım attığında
Yoksunluk yüreğini yakar
Kalmadı geriye bir şey ne asr ne vakit
Hala içinde saklı bir şiir boyu yol
Kapılar kapansa da aralamak isteyecek kaleyi
Dur! Dedi Nöbetçi aşkına delil göster
Asamın ucundaki böceği gösterdim
Uçunca...Aşk da bitti
Nöbetçi aklına ilk surat eden cümleyi fısıldadı
Şahidin rüzgara aşık dağlardır
Buyrun geçebilirsin...*

Allahtan böcek yetişmiş şairin imdadına. Ya doğa olmasa, ya doğanın kucacı orman, yâda bir sürü uğurun ve uğur böceğinin barınağı orman olmasa. 20- 30-50 yıl sonrasını düşünüyorum. Şu anda kucağında uyuduğum ormanın dibine kadar apartmanlarının dikildiğini hissediyorum. İrkiliyorum. Boğazımda bir şeyin tıkanıldığını nefes almama engel olduğunu hissediyorum.

Katlardaki hayatsızlık ve hayâsızlık buraya da mı gelecek acaba. Konforlu sandığımız şehir hayatı acaba bütün konforsuzluğumuzun sebebi olabilir mi? Bozmasaydık düzeltmeye ne gerek kalırdı ki. Sıra sıra dizilmiş piknik masaları barbekü ızgaraları. Hafta sonu gidilecek çoluk çocukla bu oluşturulmuş düzende hava alacak. Taklitler asıllarının yerini tutamaz. Eskiden böyle bir şeye ihtiyaç yoktu. Dedelerimiz, nelerimiz el becerileriyle oluşturdukları küçük dünyalarında seyahat etmeden derinlere dabililiyordu. Bir doğa belgeselcisinin sözüyle; uçakla okyanusun üstünde seyahat ettiğinizi söyleyen biri o okyanusun altında hangi dünyaların olduğunu görebilir mi? Yenidünyanın insanı çok şey gördüğünü çok gezdiğini iddia edebilir ancak sathi gezmelerin insanda bir mana duygusu uyandırmadığı belli. Gezmeler artık göstermekten ibaret oldu. Gezmenin başkalarının görülmeyeni makbul değil. Gezen de başkalarına gösterme merakı çevreyi ve doğayı keşfetmede, onda derine inmede ters etki yapıyor. Hep ilgi çekme merakı.

Gecenin bu saatinde bu derin insiyaklar bizi bırakmayacak galiba. Ertesi güne yol alınacak şimdi doğanın kucağında ormanın hazırladığı yatakta uyuma zamanı.

RÜYADA

Bir çocuk sever gibi sevmeli insan doğayı. Çocuğuna da sevdiği doğayı sevdirmeli. Bizi, çocuğumuzu yaratan doğayı da yarattı ve istifademiz için bizim emrimize verdi. Yaratıldığı günden beri çelişkisiz ve yalın bir yaşam süren doğa bizlere çok şey söylüyor. Sanat ve estetik anlayıştan uzak mimari bu doğadan çıkmış olabilir mi? Neden ağaçlar arasında kaybolmuyor yapılar? Neden ağaçların boyu binalardan uzun değil? Düşünsenize pencerelerinden ağaç dalları gözüken, ıhlamur kokularıyla beslenen evleri olan, küçük ahşap kamisinden beş vakit ezan sesleri yükselen semtlerde yetişen çocuklar asi olabilir mi? Yaşlı annesini, babasını huzur evine bırakabilir mi? Eşine kötü davranabilir mi? Daha çok ve daha hızlı kazanmak

adına neler feda ettik hayatımızdan. Ah bu her geldiğimde ruhumu yenileyen geben dağları gece neler söylediniz bana.

Çalıştığım iş yerim, ekmek kapım olan adliyemi düşünüyorum mesela. Doğayla iç içe bir yapı... Bütün odaları avluya bakıyor. Avlunun ortasında fıskiye havuz. Şırl şırl su sesinin eşliğinde havadar ve geniş adliye odaları. Odaların pencerelerinden gözüken servi dalları. Ne dert ne tasa. Adliyeye gelene bahçe izlenimi veren bir kamu kurumu. Orada sulh olur hak da hukuk da mahkemenin kapısından çıktığında çatışmayı değil sevmeyi kalbe düşürecek bir adliye. Artık kimse haz etmediği birini gördüğünde mahkeme duvarı suratlı diyemeyecek. Deyim tarihe karışacak

VEDA

Andırın, çok uzağa gitmediğiniz halde, sanki bu güzelliğe erişmek için binlerce kilometre yol tepmişsiniz hissi verir size. Hep öyle bir beklenti vardır çünkü. Bu tatlı ve huzurlu dünyaya erişmek için illa uzaktan gelmek gerek. Hâlbuki Andırın tüm ihtişamıyla bizden ve içimizden bir yer.

Bu muhteşem doğa her zaman ziyaret edilebilecek bir yer aslında. Her mevsimde doğanın size hazırladığı güzellikleri bulabilirsiniz. Sonbaharda gazellerin yerdeki muhteşem sarımsı renkleri, her adım attığımızda Çıtırlarıyla sizi yalnızlık hissinden uyandırıyor. Veya akarsulardaki seyir ve akisleri. İnsan o ana saplanmak istiyor. Bu kadar doğal ve yarıdan nizamıyla kurulan tabiat bırakılıp da sözde her şeyi ve her yeri planlanmış yapay dünyaya dönüş nasıl olacak. O sendrom nasıl atılacak. Hayal bir sonraki hayali kovalıyor. Gitme diyor köknar, biraz daha kal diye sesleniyor sincap. Yapay dünyanın kurgusundan ve kısır döngüsünden çıkmak mümkün değil galiba. Ama nedense güzellikleri kendi doğasında bırakmanın vakti geldi. Alışılmış düzene kurgulanmış ve planlanmış dünyaya dönmek zorundayım. Hoş çalkalın tabiatın tüm cömert varlıkları. Almadan vermek sizlere mahsus.

ÇEŞMELER

Andırında çeşmelere oluk denir. Daha doğrusu bir su çıkağı insan eliyle yapılır oluk takılarsa çeşme olur. hele yaptıran, hayrat yazısı, tarihi atılırsa bu isimle anılır. Ancak doğada kendiliğinden kaynayan su gözlerine dağal yapı bozuşmadan oluk takılır ise buna da oluk denir. Yüz yıllardır Andırın da oluklar var.

Burada şuna dikkat çekmek istiyoruz. Andırın oluklarının sahibi belli değil. İsimleri de halk tarafından konmuş. Dededen toruna biline gelir. Ne yazık ki bunlara asıl halleri bozuluyor. Yerine betondan ucube çeşme adında çeşme yapılıyor. bir kısmının da asıl kaynağından alarak yol boylarına getiriyorlar. Yazık.

Andırında çeşmeler olsun oluklar olsun aynı zamanda birer kültür varlığımız. Her birinin ayrı ayrı hikâyesi var. Her birinin etrafında geçen yaşanmışlıklar var. Asıl bunlar kayboluyor.

Andırınlı, Andırın çeşmelerine ve oluklarına sahip çıkar, doğal hallerinde tutar, korur. Atalarına hayır yapıyorum diye çeşme yaparken Allah'ın yarattığı tabiatı, kaynağı bozmak ta her halde hayır sayılmaz. Bilinçli olmalıyız.

Aşağıdaki bilinen oluk veya çeşmelerin isimlerini verirken diğerlerine haksızlık etmeyelim diye akla gelenleri saydık. Andırın çeşme ve olukları meşhurdur. Her çeşme burada tarihtir.

- Çatak çeşmesi
- Demioluk çeşmesi
 - Kısık
- Çapıth (altınboğa)
- Hastane pınarı (akifiye)
- Çokak – çam pazarı
 - Halbur
 - Kırksu
 - Karasu
 - Meryemçil
 - Çapıl
- Kuşoluk (tırıl)
- Emenoluk (akifiye)
- Çınarlıpınar (sumanlı köyü)
- Ölmezpınar (boğazören köyü)
 - Paşa pınarı
 - Aykırı oluk
 - Cemal önü
 - Kızlar pınarı
 - Ho pınarı
 -

KARA MAĞARA

Andırın Çiçekli Mahallesi (köyü) topraklarında bir mağara. Adı Kara Mağara. Çobanların hayvanlarını yazın serinlettiği, kışın kardan, yağıştan koruduğu, geceleri ağıl gibi kullandığı eşiz bir tabiat harikası.

İnsan buraya girince buz gibi havasını, kayanın sesliğini ve sükûnetini yaşıyor. Mağaradan aşağılara vadiye bakınca kendini kartal yuvasında hissediyor. Yolu kolay, ulaşımı kolay. Bu gibi mağaralar Andırın'ın her yerinde var. Gezilip görülmeye değer.

TURNA'ya AĞIT

Ben Celil ÇINKIR. Bugün 28 Kasım 2019. Osmaniye ili, Kadirli ilçesi, Azaplı Köyünde Osman TAŞKAYA, namı diğer Aşık Feymânî üstadım ile birlikteyiz. Aşık Feymânî üstadımın, eşi vurulan turnaya yaktığı ağıt üzerine sohbet edeceğiz bugün. Bu ağıtın hikâyesini ve sözlerini nakletmesini Aşık Feymânî üstadımdan istirham ediyorum. Buyurun hocam.

Âşık Feymânî: Evet, turnanın, eşi vurulan turnanın hikâyesi ve ona yaktığım türkünün sözleri. 1970 li yılların içindeydi. Tarihini net olarak yazmadığım için hangi yıl olduğunu tam hatırlayamıyorum. Şu tarihte oldu desem olmayacak. Bir yaz günüydü. Kapıda otuyordum. Yani dışarıda oturulacak bir hava vardı. Dışarıda otuyordum. Akşamdan sonra yatsı ezanının okunmasını bekliyordum. Cami evimize takriben 150 metre kadar mesafede idi. Ezan okunmasına beş – on dakika kalınca evden çıkar camiye giderim genellikle. Köylülerle beraber yatsı namazını kıldıktan sonra köylülerle biraz sohbet eder ondan sonra eve dönerdim. Hava çok açıktı. Ayın ışığı geceye hakimdi. Ortalıkta çit yoktu. Sessizlik hakimdi. Evin önünde otururken gökyüzünü yankılandıran bir ses duydum. Dikkatlice dinlediğim zaman bu sesin bir turnaya ait olduğunu anladım. Ses oldukça enginden geliyor ama o kadar güzel ötüşüyorlar ki o ses insanın tam yüreğine işliyor. Onların alçaktan uçarak gelişini hayran hayran seyrediyordum. Camiyle bizim evin arasında bir yol var. Yolun üst tarafında köy bitiyor ve büyük bir arazi başlıyor. O arazinin üzerine geldiğinde orada birkaç tane ev var. O evlerin birinden bir silah sesi duyuldu. Turnalar darmadağın oldu. Çektiler, gittiler. Her biri bir tarafa kaçıştılar. Oradan uzaklaştılar. Ben de acaba bu silahı kim sıktı diye düşündüm. Etrafıma bakınsam da sıkın kişiyi göremedim. Neyse biraz sonra namaz vakti geldi. Camiye gittik. Cemaatle birlikte camide yatsı namazını kıldıktan sonra camiden ayrıldım ve eve geldim. Sabah oldu. Sabah ezanı okunurken tekrar erkenden camiye gittim. Sabah namazı ezanı çok erken okunur ama sabah namazının farzı güneş doğmasına yakın kılınır. Sabah namazını kıldık. Dualar toplandı. Kuran okundu, ondan sonra iki mahalleden bir araya gelen köylüler arasında bazı şeyler konuşulmaya başlandı. Ortalık iyice ışıdı. Ben arkadaşlar arasındaki sohbete fazla icabet edemedim. Biraz erken ayrıldım. Eve dönüş yolunda baktım ki tarlanın ortasında bir karaltı görünüyor. Yanına yaklaştım, baktım ki bir turna dinelip duruyor orda. Kendi kendime akşam sıkılan tüfekten dolayı yaralanan bir turna olarak düşündüm ilk başta. Aklıma ilk anda, yaralı olarak düşündüğüm turnayı yakalayabilsem tedavi ettirmek geldi. Bu duygularla yanına yaklaşmaya çalıştım. Uçmadı ama koşarcasına 15 -20 metre kadar ileriye doğru gitti. Uçmadığına göre kesin yaralı dedim. Neresinden yara aldığını öğrenmek için dikkatlice baktığımda hemen

yakınında ikinci bir karaltıyı daha gördüm. İkinci gördüğüm karaltının yanına doğru vardığımda bu turnanın ölmüş olduğunu gördüm. Anladım ki eşi onu terk etmemiş, akşamdan beri ölen turnanın yanında ayakta bekliyor. Tanık olduğum bu durum benim çok zoruma gitti. Akabinde eve geldim. Yanıma bir kürek alarak ölen turnanın yanına vardım. Orayı eştim ve köpek vs. gelip yemesin diyerek bir çukur açarak, bir mezar yaparak ölen turnayı gömdüm. Ölen turna dişi miydi, erkek miydi bilmiyorum. Turna kuşlarını ezelden beri çok severim, onların hareketlerine hep saygı duyarım. Başında bekleyen eşi bir müddet daha orada durdu ama daha fazla kalamadı. O da ayrıldı gitti. Yaşadığım bu olaydan çok etkilendim ve eve döndüğümde bana gelen ilhamla sazımı elime aldım ve tespit ettiğim bir makamla söyle dedim. Ruhuma gelen ilhamla oldukça uzun bir ağıt yaktım. Yaktığım ağıt 10 kıtadan fazlaydı. Aklımda kalanları okuyacağım şimdi.

*Boşuna eğlenip kalma yolundan
Var git turnam eşin bana emanet
Ben bilirim garipliğin halinden
Var git turnam eşin bana emanet*

*Avcılar bilir mi ahdi amanı?
Eşini vurdular yaktın zamanı
Çökmeden dağların, pusu dumanı
Var git turnam eşin bana emanet*

*Ötüşü ötüşü geldin bu yana
Zalim avcı acı bıraktı sana
Hâllerin ayandır ulu sultana
Var git turnam eşin bana emanet*

*Yolunu uğratıp geldin kazara
İsyân etme kader denen yazara
Eliminen koyacağım mezara
Var git turnam eşin bana emanet*

*Feymânî'yim ben de ayrıtım yârdan
Uçamam ki gidem ben bu diyardan
Bekler esirgerim yağmurdan, kardan
Var git turnam eşin bana emanet
Sen git turnam eşin bana emanet*

Bu olaydan ibret alınsın diyerek yaktığım türküyü bizden sonraki nesillere bırakmak istedim.

Celil ÇINKIR: Diline ve yüreğine sağlık hocam.

Âşık Feymânî: Bu olayı ne zaman hatırlasam çok üzülüyorum. Zavallı turnaya silah çekenler insanlara da silah çekmezler mi? Allah bu tür insanları ıslah eylesin diyorum.

Ağıtı derleyen: Celil ÇINKIR

Ağıtı yakan ve besteleyen: Aşık Feymânî (Osman TAŞKAYA)

Andırın'da

KİLİMCİLİK

Eskiden neredeyse her evde bulunan (şimdilerde bulunamıyor), adına da **ıstar** dediğimiz Kara Tezgahlarda dokunan; geçmişten günümüze; günümüzden yarına; dahası tüm zamanlara iz düşen - düşecek olan; özünde folklorik değerler taşıyan; türlü renk ve figürlerle bezenen geleneksel **halı - kilim - heybe** vb. üretim çeşitlerinden, genelde yün iplik kullanılarak dokunan, **kök boya ile** renklendirilen bir **kilim** örneği.

Kilim; Andırın'ın **Çokak Köyü**'nden **Hatun Ala'** nın evdirme modelli dokuması.

Belki dokuyan, gerçek değerini bilmeyebilir ama, bilenlerin yüksek değer biçebileceğinden emin olduğum el emeği, göz nuru bir çalışma.

Aslında bu tip **geleneksel** çalışmalara devletimiz el atar da **Mikro Kalkınma Modeli** çerçevesinde **teşvik** kapsamına alır ise, yereldeki insanların hem ekonomik kalkınmalarına; hem de geleneksel motiflerin yaşatılmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

“GEBEN KÜLTÜRÜNDEN”

► ÇUVAL

► ABA

► KAZAN KABI

► HEYBE

ANDIRIN YAYLALARI (4) *Geben Yaylası*

Merkezi bir yerleşim yeri olarak Gök-sun-Andırın yolu üzerinde konuşlanmış Geben Mahallesi adının çalışmamızda Geben Yaylası olarak zikredileceği çalışmamızın başında belirtilmişti. Andırın Yaylaları başlığı altında yaylalarımızı sayarken Geben Yaylasını bir çırpıda sadece geben yaylası diyerek geçemeyiz. Geben Yaylasını kendi içerisindeki yaylalarla bir arada komple bir yaylalık alanı olarak düşünmek daha yerinde olacaktır.

Şöyle ki; Geben Yaylası kendi içerisinde mahalle sakinlerinin yerleşik vaziyette ikamet ettikleri Geben; Boğaziçi Mahallesi, Çamlıca Mahallesi ve Fevziye Mahallesi olarak mahallelerden gerek kendilerinin sağlıkları ve rahatlıkları için havanın daha temiz olduğu oksijenin daha bol olduğu, orman ürünlerinin elvan çeşidinin, yeşilin her rengini barındıran Kırksu Ormanlarının ve orman havasının insana zindelik verdiği, gücüne güç kattığı ve şırıl şırıl akan serin/soğuk kaynak sularının kana kana içilebileceği ve orman meyvelerinin elvan çeşitlerinin tadına varılabileceği, şifalı bitkilerinden yemek ve çay olarak kullanılabilecekleri Kırksu Yaylası, Karapınar Yaylası, Gümüşoluk Yaylası, Uçuk Yaylası(Turkuaz Gölü), Kayranlı Yaylası ve Meryemçil Yaylası Geben halkı ve de Çukurova halkının(Kadirli, Osmaniye, Ceyhan) yazın sıcakların başlamasıyla beraber adeta can atarak gittikleri Geben Mahallesi sınırları içerisindeki yaylalardır. İnsanlar bu yaylara sadece kendileri hazırladıkları çadırlarda kalarak en az 3-5 aya kadar

buralarda bulundukları ve kendi deyimleri ile buralarda yayladıkları yaylalardır. Bazen de yine bu saydığımız yaylalara birkaç tane inek veya küçükbaş hayvanlarını ve kümes hayvanlarını da beraberinde getirerek hem hayvanlarının büyüüp serpilmesin, gelişmesini ve hem de onların ürünlerinden kendi besinlerini sağlamak amacıyla bu yaylalara getiren Çukurovalı yaylacılar 3-5 ay kadar kalıp yaylarken Kırksu Çayı ve Kayranlı Çayının suları ile sulanan 54000 dönümlük arazi üzerinde tarımsal üretim yapılırken hasat mevsiminden sonra bu arazi üzerinde arta kalan bitkiler ile çayır ve meralık alanlar hayvanların beslenmesi için bir fırsat olarak görülür. Geben Mahallesi sakinleri 8-9 ay kadar da bu yaylalarda kalarak hem hayvanları hem de kendileri yaylanın her tür nimetinden en üst seviyede faydalanırlar.

Ayrıca bu yaylaların kendi özellik ve güzelliklerinden faydalanmak isteyen çevresindeki tarihi ve kültürel varlıkların ve doğal güzelliklerin görüp gezmek isteyen, temiz havadan faydalanmak isteyen gezginlerin, fotoğraf tutkunlarının, gezi ve tırmanma, bisiklet kullanma, kamp kurma, yürüyüş yapma ve av sporuna ilgi duyanların, doğal bitki florasından ve şifalı bitkilerden yararlanmak isteyenlerin günü birlik olarak gelip bir gününü ya da birkaç gününü bu yaylalarda geçirerek aileleri ve arkadaşları ile piknik yaparak değerlendireceği ve geri dönebileceği mesafede yerlerdir. Andırın Belediye Başkanı Sayın Ahmet DOĞAN Beyefendinin Geben Yaylasında bulunan

“Turkuaz Göl” ile ilgili tespit ve çalışmalarının basın yayın organlarında paylaşılması ve bu yayla güzergahlarında küçük ölçekli projeler üreterek hayata geçirmeye yönelik çabalarının kısa vadede göz dolduracağına ve Çukurova İnsanı ile kalmayıp yakın çevremizdeki il ve ilçelerde yaşayan insanların dikkatini çekeceğine ve bunun yanında ülkemizin hemen her yerine dağılmış bulunan Andırın kökenli yeni kuşak hemşerilerimizin Andırınımızı tanımak ve gezmek için gelmelerine vesile olacaktır. Andırın ve çevresini tanıtım için bir işaret fişegi olacaktır.

Bu yaylalar Geben Mahallesi merkezine yaklaşık 6-8 kilometre mesafededirler. Geben Mahalle merkezinden itibaren ulaşım kendi araçları ile ulaşılabilir. Geben Andırın arası 28 kilometre, Andırın Kadirli arası 56 kilometre, Osmaniye Andırın arası 101 kilometre mesafede olup yolu asfalttır. Geben Mahallesi ile Göksun ve Andırın arasında günlük minibüs sabahleyin kalkıp öğleden sonra geri dönen minibüsler çalışmaktadır. Ayrıca Göksun-Kadirli arasında her gün sabah ve öğle olmak üzere minibüs seferleri vardır. Osmaniye-Kadirli ve Adana-Kadirli, Ceyhan- Kadirli arası minibüs seferleri düzenli olarak saat başı hareket etmektedir.

Geben Yaylası kompleksine dahil olan Mayıl, Başkonuş, Dörtkuyu, Dokurcun, Kenger, Höbek ve Çardak.... yaylaları vardır ki Geben Mahallesi'nin doğusundan kuzeyine ve kuzey batısına doğru çepeçevre kuşatır ki bu yaylaların müdavimleri kısmen Geben Mahallesi'nde küçükbaş hayvanlardan koyun ve keçi besiciliği yapan mahalle sakinleri ile Çukurova'dan bu yaylalarda küçükbaş hayvan besiciliği yapan Yörükler bir arada yaylarlar. Bunların yaylalara geliş amaçları da hayvanlarını daha iyi şartlarda besleyip onların ürünlerinden elde ettikleri gelirler ile ailelerinin geçimini sağlayan insanlardır. Yörüklerin göç hareketi başlangıcı, göç yolu ve yaylalarda geçen günlerine dair çok önemli bir değerlendirmeye Ceyhan İlçesi Çanlı ve İmran Mahallesi sakinlerinin gözünden Veli ÇETİN ile birlikte takip eden günlerde ele alınacaktır.

(DEVAM EDECEK)

KÜLTÜRÜMÜZDEN

ESKİLER

Yaşarken beğenmediğimiz eskiler. Eski günler/zamanlar. O eski zamanlar var ya! Şimdi sığındığımız kurtarıcılar. Onlar ile bu günlere gelmişiz.

Eski arkadaşlar. Çağımız geldi. Büyüdük. Okuduk. Toplumun içine düştük. Kucak açmış sandık. Boğan toplum. İnsan insana düşmüş. Ne dünyalık var bölüşecek. Ne dünyalık var barışacak.

Bilmem kaç arkadaşlık. Dağıldık. İşlerimiz dünyayla uğraşmak. Belki bir asır sonra diyecekler ki, “Falan dünyayı aştı, Filan dünyada boğuldu kaldı.”

Kanun bu. Hükmetmezsen hükmederler.

Gelin arkadaşlar, dünyayı küçültelim gözlerimizde. Çakıl taşları kadar. Çakıl taşları yerinde durur. Sen gelir geçersin.

Dünya tezin yoksa burada, toplumda, dünyada boğulursun. Gidin çaylara çakıl taşlarıyla oynayın. Yığınlar yaparak... Suda kaydırmaç gibi. Islanmış etekleriniz. Sonra geri dönün. Asıl oyuna.

MÜZİĞİMİZ

Bir şark müziği duysa kulağınız, hemen ürperir.

Hele kaval. Siz kavalın hiç insanı ağlattığını bilir misiniz? Kaval insanı sızlatan titreten sestir. Kaval doğu toplumlarında var. Duygu yüklü toplumlarda var.

Beni sızlatan ilk kaval sesini rahmetli dedemden yemen türküsü olarak dinlemiştim. Herhalde yemenin çöllerinde bizim insanımız ancak kaval sesiyle haykırıyordu, tercüman oluyordu, çılglık atıyordu. Bizde türkülerini, o türkülerde yanık kaval sesi kaldı.

Bir kara koyun. Bir cemo. Bir ak gelin. Bir kerem. Bir aşık garip. Hepsi de yanmış, yanık, mazlumların sesidir. Dinlersiniz dokunur size.

Kaval benim insanımın...

TAS VE BARDAK

Tas Bardağa karşı.

Bir tas su veya ayran... İç kana kana. Ya bardak. Ruhun dışıyla meşgul. Tas cömert. Aynı tasan kaç kişi içer. Ya bardak. Ancak içene aittir. Tas bizim icadımız. Orta asyadan getirdik. Tas soylu. Ya öteki.

Tas bardağa karşı. Bir medeniyetin direnişi sanki...

YEMEKLER ve YEMEK KÜLTÜRÜMÜZ - 1

Yöremizin önemli kültürel değerlerinin bir ögesi de yemeklerdir. Andırın coğrafyası gereği dört mevsim doyusıya yaşanır. Doğa; bereketli topraklar ve zengin bitki örtüsüne sahip olduğuna izafeten her mevsimin farklı yemekleri var. Özellikle yöremizde, kış ayları için tarhana, bulgur, döğme ve nişasta hazırlanır. Biber, patlıcan, kabak, bamyı ve fasulye gibi yiyecekler kurutularak saklanır. Anadolu tabiri var ya. Yazın yaşı, kışın kurusu. Öylede olsa Andırında her mevsim bitki, sebze, meyve bulunur. Bu bolluk yemek kültürüne de yansır.

Yemek tarifi, kullanılan malzemeler, pişirmede yöresel farklılıklar, nerdeyse ezberlenmiş durumda. Lakin yemek kültürü, yemek hikâyeleri, onun etrafında yaşananlar, oluşan gelenekler, sözler, deyimler apayrı. Andırın da bu yönüyle zengin kültüre sahip. Bizim de işleyeceğimiz yemek kültürü.

Şimdi sadece isimlerini vermekle yetindiğimiz bazı yemek çeşitlerini sunalım.

Yöremize özgü yemeklerden bazıları.

Tirşik

Bulgur Pilavı

Tarhana çorbası

Ekşili çorba

Döğmeli mercimek çorbası

Toyga (Yoğurtlu döğmeli çorba)

Paça

Kabak lepesi

Simit köftesi

Kısır köfte

İçli köfte

Ekşili köfte

Döğme aşı

Peynirli veya çökekli börek

Bayram çöreği

Kaçamak

TİRŞİK YEMEĞİ, Andırın ve Çukurova havalisinde yapılır. Çokça işlendiğinden yemek kültürüne BULGUR PİLAVI ile başlayalım. Zaten Andırın da bulgur pilavının hakkı tirşik derler. Yanında turp, soğan, turşu cabası.

BULGUR AŞIM, AĞRIMAZ BAŞIM

İnsanoğlunun ekip biçmeye başladığı zamanlardan beri ilk ürünümüz buğdayın tarladan tabağa giden yolda evimizin bereketi, midemizin lezzeti ikramdır Yaratıcıdan. Şükretmek için ne çok sebep var aslında; bulgur pilavı, bulgur çorbası, bulgurlu ekşili köfte, bulgurlu içli köfte...

Kahramanmaraş, Adana, Kadirli, Andırın.. yöremizde en fazla bulgur tüketilir. Kalabalık ailelerdeharalla buğday alınır, kaynatılır. En fazla bulgur yapılır. Yörede her eve gitseniz hiçbir şey bulamazsınız bulgur bulursunuz. B12'si yüksek , besleyici , vitamin deposu.. Gittiğiniz herhangi bir evde aş yok denmez ,hemen tereyağlı bir bulgur pilavı , yanında salata ,ayran, yeşil soğan..Tok olursunuz misafirlikte gözünüz ve gönlünüzle. Aç göndermez Ayşe nine, Fatma bacım. Yazın salata veya cacıkla, kışın tirşikle ikizdir bulgur pilavı. Yemeğin hangi çeşidini yapsanız içinde veya yanında olmazsa olmazdır; domatesli, tereyağlı, yeşil fasulyeli bulgur pilavı, kısırda, ekşili ve içli köfte harcında, çorbanızda, yoğurtlu köftenizde... baş köşede.

Diyabet hastalarının pirinç yemesi önerilmez lakin bulgur yiyebilir orantılı.Hammaddesi buğdayınsıcakla kavrulup alinteri ve emeğiyle yolculuğunu düşününce, kullanım alanlarının çeşitliliği ile padişah tahtında yeri elbet tahıllar içinde. Mısırdan tane ve un olarak tüketirsiniz,mercimek tane olarak tüketirsiniz lakin buğdaydan bulgur,döğme,yarma,un,fedik bulguru, çiğ köftelik, pilavlık,kısırlık bulgur çeşitleriyle doldurur evimizi.

Yörede bulgur pilavını güzel yapamayan kız alınmaz derdi eskiler. On dakika gibi kısa sürede hazırlanandır, lezzetine doyum olmaz, açları bekletmez... Ne güzelsin memleketim..

Tam da içinde bulunduğumuz haziran aylarında kaynatılıp kurutulmuş buğdaylar hazırlanır. Her bulgurun pilavı güzel olmaz, en güzel karakılçık buğdayından olur. Korunması gereken ata tohumlarından karakılçık ününü duymayan yoktur, değerlidir, diğerlerine göre pahalıdır lakin pilavı her şeyi unutturur.

Her gönüle taht kurar ailenin yokluğu ile varlığı arasında... Asıl olan gönül zenginliğidir pilavın yapılışında. Bulgurun yoksa açsın, açtasın gibi hisseder yörem insanı.

Hanginizin evinde yok kilerinde, lezzetiyle dilinde bulgur...

Çocukluğumuzda arkadaşlarımızla yaptığımız ve yediğimiz kısırların tadı dostluktan mı, temiz hava ağaçlıktan mı, yoksa bulgurdan mı desek? Hepsini ayrı lezzet ruhumuzda.

Hadi hep birlikte gidelim aniden bir yörem evine, pilav ya da kısır ile dostluğumuzu pekiştirelim. Ruhumuzun aç olduğu maneviyata, sıla-ı rahime el verelim hep beraber. Bir düğüm aş olsun kuru fasulyenin yanında, kısır olsun misafir çayında. Tereyağlı pilav ile soğan, salata, ayranla karnımız, gözümüz doysun, asıl gönlümüz doysun cömertlikle paylaşılan. Bir tereyağlı aştan göçüp gidenlerden anı, yaşayanlarla muhabbet olsun ağırmaz başın azıcık bulgur aşın...

AMBAR

Bir söz var. Çiftçi harmanda gözü bol olur. Ambara girince gözü daralır. Yani harman zamanı mahsul yerde iken esirgemez. Cömert davranır. Gözü fazla görmez. Ambara girince hesap kitap etmiş ihtiyacını saklamıştır. Verecek veya dağıtacak payı kalamamıştır. Anadolu yüz yıllardır böyle gördü, böyle yaşadı. Bu bir iktisat tarzı kadar bir kültürdü. Anadolu köylerinde hele bizim gibi Toros kuşağında ormanında bol olduğu yerlerde ambar kültürü var olagelmıştır.

Çiftçi ambarda cimri olması çok ama çok normal. Bunun yazısı var, kışı var. Harbi var, kıtlığı var. Kendine yeten yaşama tarzı bu olsa gerek. Bir yönü de kendinde varsa muhtaçlara da var demek. Bir nevi garanti. Zira Anadolu paylaşı paylaşı ayakta kaldı. Harman buna şahit, ambar buna şahit.

Mesela; bir genç evlenip te baba ocağından ayrılınca, yeni evde ilk iş ambar yapılır. Ambarsız ev olmaz deyimi ile Kanbersiz düğün olmaz deyimi aynı gelenekten gelir. Yeni eve yeni ambar yapılır. Çünkü ambar sabittir. Evin parçasıdır, evden ayrılmaz. Eve sadık oluşu hayatın devamı içinde gerekli.

Ambara gelince. Ambar göz göz olur. Her gözde yerine göre buğday. Bulgur. Arpa, gibi tahıllar konur. Üst tarafındaki kapaktan doldurulur. Alt taraftaki ağızlıktan boşaltılır. Annber ev içindeyse üzeri yüklük şeklinde kullanılır. Avluda ise başka eşyalar konur. Ambarın üzerinin akmaması için itina gösterilir.

Ambar deyip geçmeyelim. Hanenin zahire deposundan öte, evin sermayesi, hazinesi, yani hayat güvencesi. Hanelerde bir mücevherat saklanır, birde ambardakiler.

Ne yazık ki, kendi kendine üreten, yeten hayat değişince, İlk nasibi ambar aldı. Ambarlar kalktı yerine çuvallar, torbalar, şimdilerde de kiloluk poşetler.

Anadolu da olduğu gibi Andırın havalisinde ambar kalmadı. Çoğu parçalandı. eskidi söküldü, yakıldı. Keşke korunsaydı. Beton evlere gelince yeri de kalmadı, iş de. Kaybolan sadece ambar olmadı. Kültürümüz, bin yıllık yaşama geleneğimiz. Nerde bir ambar görsem, dili olsa da sorsam. Neler gördün, neler yaşadın. Varlıklar, yokluklar, kıtlıklar, umutlar, paylaşımlar, neler, neler!

RİFATİYE'DE YER ADLARI

***Garıcıkız Gedigin'den Öşür'e söyle
Büğeme'nin punarları buz olur.***

Pınarları buz olan köyün bugünkü adı Rifatiye'dir. Rifatiye, adını köyün yaşlılarının verdiği bilgiye göre, "Büğeme" adının değiştirilmesi gündeme geldiği sıralar Çokak Nahiye Müdürü olan Rifat Bey'den almıştır.

Çukurova'da Rifatiye köyündenim dedin mi, o köy de nerede, der gibi bakar insanlar, Rifatiye adını anan kimseye. Büğeme'denim dedin mi yöreye ait bir anonim türküden alınan yukarıdaki dizeler fısıldanır kulaklara.

Bu yazının amacı Rifatiye köyünü tanıtmak değil. Yer adları bilimi üzerine Rifatiye köyü etrafında bir ışık tutmaktır.

Yer adları bilimiyle ilgili diğer milletler üstüne yapılmış bir araştırma yazısı okumadım, var mı onu da bilmiyorum. Bilmediğim için bizim millet gibi ayak bastığı her yere bir ad veren millet var mı acaba gibi klasik bir cümle kurmak istemiyorum.

İnsan, Anadolu'nun bir köyüne dikkat kesildiğinde bulunduğu coğrafyayı harman harman adlandırma kültürüne akıl yormadan geçemiyor.

Dağa, taş; dereye tepeye... ad verme ihtiyacının yaşadığı toprağı tanımlayabilme amacıyla mı yoksa

kendinden kılma, bizimleme(tapulama) maddesiyle mi yahut onu kendi bütününden bir parça görme, canlılaştırma, varlıklaştırma gayesiyle mi veya bin yıllar ötesinin, atasının içgüdüsel fısıltısıyla mı doğduğu bilinmemekte. Bilinmemekte çünkü bu tarihin, folklorun, sosyolojinin, psikolojinin, felsefenin hatta bitki-hayvan biliminin ortaklaşa çalışmasının sonunda aydınlanacak bir husus diye düşünmekteyim.

Hakikatte yer adları, üzerinde derinlemesine çalışılması gereken bir alandır. Orada dil ile uğraşanlara, tarih ile meşgul olanlara, coğrafya gibi bilimleri kendisine araştırma sahası seçmiş kişilere ayrı ayrı malzeme bulunmaktadır.

Özellikle sosyal bilimlerde ülkemizdeki bilim ve araştırma tembelliği, toprakları üzerinden Atatürklerin, Fuat Köprülülerin, Faruk Sümerlerin gelip geçtiği bu ülkeye yakışmamaktadır.

İnsan, bir başka noktadan, vatan bilinci açısından yaklaşıldığında bile bir yere ad olarak verilen bir kelimenin oraları bin yıl öteye bağladığı gerçeğini görürnce yer adları biliminin önemi ortaya çıkıyor.

Rifatiye'nin Kodallar obasının üst kısmında "Gapız" diye yer adı. Üniversitedeyken eski Türkçe metinlerinde bu kelime geçmişti, ders hocamıza söz konusu sözcüğün bizim köyde kullanıldığını söylediğimde hocam çok şaşırılmış, içten içe de gururlanmıştı. Bu

gibi kelimelerin memleket tapusu olduğunu, Orta Asya ile Anadolu arasında kültür ve kök köprüsü oluşturduğunu yıllar sonra öğrendim. “Gapız”ın kayalık dar vadi anlamında kullanıldığını da üniversite de öğrenmişim.

Sonra bir milletin hayata ve dolayısıyla etrafındakilere bakışını ifade eden “Enikliçam”. “Enik”, et yiyen(köpek, kedi vb.) hayvanların yavrusu anlamında Anadolu ağzında kullanılır. Bir çam ağacına, hayvan özeliği yüklemdeki anlayış beni hala düşündürmektedir. Yine neden başka ağaçlara, başka çamlara değil de bir köyde tek bu çama böyle bir yakıştırmanın yapılmasını da anlamış değilim. Sözüünü ettiğim çam, Rıfatiye’nin dağlık kısmında bulunup bugün de yaşamakta. Çamı adından dolayı inceledim, bulunduğu yerin en heybetli ağacı bu çam ve çamın etek dalları etrafında fidan görünümüne onlarca çam var. Sanki heybetli bu çam, etrafındaki çamları koruma amacındaymış gibi bir görünüme sahip. Hepsi kendisi gibi çamlar ama kendisi ulu, diğerleri ufakçık ufakçık.

“Patlavıklı” Rıfatiye’nin Çokak tarafında ormanlık alan. Patlavık, kışın yapraklarını döken, bir iki metre boylarında ağaçsı-otsu bir bitki. Çiçek türünde, ortalama yarım işaret parmağı büyüklüğünde, yine parmak şeklinde oval; parmaklar arasına alınıp basılınca patlayan dolayısıyla “pat” diye ses çıkaran adını da buradan alan patlavık, o bölgede bol yetişmesinden olsa gerek adını koca bir alana vermiştir.

“Garip Çavışın Sansar Tuttuğu Yer” bu yer adı ise geçmişteki bir olayı gelecek kuşaklara haber vermeyi amaçlar gibidir. Aynı zamanda geçmişin avcılık hayatından izler taşır. Şöyle ki geçmişte sansar, sincap, tilki gibi hayvanların postları para ederdi, bunların alıcıları vardı bu alıcılar gelir köy köy gezer derileri toplardı. Köylerde de özellikle kar yağınca, karda izinden takip etme kolaylığı açısından, bu tür hayvanların peşine düşülür sırf derisinin parası için avlanırdı. Garip Çavış denilen kişi, sansarı böyle bir av sonucu bir ağacın kovuğunda, sansar ağaç kavuklarında saklanmayı çok sever, yakalamış olmalı. Köyde değişik kişiler onlarca sansar tutmuştur niçin Garip Çavış’ın sansar tutması önemsenmiş o da ayrı araştırma konusu.

Akçadağ’da Gümüşoluk diye bir pınar var. Bu ad, bir zamanlar oralarda yaşayan insanların zenginliğine işaretin yanında pınarın suyunun ve pınarın bulunduğu yerin önemine vurgu yapmaktadır sanki.

Rıfatiye’nin Bozosmanlar obasına yakın, Bozosmanların hemen üst tarafında, “Bayram Gediği” denen yerde eskiden bütün köy halkı dini bayramlarda bayramın ilk günü kuşluk vaktine doğru toplanır bayramlaşır yer içer sonra dağılırmış. Bayramlaşmak için toplanma, toplanılma yeri olarak düzlük değil de yüksekçe bir yerin seçilmesi Türklerin Orta Asya kültürüne bin yıllar sonra bile bağlı kaldıkları ve bunu daha dünyaya kadar yaşattıkları anlamı taşımaktadır. Bugün bu köyde, bayram vesilesiyle köyün belli bir noktasında toplanma geleneği yok ama “Yazlık Gediği” olarak anılan yer adı yüzyıllar sonra da olsa o köyde doğan Türk çocuğuna, bir tepe başından kutlu bir fısıltıyla dedelerinin yüce kültürünün tadını yaşatacaktır.

Sözü edilen köyün İmirler obasına yakın yerde “Körpınar” ismiyle anılan bir pınar bulunmaktadır. Pınar, gür sulu değil fakat zayıf sulu da sayılmaz. “Kör” sözcüğü “yok olmak” anlamında kullanılsa pınar hiç kurumamakta ayrıca pınarın suyu da dereye doğru akmakta yani bir obrukta kaybolmamaktadır. “Kör” kelimesi canlılar için kullanılırken bir pınara körlük sıfatı acaba Türklerin su kutsallığına dayanan bir yakıştırması mı? Akılda oluşan sorular çok, kesin doğru yok. Gördüğüm, suyun mağara gibi bir yerden geldiği, çıktığı yerin görülmediği; bu durumda pınar, körlüğünü çıkışındaki karanlıktan alsa gerek hakikatine götürdü beni.

Bu yazı bir giriş. “Yer adları” geniş bir araştırma sahası ve her yer adı ayrı bir yazı konusudur.

ERENLER KÖYÜ

► TARİH DURUMU

Eski Ceyhan ırmağı ile erenler mezarlığı, kızıl kaya ve Tantan deresi arasında bulunan yamaçlarda kurulmuştur.

Köyümüzün tarihi çok eskiye dayanmaktadır. Ancak kesin bir tarih bilinmemektedir. Kızılkayanın güneye bakan tarafında türbe diye bilinen soğuk bir su vardır. İki taş arasındaki derin bir sudan çıkmaktadır. Çıktığı ve battığı yer belli değildir. Suyu ne kadar alınırsa alınsın suyu azalmaz. Gözle görülen bir akıntısıda yoktur. Ayrıca kayada eski bir yazıda vardır. Erenle mezarı diye bilinen üç büyük mezar vardır.

Bilinen tarih ancak 150-200 seneye varmaktadır. Köye ilk olarak Arslanlar, Afşarlar ve Davulcular gelmiştir. Davulcuların Dudu isminde kekeme bir kızları varmış. Dıdı bıdı diye konuşmuş. Bunu köylüler komik bulduklarından çok tekrar etmişler. Bu kelime değişiklik yapıla yapıla bugünkü ismini almıştır. Köyün ismi Dırdıbtılı kalmıştır.

► EKONOMİK DURUMU

Köyün ilk başta geçim kaynağı hayvancılıkmış. Teknolojinin gelişmesiyle tarıma önem vermişler. Çünkü toprakları tarıma müsaitmiş. 1983 yılında tamamlanan Karatepe Aslantaş barajı bu köyün %80 ini sular altında bırakmıştır. Toprağı barajda kalan köylüler yeni yerleşim yerleri aramaya başlamışlardır. Bir kısmı Kadirliye, bir kısmı Osmaniye'ye ve diğer yerlere göç etmişlerdir. Köyün nüfusu her geçen gün azalmaktadır. Köyde kalanlar ekonomik yönden zayıf ailelerdir. Dışarı giden kimselerin teşviki ile köyde seracılık gelişmiştir köyde çok az tarımcılık, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılık yapılmaktadır. Yinede köyün ekonomik durumu zayıftır. Tarım alanları çok azalmıştır. Barajdan sonra köyün ismi değiştirilmiştir. Şimdiki ismi Erenler köyüdür.

► SOSYAL VE KÜLTÜREL DURUMU

Dırdıbtılı köyü uzun süre Gökahmetli köyünün bir mahallesi olarak kalmıştır. 1987 yılında ise Gökahmetliden ayrılarak Erenler köyü ismi altında 70 haneli bir muhtarlık olmuştur.

Sosyal yönden gelişmiştir. Barajın köy arazisini sular altında koyması nedeniyle ekonomik yönden iyi olan aileler göçmüştür. Köyde genellikle yoksul ve sosyal yönden geri aileler kalmıştır. Buna rağmen okumuş memur ve elemanları vardır.

Köyde Aşık Hüseyin isminde birde mahalli ozan vardır. Kendisi şimdi rahmetli olmuştur. Derlemeleri toplanarak halk arasında söylenmektedir.

“Ne kadar muhteber bu bel kolanı,

Bir daha gelsem al Fakı dayı”

İki dershaneli ve lojmanı olan modern bir okulu vardır iki öğretmeni ve 45 öğrencisi bulunmaktadır.

► ULAŞIM DURUMU - NÜFUSU

Nüfusu ortalama olarak 500 kişidir. Toplu yerleşim yerine sahiptir. 3 bölümden oluşur. Dırdıbtılı, Bucak ve Kızılkaya.

Köyde ulaşım iyidir. Hergün iki arabası vardır. Bunlar Tokmaklı'ya, Kadirli'ye gitmektedir. Yolu iyidir.

Nam-ı Diğer DELİ AHMET

Namı diğer Deli Ahmet hepimizin deli Ahmet'i. Her yerde söylendiği gibi yiğide deli derler. Ahmet de öyle bir insan.

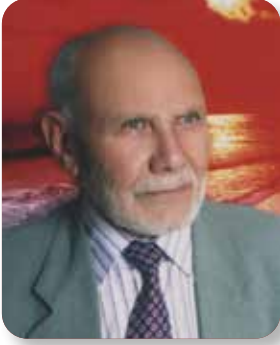
Andırın'ın gerçekten bir kimliği var. Bu kimlikte Hacı, Deli Ahmet, boyacı ördek, boyacı yu gibi maskot olmuş insanların payı var. Andırın onlarla tanınıyor, onlarla ayrılıyor, onlarla seviliyor, onlarla özleniyor.

Deli Ahmet herkesten harçlık alır. Bunu herkesle paylaşır. Düğünler, dernekler, toplantılar Deli Ahmetsiz olmaz. Çarşıya inen yabancıyı tanır. Tanıdıkların çekinmeden yanına sokulur.

Deli Ahmet düğünlerde çok az oynadığı görülmüştür. Kışla bahçesinde yayla şenliği konserinde onu tek başına çifte telli oynarken görenler hayrete düşmüşlerdi. "Deli Ahmet'e bak. Ne güzel oynuyor" demeden edemediler.

Andırının gülü olmuş böylesi insanlar var oldukça toplumumuzun hoşgörü, paylaşımcı, kucaklayıcı yüzü yaşıyor. Onlar bizden birer parçalar.

İbrahim ERGÜN

İbrahim Ergün 17 Temmuz Cumartesi 2010 günü aramızdan ayrıldı.

İlçemizin sevilen simalarından Geben Kasabası eski Belediye Başkanlarından Andırın eski özel idare müdürü (Emekli) İBRAHİM ERGÜN kendini Andırın tarihini araştırmaya adanmıştı. Ergün'ün Tırşik dergisinde araştırma yazıları yayınlandı. Özellikle Tırşik dergisinde “Andırın'ın Yazılmamış Tarihi” isimli yazı dizisinde Andırın tarihinde bilinmeyenleri ele aldı. Bu yazı dizisinin içerisinde gün yüzüne çıkararak kazandırdığı onlarca Ağıt, Türkü, Atışma, Taşlama, yaşanan toplumsal olaylar var.

Hüsnü Karcı ve Remzi Çingül' ın birlikte yaptığı söyleşide, hayatını şöyle anlatır;

“İlk memuriyetime 1964 yılında tahsildar olarak ‘Özel İdare Müdürlüğü’nde başla 1973 de İl Özel İdare Müdürlüğü’ne, il makamınca ‘resen’ atandım. 1980-83 yılları arasında Geben Belediye başkanlığı yaptım. 1992 yılına kadar Özel İdare Müdürlüğünü sürdürdüm. Emekli olduktan sonra ailece Kadirli’ye yerleşme kararı aldık ve Kadirli’ye yerleştik. Orada hayatımı sürdürmeye devam edeceğim. Kış aylarında Kadirli’de, yaz aylarında Andırın’da...”

Hakkında yazdığım yazıda şu tespiti yapmıştım.

“İbrahim Amca da öyle idi. Memuriyeti, Özel idare memurluğu, Geben Belediye Başkanlığı ile Andırın’a hizmet verdi. Yetmedi çalıştığı yıllardan inceleme-araştırmalar, derlemeler yaptı. Toplum tarihi, sosyoloji, kültürel değerlerimiz, doğa ve çevre üzerine kafa yordu. Çalışmalarını kaleme aldı. Bir kısmı Tırşik Dergisinde yayınlandı.

Andırın beyefendileri olan İbrahim Ergün okuyan, araştıran insanları çok severdi. Hayatında yaşadığı acılar onu çocuklara ve gençlere eğilmeye itmişti. Bu günkü nesiller nasıl yetişirse geleceğimizin öyle olacağını biliyordu. Onun için gençleri takip ediyor, başarılarını destekliyordu. İnsanlarla iyi iletişim kurardı. İnsan tanıma yeteneği çok güçlü idi. Akıllı, zeki, pratik bir insandı. Güler yüzlü, hoş sohbet, misafirperver idi. Misafirlerini evinde ağırlamayı sever, zevk alırdı. Mütevazı, sakın bir aile hayatı sürerdi.”

Şimdi onun son şiirini, yani vedalaşma şiirini yayınlıyoruz.

BİLMEM Kİ GERİDE NE BIRAKTIM

Geriye dönüp şöyle bir baksam
Bilmem ki geride ne bıraktım
Kendimle bir muhasebe yapsam
Bilmem ki geride ne bıraktım

Gitsem bir bilene sorsam
Selam sevilerimi iletsem
Tatlı dille hatırlı sorsam
Bilmem ki geride ne bıraktım

Gebende belediye başkanı iken
Ühalkla yakın oldum kaynaştım
Sıkıntılı olanlara çare aradım
Bilmem ki geride ne bıraktım

Herkese yakın oldum derdini aradım
Dolu dertli olanlara çare aradım
Hoşgörüyü onlara teselli verdim
Bilmem ki geride ne bıraktım

Andırın’da ileri doğru koştum
Gittim ileri menzile ulaştım
Böylelikle yerime ulaştım
Bilmem ki geride ne bıraktım

Amirlere seviyeli yaklaştım
Oturdum makamında ölçülü konuştum
Böylelikle güvenlere masha oldum
Bilmem ki geride ne bıraktım

İbrahim kendine araştırma yaptım
Doğru dürüst çalıştım menzile ulaştım
Böylelikle de mezilde yerimi buldum
Bilmem ki geride ne bıraktım

İBRAHİM PANAVUR

Ben İbrahim Panavur 1948 doğumluyum.

Ben on yaşlarındayken göçerler yani bizim köydeki deyimde yü-rüklere Aydınli derlerdi mart ayında haştırında konak yerleri vardı. Konak yerlerine konarlar bir gün kalır takriben 15 veya 20 veya 10 çadır olurdu develeri olur onunla evlerini taşırlardı.

Çadırları sökerler develere yüklerler önde tülü deve yani devenin en büyüğü rengi biraz koyu boz diğer develerden ayrılığı geniş şöyle anlatayım deve güreşi yapıyorlar ya işte o güreşen deve gimî.

Öndeki deve böyle onun önünde o obanın en güzel gelin veya kız ve güzel geyimli akkalenin önünden yokuş başlar o yokuşa Akkale yokuşu derler. O yokuşu çıkarken baştaki devede sırasıyan de-venin başında ufak çanlar hörküciüne yani devenin sırtındaki yük yüklenene havid beygirdekine semer derler. Havada da sırasıyan çan dakılı idi yokuşta o çanlar öyle ses çıkardığı onu duyan o günüü yaşıyan bilir devenin yürüyüşü yokuşta adeta sallanır o sallanmış çanları harekete geçirir ufak çandan ayrı ses iri çandan ayrı ses orta çandan ayrı ses çıkardı öndeki yörük güzelinin yürüyüşü o havaya uyum sağlardı.

Bunlar 25 veya 30 gün sürerdi bundan sonra Osmaniye'nin yine davarlı develi kumarlı aplıtacirli yani Burhan Tatarlı değirmen ocağı bunların develi davarlıları göçerdi daha sonra kırmızı inekli mandalı mesela mamık ağanı camızları davarları kazmacı kırmacı Tüim Osmaniye meyremçil yaylasının ve Göksun civarı yaylacıları Bu şöyle ilk gidenler uzun yayla bir kısmı meyremcil kamar yay-laları Siz aklınıza tüm yaylaları alın.

Araplının güneyinde yerleşim yerleri belli ben 70 yıllarından evvel Araplıda yani cevdetiyede kaldım. Çıraklık ustalık dönemim Kay-serili İsmail ustanın yanında geçti. İsmail ustanın yanında çırak iken ustam bugün bir evin üstünü söküp kiremit çatı yapacak dedi eve vardık parasını başkası veriyor.

Ev hu yani üstü ot döşeli 2 oda evi sökerken piri fani bir karı geldi. Sektirir Allah sektirir dedi. Ben anlamadım. Sordum biz ağaçların üstünde geziyokya Akşam ablamgile geldim eniştem eyi türkü söyler. Böyle bir karı gördüm dedim ona balcı hüsnü derler o gen-ciken çok varlıklı imiş. Ekmek yaparken diğer kadınlar iki kadın Balcı Hüsnü yelpazelerlerimiş yani serinletirlermiş. Araplının güneyinde yerleşim yeri demiştim ya orda yayla zamanı gelince hep hasta olmuşlar bir çoğu ölmüş. Güz gelince kalanlar şimdiki Araplının yani Cevdetiye'nin Üstarağı Osmaniye giderken yolun sol tarafına malları almışlar çadıra çıkmışlar. Vakit güz ayı akşam güneş hemitenin Kalasının üstüne doğru iniyor. O balcı hüsnenin soyundan olan Aşık Ömer şöyle bir bakmış. Bir çoğu ölmüş kalanla Temusu sineklerin içinde kayna suyu içmişler hastalık bir yandan iyileşenler o depeye gelmişler adam sazına bakmış bakmış ağlamış yine sazsız olmaz demiş ve şöyle demiş.

*Sana derim sana hemitenin kalesi
Hiç gitmezmi şu başımın belası
Yıkılıpta Çukurova viran kalası
Çevrildide çölde kaldı elimiz*

*Karbisi eserde buharı çöker
Yatılmaz geceleri sine çokar
İçilmez suları yonsullu kokar
Yaylaları arzuladı kaldı elimiz*

*Yaylırdı devamız tülü bozlu
Çanları öterdi binbiravazlı
Aşımız gelirdi kucazazlı
Başısına yigit idi elimiz*

*Kara gedikten çıkıncadağarnun düzü
Oturmuş üç vezir şor eder bizi
Fettahlı kalmadı kime edek nazı
Her taraftan da kırıldı belimiz*

*Yeter hey güzel Allahım bu hitam yeter
Kuru cuvaya varınca kukkular öter
Gelin kız kalmadı hep hasta yatar
Sehel vurdu açılmadı gülümüz*

*Gün burnuna imeliye inerdik
Sıra durur karşılara konardık
Nisbet için yavuz ata binerdik
Çakmaklı tüfenkdi bizim zorumuz*

*Bizim ağamız topaktaşa atardı
Siyah çadır dal kendini tutardı
Her birimiz bir orduya yeterdi
Dövüşerek ölemedi birimiz*

*AşıkÖmerim derde bende varınca
Çatlar ölürüm o dağlar ıssız görünce
Kol kol olup koca uruma konunca
Her tarafa dokanırdışerimiz*

*Kocataş: Bir hedef kimin tufengi ey,
vuruş diye atış yaptıkları yer
Panavur: Yeni açan gülün en büyüğü
Panavurpanavur: Büyük demek*

GEBEN'E YOLCULUK

Bölüm 1

Çukurova sıcaklığının yukarılara doğru vurduğu saatlerde kırık dökük köhne haldeki belediye otobüsünün içinde köylülerimle birlikte muhabet edip bir yandan da etrafı gözetleyerek yol alıyorduk.

Aracımız ağır ağır homurdanarak Halburun yokuşunu çıkıyor.Çıktıkça da yayla serinliği bedenime daha bir işliyordu.

Yokuşu çıkarken çocukluğumun en acı en buruk günlerine şahitlik ettiğim o anlar geliyor aklıma.

90'lı yıllarda Terör lanetinin bizim yöremizde de vuku bulduğu o sahnelerin en ağırının yaşandığı yerden geçiyorduk işte...Yüreğimde bir acı ki tarifi bile imkansız.

Ve Buruk bir yüz ifadesi ile içimden geçenleri söylemek haykırmak istiyordum.

Fakat olmuyor geliyor geliyor ve boğazımda düğüm leniyordu kelimeler...

Derken araçta bulunanlardan birisi usulca dokunuyor omuza...

Evlât sen çocuktun henüz o zamanlar burada bir askeri aracımızı taradı şerefsiz köpekler.

Ne zaman ki oradan geçsem içim acıyor diyerek sözlerini tamamlarken kulaklarımdan gitmeyen çocukluğumda duyduğum o uğultu dolu ses...

Buruluyorum..Ve İçin için ağlıyor gözlerim...Dışa damlalar dökmeden...

Ve Halbur denen tarihe mal olmuş Karacaoğlan'ından Aşık Veysel'ine yar eylemiş yüksek yaylanın düzüne çıkmıştık.

Serin yayla havası ve bir başka çarpmaya başlıyor yüreğim.

Camuz yokuşundan aşağı ardıc ağaçlarının arasında süzülerek ilerliyordu aracımız.

İşte o an ...Geben ve karşımızda gözünün alabildiğine genişlikte arazisi...

Arazinin bitiminde Yalçın kayalıkları ile ihtişamlı bir görüntü ortaya koyan Heybetli Kayranlı ve Deli höbek dağları.

Ağır ağır yaklaşıyoruz Gebene.

Ve Geben Çocukluğumda çok uzak olan o yer.Tahtalı köprüden geçiyoruz işte.

Kesik suyu yani kırksu çayı bütün kabarıklığıyla dolup taşarak akıyor yine.

Ceyhan Ceyhan bekle beni geliyorum gebenden sana doğru dercesine.

Geldik işte varsa yoksa vazgeçilmezimiz olan Mezarlık yani yol çatına.Yani Geben e gelmiştik artık.

Aracımız son bir gayretle Cevizin oraya çıkıyor yolları bırakacak.

Köyün en eski vazgeçilmezi ceviz dibi sohbetleri. Yerini artık aşağıdaki köy meydanına bırakmış.Issızlığın eşliğinde yalnızlığına terk edilmişçesine ovayı seyre dalmış.

Bölüm 2

Evet işte o ağacın ceviz ağacının altındayız.İssızlığın eşiğinde yalnızlığına terk edilmişçesine ovayı seyredalen ceviz ağacının dibinde oturup biraz soluklanıyoruz.

Elimizdeki kola şisesini caminin karşısındaki baranın suyunda yaykayıp tekrardan içine su doldurup ceviz ağacına sırtımızı dayayarak yudumlamaya başlıyoruz. Suyumuzu yudumlarken de bir yandan hem ovayı seyredalıyoruz hem de ovoidan gelen sıcak dolu rüzgarın tenimizde bıraktığı saman alevi sıcaklığını derinlerden hissediyoruz.

Gerçekten de o eşsiz manzara öyle güzel iz bırakıyor insanın benliğinde.

Yaz günün vermiş olduğu saman alevi sıcaklığında ceviz dibinde serinlemenin vermiş olduğu nahosluk bedenimizde bir gevşemeye yol açmıştı.

Bu gevşeme ile birlikte artık geri dönüş vakti gelmişti.

Artık toparlanıp ağır ağır parke taş döşeli yoldan kendimizi salıverdik dikine eski belediyeden aşağı.

Ve ovayı seyrederek salına salına yürütürken anladık ki eşsiz bir köyün güzellikleri ayaklar altında.

İşte indik düze.

Geldik köy meydanına bakkalların fırının önüne.

Yunus bakkaliyesi yine her zaman olduğu gibi giren çıkanları ile kalabalık.

İlyas bakkal manav tezgahında müşterileri ile ilgileniyor.

Durdu bakkal şehirden gelen pazarlamacısından mal temini ile meşgul.

Fırıncı muharrem yine her zaman olduğu gibi ekmek yetiştirmeye uğraşıyor.Malum yazlıkçılar gelmiş kırsu bir o kadar da cıvıl cıvıl olmuş yaa.

Berber yine her zaman ki gibi ustra makas elinde müşteri traş ediyor.

Kasap İbrahim her zaman ki çığırkanlığı ile espri yaparak kemiksiz kıymalık et satmaya çalışıyor.(kemiksiz kıymalık etin hikayesi başka zaman)

Kebapçı ise bir elinde sürahi bir elinde dürtüm müşterisine ikramda bulunuyor.

Yeni esnaflardan malum teknoloji geben de de kendini göstermiş.

Telefon tamir bakım uydu vs.ürünler içeren bir esnaf. ve köylünün yoğun ilgisine maruz kalıyor haliyle.

Ve en ilginç olanı ise kahvelerin yaz günlerinde bile yoğun ilgi altına olması.

Buna rağmen köylülerde bir hareketlilik göze çarpıyor.Herkes bir yerlere koşturuyor.

Eskiden ceviz dibindeki toplanmalar yerini şimdilerde

Mezarlık duvarına dizilmeye bırakmış.Yenilerde ise bank konmuş 3-5 tane.Bir köşe de kendimize yer bulup oturuyoruz işte.Etrafı kolaçan edip izlenimler edinmeye çalışıyoruz.

Yan banklarda oturan ihtiyar amcalara ilişiyor gözlerimiz.

İtina ile tesbih çekiyor.Çekmekle kalmayıp bir yanda da elini havaya kaldırarak hararetle bir şeyler anlatıyor çevresindekilere.

Bizlerde oturduğumuz bankı onlara yaklaştırp hoş sohbetlerine iştirak edelim istiyoruz.

Malum eskiden ceviz dibi muhabbetleri meşhurmuş. Ama artık o geleneğimiz yok olmuş yerini artık daha az daha sade insanların muhabbetlerine bırakır olmuş.

Ve Merhaba diyerek aralarına katılıyoruz bizlerde.

Ve nasıl nerden başlayacağımızı bilemeden muhabbetlerine ortak olup sorular sormaya başlıyoruz.

Eskiden ceviz dibi muhabbetleri varmış.Şimdi ise yok.Neden bu gelenek devam etmedi.Neden yok ettik diye sorunca alıyoruz cevabımızı.

Geçmişte kaldı artık o güzelim günler hoş sohbetler evladım diyor ihtiyar köylümüz.

Artık ceviz dibi sohbetleri yerini kahve köşelerinde sigara dumanları arasındaki 3-5 dk lık hal hatır sormalara ve mezarlık duvarına yaslanıp ayak üstü etrafı seyretmeye bırakmış diye devam ediyor sözlerine.

Derinden bir ah çekerek eskidenmiş eskidenmiş diyerek hayıflanıyor kendince.

Mezarlık kenarındaki banklarda ihtiyarların hoş eski anılarını dinlerken geçen yılların kasabamızın özünden neleri alıp götürdüğüne şahitlik ediyorduk. Oysa eskiden bu sohbetler ceviz dibinde yapılmış.

İhtiyarlardan birisi anlatıyor işte.

Evladım eskiden bu yukarıda caminin oradaki ceviz var ya.

Hahh işte orası eskiden köylünün alekleşme yeri idi.

(Alekleşme: Dinlenme buluşma yeri)

Köylülerden birine bir şey olsa çözüm yeri de uzlaş yeri de dert tasa keder sevinç yeri de orası idi.

İşte o günlerden birine ait kısa bir anı paylaşayım gençler .

Sizler daha o zamanlar belki yoktunuz bile.Babalarnızın gençlik evreleriydi.Bizlerinde 35-40 lı yaşları diyelim.

Eskiden pekmezçiler gelirdi katırların sırtına yükledikleri depmelerle.Yük denklere çözülür ve pazarlık başlardı.

Pazarlığın başlamasından evvela köyün ileri gelen büyükleri yaşlıları bilir kişi olarak tadımlık kaplardaki

pekmezlerin tadına bakarak paha (fiyat) belirlerlerdi. Daha sonra o paha (Fiyat) üzerinden köylüler pekmez alırdı.

Kimisi harman sonuna kimisi kar önüne ödeme yapabileceğini söyleyerek pekmezlerini ölçek ölçek alarak evinin yolunu tutardı.

Bunlar olurken bir yandan da pekmez satan çerçi de cebinden çıkardığı ikiye katlanmış olan defterine köylülerin lakapları ile birlikte ne kadar pekmez aldıklarını ve ne vakit ödeyeceklerini yazarken sohbet ise git gide koyulaşarak devam ederdi.

Pehh evlat ...

Nerde o günler . Nerde o eski pekmezler.

Koyu muhabetin tadına doyum olmazken ne yazık ki bizler yola devam etmek zorundaydık.

İhtiyar amcalarımızla vedalaşıp ortamdan ayrılırken içimizdeki hüznün bulutları sıcakla beraber kavurup geçit benliğimizi.

Çünkü özünde geçmişinde çok şeyler yitiren bir kasaba olmuşuz da haberimiz yok.

Geçmişimize sahip çıkamamanın çaresizliğiyle yolumuza devam ettik.

Özlemlerin kucagından kaçarcasına geldiğimiz sıcak baba ocağı hasretinin son bulup muhabbetlerin gırla gittiği köyümde yetişememiş olduğumuz o ceviz dibi muhabbetlerini özlemle yad ederek derinden bir ah çekerek anımsamaya çalışıyoruz ihtiyarların anlattıklarından.

Geçmiş ayrı bir haz olan Geben.Ahde vefa borcu olan Geben.

Özünden çok şeyleri kopartan Geben.

Umutları ayrı ayrı tazelenirken yüreğinin bir köşesinde.

Günlerin günleri kovaladığı hoş sohbet anların yaşadığı o günlerden birini yaşıyorduk yolumuzda ilerlerken.

Umutum Geben

Kırık dökük köhne haldeki belediye otobüsünün içinde köylülerimle birlikte muhabet edip bir yandan da etrafı gözetleyerek yol alıyorduk...

Aracımız ağır ağır homurdanarak Halburun yokuşunu çıkıyor.Çıktıkça da yayla serinliği bedenime daha bir işliyordu...

Yokuşu çıkarken çocukluğumun en acı en buruk günlerine şahitlik ettiğim o anlar geliyor aklıma...

90'lı yıllarda Terör lanetinin bizim yöremizde de vuku bulduğu o sahnelerin en ağrının yaşandığı yerden geçiyorduk işte...Yüreğimde bir acı ki tarifi bile imkansız.

Ve Buruk bir yüz ifadesi ile içimden geçenleri söylemek haykırmak istiyordum...

Fakat olmuyor geliyor geliyor ve boğazımda düğümleniyordu kelimeler...

Derken araçta bulunanlardan birisi usulca dokunuyor omuza...

Evlat sen çocuktun henüz o zamanlar burada bir askeri aracımızı taradı şerefsiz köpekler...

Ne zaman ki oradan geçsem içim acıyor diyerek sözlerini tamamlarken kulaklarımdan gitmeyen çocukluğumda duyduğum o uğultu dolu ses...

Buruluyorum..Ve İçin için ağlıyor gözlerim...Dışa damlalar dökmeden...

Ve Halbur denen tarihe mal olmuş Karacaoğlan'ından Aşık Veysel'ine yar eylemiş yüksek yaylanın düzüne çıkmıştık...

Serin yayla havası ve bir başka çarpmaya başlıyor yüreğim..

Camuz yokuşundan aşağı ardıc ağaçlarının arasında süzülerek ilerliyordu aracımız...

İşte o an ...Geben ve karşımızda gözünün alabildiğine genişlikte arazisi...

Arazinin bitiminde Yalçın kayalıkları ile ihtişamlı bir görüntü ortaya koyan Heybetli Kayranlı ve Deli höbek dağları...

Ağır ağır yaklaşıyoruz Gebene.

Ve Geben Çocukluğumda çok uzak olan o yer.Tahtalı köprüden geçiyoruz işte...

Kesik suyu yani kırksu çayı bütün kabarıklığıyla dolup taşarak akıyor yine...

Ceyhan Ceyhan bekle beni geliyorum gebenden sana doğru dercesine...

Geldik işte varsa yoksa vazgeçilmezimiz olan Mezarlık yani yolçatına.Yani Geben e gelmiştik artık.

Aracımız son bir gayretle Cevizin oraya çıkıyor yolları bırakacak...

Köyün en eski vazgeçilmezi ceviz dibi sohbetleri .Yerini artık aşağıdaki köy meydanına bırakmış.Is-sızlığın eşliğinde yalnızlığına terk edilmişçesine ovayı seyre dalmış...

Oysa eskiden ne güzel ceviz dibinde toplanır ahali sohbetler ederdi.

Pekmezci gelir di katırların sırtına yükledikleri depmelerle ...

Umutları ayrı ayrı tazelenirken yüreğinin bir köşesinde....

Otobüs bir anda ceviz ağacının dibinde bulur kendini. Devam edecek...

SEVDA

Sevdadır
Düz eder dağları, eritir taşı
Sevdadır
Her işin sonu, her işin başı
Sevdadır
Elini veren kaptırır kolunu
Sevdadır
Aklını alır sapıtır yolunu
Sevdadır
Sevdayı anında tanır
Sevdadır
Sevdayı hiç bitmez sanır
Sevdadır
Bilinmez ne zaman gelir
Sevdadır
Tutulan mum gibi erir
Sevdadır
Bir yüzü sevinç bir yüzü keder
Sevdadır
Bir kere tadana bir ömür yeter
Sevdadır
Yakar ama öldürmez
Sevdadır
Kavuşmadan güldürmez
Sevdadır
Ardı sıra bir ömür sürütür
Sevdadır
Mezarda ölüleri yürütür

Bir yangındır sevda
Bir köriktür yürekte
Vurup atsan ölmez sevda
Suya bassan sönmez sevda
Sevda ki ne iş ister, ne aş ister
Kendisinden beslenir
Sevdadır
İçi dolu kor
Çok zor
Ah!

Sevdadır..

Bizim Eller

Yüzyıllardan beri üzerinde yaşadığımız bölgemizin, coğrafi ve kültürel özelliklerini, birçoğumuz eminim ki biliyoruz. Ama yine de genel hatlarıyla bilinen bizim ellerimizin; biraz da özel konumunu, sınırlarını, yer şekillerini, kültürel değerlerini, yaşamını, bu özelliklerin birbirlerine olan etkilerini, kısa da olsa ele almakta yarar olduğunu düşünüyorum. Çocuklarımızın da bu yazıyı okuyacaklarını varsayarak, onların da anlayacağı bir dille anlatmaya özen göstermeye çalışacağım.

Ülkemizin güneyinin doğusuna yakın bir noktada, yüksek dağlar ve platolarla kaplıdır. Teke yarımadasından başlayarak Akdeniz'in doğusuna kadar uzanan ve 3500 metre yüksekliğe sahip Toros Dağlarının kıydan uzaklaşmasıyla serinliğin ve yayla havalarının etkin olduğu coğrafyadır. Ovalarının bir kısmının Adana Bölümündeki Seyhan ve Ceyhan nehirlerinin oluşturduğu Çukurova, Göksu nehrinin meydana getirdiği Silifke Ovası, delta ovalarıdır. Yine bu bölümde yer alan Hatay Amik Ovası, Kahraman Maraş, Afşin, Elbistan, Tokmaklı Ovaları ise çöküntü ovalarıdır. Ovaların kıyıya yakın noktalarında sıcaklık yüksek, kışlar ise ılıktır. Ancak Kahraman Maraş yöresindeki ovalarda ve yükseklerde kışlar çok serttir, bitki örtüsü ise küçük çalı topluluklarından oluşan maki ve dağlık bölgelerde ormandır.

Yukarıda belirttiğimiz bizim eller coğrafyasından sonra gelelim kültürel bölgelerimize, yani yörelerimize... Halen üzerinde yaşadığımız Çukurova kültürünün çok eskiye dayandığı, özellikle son yüz yıl içerisinde ekonomisinin tarım ve hayvancılığa dayanması sebebiyle göçer ailelerden; yine doğudan ve güneydoğudan gelen göçmenlerden tarım işlerinde etkilenmiş yaşamı, bu şekilde biçimlenmiştir. Silifke bölgesinden başlayan Türkmen ve göçerlerin hayvanlarını otlatmak amacıyla ilkbahar mevsimini sonunda başlayan geniş yaylalara ve platolara göç zorunluluğu ile yazın sıcaklardan bunalan yöre insanının yayla gereksinimleri çok geniş bir coğrafya üzerinde Çukurova kültürünü ortaya çıkartmıştır.

Bu coğrafyada yolculuk yapan konaklayan ekonomik teşebbüslerde bulunan yöre insanı, doğusunda bulunan Adıyaman, Gaziantep, Kilis, Kahraman Maraş ve hatta Urfa'ya da yöre kültürünü götürmüş o bölgeden de yani Gâvurdağı kültüründe kendi yöresine taşımıştır. Gâvurdağı yöresi yeni ismiyle Nurdağı'nın eteklerinde yaşayan Osmaniye, Düziçi, Bahçe, Hatay, İskenderun, Kilis, Gaziantep ve ilçelerini kapsar. Kültür olarak da ortak bağlarımızın sıkı sıkıya bağlandığı Suriye kültüründen, diğer bir deyişle Arap kültüründen etkilenmiştir. Bu kültür, her şeylerini paylaştığı Çukurova insanını da etkisi altına almış ve bir çok alanda ilişkiler gelişmiştir. Aralarında kız alıp vermeler başlayan bu iki yöre halkı, ticari ilişkilerinde gelişmesiyle çeşitli sebeplerden dolayı kendi yörelerinin dışında olmasına rağmen, bu yerleşim birimlerine yerleşmeye başlamışlardır.

Böylece Çukurova ve Gâvurdağı halkı aralarındaki bu kültür etkileşimi sonucu ortak bir kültür geliştirmişlerdir. Hem kendi kültürünü, hem de ortak kültürlerini yaşayan ve yaşatan bu insanlar, düğünlerde aynı türkülerini söyleyip, aynı oyunları oynamaya başlamışlardır. Cenazelerinde beraber ağlamayı, taziyeye gidip gelmeyi, bayramlarda büyüklerini ve yakınlarını ziyaret etmeyi çocukları sevindirmeyi gelenek haline getirmişlerdir. Aynı zamanda ortak şive ve ortak ağız kullanmaya başlamışlar ve ülkenin neresinde olursa olsun bu özellikleriyle tanınmışlardır. Ayrıca iklimsel faktörlerden dolayı sıcakkanlı olan bu insanlara, gelişen kişilikleri dolayısıyla her ortamda çok sevilir ve değer verilir. Kırsal alanda yaşayan yöre insanı, verimli toprakları az olmasına rağmen çok çalışkandır ve toprağının değerini iyi bilir. Onlar için okumak, eğitim görmek, böylece meslek sahibi olmak ve ülkeye bu şekilde hizmet etmek çok önemlidir. Ovalarda ise yaşam biraz daha rahattır. Geniş topraklarda bilimsel tarım ön plana çıkmış, sanayiye ham madde sağlayan zirai ürünlerin çokluğu sebebiyle bir çok fabrika kurulmuş, bir çok insana iş imkânı sağlanmış, özellikle bu durum deniz taşımacılığını geliştirmiş, Mersin ve İskenderun limanlarından ihracat çok üstün noktaya gelmiştir. Turizmin gelişmesiyle kentsel projeler hayata geçirilmiş ve yayla turizmi önem kazanmaya başlamıştır. Ülkenin can damarı olan Doğu Akdeniz Bölgesi ekonomisiyle, sosyal yaşamıyla, siyasetiyle, çalışkanlığıyla, örf –adet, gelenek- görenekleriyle ve eğitime verdiği önem ile adını tüm dünyaya duyurmuştur.

Aslında bölgemizi bu şekilde anlatmakla bitiremeyiz. Anlatacak çok şey var. Allah nasip ederse ve çok sevdiğim ve çok şey öğrendiğim bu dergide tekrar yazmak kısmet olursa, bizi biz yapan kültürel özelliklerimizden örnekler vererek asıl ilgi alanım olan halk müziği, halk oyunları ve halk kültüründen, ağıtlarımızdan, şiirlerimizden bu güne kadar nasıl bizlere ulaştıkları ile ilgili somut bilgiler aktarmaya gayret göstermeliyiz.

BİR HAYATİ VASFİ TAŞYÜREK VARDI...

“YENİ YETMELER BİLMEZ ONU”

17 Mayıs 1931- 20 Nisan 1990

Hayati Vasfi Taşyürek Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesinin Tanır beldesinde 17 Mayıs 1931 tarihinde dünyaya geldi. Babası Yüzbaşı Dede Efendi. İlk ve ortaöğrenimini Afşin’de tamamladı. Çocuklarının en iyi şekilde yetişmesini isteyen baba, Hayati’nin meslek sahibi olarak hayata atılmasını arzu ediyordu. Bu düşüncesinin gerçekleşmesi için oğlu Hayati’yi Afşin’e çok yakın olan Elbistan ilçesinde bir ayakkabıcı ustasının yanına çırak olarak verdi. Böylece Hayati Vasfi Taşyürek için de zorlu hayatın ilk maratonu başlamış oldu. Zorlu maratonun gelişmesini çok yakından takip eden hemşehrîsi gazeteci, yazar Sıddık Demir’den dinleyelim:

“Asker bir babanın, kültür hayatımıza damgasını vuran bir evladı olan Hayati Vasfi Taşyürek, yüzbaşı rütbesiyle uzun dönem ordu bünyesinde görev yapmış Dede Efendinin oğludur. Bu rütbede emekli olan Dede Efendi çocuklarını kendi köyünde geleceğe hazırlamak ister. Tarımla uğraşmanın yanında Hayati’yi sanat öğrensin diye hemen yanı başında daha büyük bir şehir olan Elbistan’da kunduracı çırağı olarak bir esnafın yanına yerleştirir. Hayati, askerlik çağına kadar bu sanatı öğrenmek için gayret eder. Zaman içinde ustasının kızına âşık olur. Duruma muttali olan babası Dede Efendi, işe aleniyet kazandırsa da, Hayati’nin ustası bu işin olmaması için kestirip atar. Kızını mutlaka bir memura vereceğinden bahisle Hayati’yi işyerinden kovar. Böyle bir gönül ilişki-sinden sonra şairimizdeki şairlik istidadı başlamış olur.

Yaşadığı zamanın tarım toplumu insan standartlarının istisnai bir örneğini teşkil eder. Çünkü bürokrat bir babanın oğlu olarak yetişme şartı ve alışkanlıkları ona akranları arasında zaten başka bir sıfat kazandırır. Yani köyde kasabada yaşar ama köylü kalmaz. İmkânları ölçüsünde ülke-sinin birçok yerlerini gezer. Şiirlerinde hep büyük resmi yorumlar. O resmin problemlerine bigâne kalmaz. Doğuştan verilmiş olan yetenekleriyle de hayranlık

uyandıran şairimiz Hayati Taşyürek, yaşadığı bölgenin dışa yansıyan parlak yüzü olur hep. Fiziki görünümünün yanında, davudi sesiyle yapmış olduğu hitabetleri kayda değer özelliğidir. Medeni bir dış görünüm ve disiplinli bir yaşama biçimi neredeyse koskoca bir ilçenin medarı iftiharını durumunda olma özelliğine sahip olmuştur. Bu özelliğinden olmalıdır ki medeni cesaretine ilaveten girişimciliği veya yenilikçiliği de gelişmiştir. Çok yönlü bir kişilik sahibidir. O, temsil galibiyeti yükseklerde yer tutan birisidir. Şairdir, gazeteci-dir, siyasetçidir, yöneticidir. Şöhreti yaşadığı coğrafyanın sınırını çoktan aşmış biri olan şairimiz halkının değer yargısına sanatıyla hizmeti daima şiar edinmiştir.

Kendi kasabasının ilk belediye başkanı olarak yapmış olduğu hizmet aradan en az kırk yıl geçmesine rağmen halen aşılamamıştır. Bu anlamda kadir kıymet bilinir durumdadır. İsmi halen canlıdır. Şairliğinin gelişmesinde katkısı olan arkadaşları Ferağı Sağ’ın tavsiyesiyle Hayati ismine ila-veten ‘Vasfi’ mahlasını almıştır. Bundan sonra Hayati Vasfi Taşyürek olarak bilinmeye başlamıştır sanat camiasında. Onu meşhur eden şiiri Lügatçemiz’dir.”

Ben merhum üstat Hayati Vasfi’yi 1970’li yıllarda Adana’da Atatürk Ortaokulu’nda müzik

öğretmenliği yaptığım yıllarda tanıdım. O yıllarda her ne kadar da şiiri ayak sesin-den tanımasak da güzel olan dizeleri tespit edebiliyorduk. Şair deyince Ümit Yaşar Oğuzcan, Turhan Oğuzbaş, Semsi Belli vb'nin aklımıza geldiği yıllardı o yıllar. Abdurrahim Karakoç'un Hasan'a Mektuplar şiirini ezbere okuduğumuz, arı gibi her çiçekten bal almaya çalıştığımız, pembe kâğıtlara aşk mektupları, sokaklara sevdiğimizizin adını tebeşirle yazdığımız, çiçeği burnunda delikanlı olduğumuz, cehaletin sıkıntılarını yaşayıp derde dermanı şarap şişelerinde aradığımız yıllardı o yıllar. O yıllar Abdurrahim Karakoç'u ilk defa Adana'ya davet ettiğimiz yıllardı. Karakoç'u o zamanlar kim bilirdi ki. Konya'da yayınlanan Devlet dergisinde şiirleri çıkıyor diye yayınlanmasını sabırsızlıkla beklediğimiz, seveda şiirleriyle yunup arındığımız, karasevda türküler dinlediğimiz, sabırla kuruğu helva yaptığımız, fırın ekmeğini yufka ekmeğin arasına sarıp da katık diye yediklerimiz yıllardı o yıllar.

*Dört baş nüfus bir de köpek
Çalış çalış boşa emek
Beş kişiye bir tas yemek
Yetsin diyom yetmiyor ki*

*(...) Ocakta olmaz korumuz
Kimseye yoktur zorumuz
Pinedeki horozumuz
Ötsün diyom ötmüyor ki*

*Çakari der oğlum kızım
Yüreğimde kat kat sızım
Altı telli kırık sazım
Ötsün diyom ötmüyor ki*

diyerek Çakari mahlasıyla taşlamalar yazıp da komünist türküsü

çalıp söylüyorsun diye hapse girdiğimiz yıllardı o yıllar. Gece ile gündüzün birbirine karıştığı, arı duru Türk evlâtlarına komünist, diğerine faşist yakıştırmasının yapıldığı yıllardı o yıllar. Hâsılı şimdi çamla çırayla arayıp da bulamadığımız yıllardı o yıllar...

İşte Hayati Vasfi Taşyürek'i o heyecanlı yılların arifesinde daha önce de söylediğimiz gibi Adana'da Atatürk Ortaokulunda müzik öğretmenliği yaptığım yıllarda tanıdım. Günlerden bir gün öğrencilerimden biri Lügatçemiz başlıklı bir şiir getirdi. Sindire sindire okudum. Şiir müthiş bir ustalıkla atamın, ecdadımın dilini anlatıyordu. Çok hoşuma gitti. Zira ustalıkla değişik bir konu işleniyordu. Kafiye o kadar uyumluydu ki... Su gibi çağlıyor, ben Anadolu'yum diye ağlıyordu. Sözcüklerin Çukurova'da da kullanılmış olması beni daha da çok etkiledi. Hassaten etkilendim. Şimdi adı geçen şiiri okuyarak sizlerin de etkilenmesini sağlayıp sonra diyeceklerime devam etmek istiyorum. Buyurun şiiri hep beraber okuyalım:

LÜGATÇEMİZ

*"Yemeniye kelik yoğurda katık
Bulgur pilavına aş derler bizde
Genç horoza celfin pilice ferik
Kümeşe yollarken kiş derler bizde*

*Büyük bakraca satır küçükse sitil
Kerpiç duvardaki hatıla katil
Tohumlara bider fidana çitil
Büyük leğenlere teş derler bizde*

*Kocamana iri ibriğe güğüm
Düniir isteyici ilmekse tüğüm
Rüşvete bartıl der şiire deyim*

Rüya âlemine düş derler bizde

*Mirasçıya husum taksime paylaş
Huysuzlara vetsiz akrana taydaş
Hanıma küldöken flörte oynas
Mendil sallamazlar hişt derler bizde*

*Az önce debiyak demine bayak
Kurnazlara koddos kibara kıyak
Çukur taşta gakkık dağlara koyak
Yaz bahar eyyamı hoş derler bizde*

*Bir dakika bi ti döven ise gem
Kız kardeşe bacı ağabey edem
Güznel oluşa peh ilaçlara em
Su veren toprağa leş derler bizde*

*Verem ince ağrı öksürüğe çor
Merdivene süllüm konuşmaya şor
Meyilliye yörep acemiye tor
Bir kısım peynir var keş derler bizde
Âşık deyişatçı buyur ise ne
Peki demek için kasa yoldur he
Kenarı oyallı başörtüsüne
Bazen büriik bazen şeş derler bizde*

*Beğenecek hali tarif ederken
Ari sili gökçek -peh- derler bizde
Unutma emi der şehre giderken
Unutmam demezler eh derler bizde*

*Ameleye -ırgat- yokuşa- bayır
Bıkkınlığa-ateh- sevaba -hayır
Çok bilmişe-eke- kollaya -kayır
Üzüm reçeline-teh- derler bizde*

*Geçimsiye "ırsız" gözele "keleş"
Çukura "eşik" bedava "beleş"
İsrara -tebelleş- gülece-kalleş
Çocuk korkuturken -öh- derler bizde*

*Ölü öldü su sulandı deyimi
Un öğüttüm lafi daha iyi mi
Pakallara-kasmık-sözün kayımı
Yüksekli hattına-zeh-derler bizde*

*Nikâhlıya-haklı-yengeye-guma
Dalkavuğa -göpçü- şaşkın mı-tama
Ağız kavgamızın adı-cangama*

Anlaştık demezler-hah- derler bizde

*İhtimal “ellaham” hatırlamaya “tamam”
Biberli salçanın lakabı “çaman”
Gömlek için “yelek” kilota “tuman”
Söyledikçe vasfı coş derler bizde...*

Öğrencime şiiri kimin yazdığını sordum. Bilmediğini söyledi. O zamanlar basın yayın devde kulaktı. Radyodan başka yayın aracı yoktu. Şiir beni çok etkilemişti. Yazarının peşine düştük. Kim yazdı acaba? Kim yazdı... Sora sora Bağdat bulunur derler ya... Bizimki de öyle olacak. Sora sora kimin yazdığını bulacağız. Uzatmayalım Lügatçe şiirinin yazarını sora sora bulduk. Çukurovalı Aşıklerle olan ilişkilerimiz bizi sonuca ulaştırdı. Şiirin yazarı Hayati Vasfi Taşyürek. Kahramanmaraş ilinin Afşin ilçesinin Tanır kasabasından. İlk edindiğimiz bilgi bu. Peki, bu bilgilerle nasıl ulaşılır ki diyerek beklemeye koyulduk. Elbet zaman en iyi çare... Bekliyoruz. Bir gün beş gün derken sabırla koruk helva oldu. ANDA (Ana Neşriyat Dağıtım Anonim Şirketi) şirketinin Güney Bölge Temsilcisi Mehmet Kaçar bizi Hayati Vasfi'ye ulaştırdı. Sanırım o sırada kendisi Tanır kasabasının Belediye Başkanıydı. Tanır da alabalık ürettiğini söylüyordu. Benim şiire olan tutkum, bağlamaya ve türküye olan sevdam, derleme yapmam üstatla dost olmamızı sağladı. Adana'ya geldiğinde konduğum olur, şiirler okur, sabahlara kadar sohbet eder unutulmaz geceler yaşırdık. Hatta bir gün kendisinden Senem'in türküsünü derledim. Derlediğim türkü ve hikâyesi 1979 senesinde Sivas Folkloru dergisinin 74. sayısında yayınladı.

Sabahladığımız gecelerin birinde de üstada iptidai usullerle bir şiir bandı yaptık. Onun okuduğu şiirlere bağlamaya eşlik ettim. İlkel şartlarda kayıt edilen şiir bandı da ga-yet güzel olmuştu. Kaset elden ele, dilden dile dolaştı. Mehmet Kaçar çoğaltarak tüm dostlarına ulaştırdı.

O yıllar da terör tüm haşmetiyle devam ediyordu. Genç ihtiyar demiyor önüne geleni ezip geçiyordu. Bizim de dostluğumuzu ezip geçti. Can derdine düştük. Ölümünden kurtulmak için Adana'yı terk ettik. Benim Adana'dan ayrılmam uzun müddet boşta gezmeme, üstatla dostluğumuzu hançerledi. İpler koptu. Hani ne diyordu kamyon arkası ya-zısında şoför: Bizi çekemediler / Halat koptu. Bizimki de aynen öyle oldu. Terör bizi çekemedi ve halatı kopardı. Kader halatı kopardığı gibi un ettieledi. Üstatla yaptığımız bant bile yok oldu. O günleri hatırlatacak bir fotoğrafımız bile bu günlere ulaşmadı. Ulaşmasa da bende o günler hiç değerini kaybetmedi.

O usta bir şair, yenilikçi, hitabeti güçlü, güreşçi bir Hayati Vasfi Taşyürek'ti. Politikacıydı. Yunus hayranı olmasına rağmen Akif tarzında şiirler yazması onun edebi yönden en belirgin özelliği idi. Güreşle ilgisi ise onun pek bilinmeyen özelliklerindendi. Onun bu yönünü sevgili dostum, ağabeyim, şair, yazar-avcı-atıcı dünya güreş şampiyonu merhum İsmet Atlı'dan öğrenmiştim. İsmet Atlı Hayati Vasfi'nin de iyi dostlarındandı. Yaşadıkları hatıralarını ilk ağızdan dinledim. Maalesef büyük eksiklik... Yaşanmış olan o hatıraları kayıt altına al-

madık. Bir gün böyle bir yazı yazacağımız hiç aklımıza gelmedi. Çukurova'da böyle ihmalliklere böğrü düşüklük derler. Biz de bu konu da böğrü düşüklük yaptık. Artık ne desek boş... Ne yazık ki zamanı geri getirmek de çok zor. Zaman geri gelmeyeceğine göre biz mevcutlarla yetinmeye çalışıp güçlü şair için tespitlerimizi aktarmaya devam edelim.

O bir gönül adamıydı. Deli gönlü onu bir gün aldı götürdü Binboğa'ların başına.

Oradan Çukurova'ya seslendi. Yol düşürdü Karacaoğlan'ın ayak bastığı topraklara. Burası Çukurova... İşte Seyhan, Ceyhan, Adana... Adana'da Bayrak Şairi Arif Nihat Asya'yı hatırladı:

*Rengi on altı devlet kuran yüce neslimin
Zaferleri uğrunda sebil ettiği kandır
Ey gaziler şehitler al bayrağın yoluna
Sizler gibi bizimde canlarımız kurbandır*

diyerek duygularını dile getirdi. İki gönül eri bir oldu Çukurova'da: Arif Nihat Asya ve Hayati Vasfi Taşyürek. İkisi birden koro halinde vatan, millet, bayrak diye seslendi. Bu iki ünlü şairin birlikteliğini Yavuz Bülent Baki'lerden dinleyelim .

“Ben, yirmi yıl Arif Nihat Asya'nın yanında yöresinde oldum. Meclislerinde bulundum. Palatosunu tuttum. Çantasını taşıdım. Evinde, hatıralarını dinledim, kimseye anlatmadıklarını bana yazdırdı. Gideceği yerlere arabamla götürüp getirdim. 5 Ocak 1975 tarihinde, Ankara Hasta-hanesi'nin 318 numaralı odasında Hakk'a yürüdüğü gün yanındaydım. Hayati Vasfi Taşyürek isimli değerli bir şairimiz vardı.

Şiirlerini umumiyetle halk tarzında yazardı. Yıpranmamış kafiyeyle, söylenmemiş duygularla şiir söylerdi. Arif Hoca'nın Yürek isimli bir şiir kitabı çıkınca, onu Hayati Vasfi Taşyürek'e şöyle bir it-hafla imzalamıştı: Bir şairin kat'iyyen taş yürekli olmayacağını, olamayacağını göstermek için, Allah seni şair özelliğiyle yaratmış Hayati Vasfi Taşyürek" Ona, Üstat Arif Nihat böyle demişti. Biz de onun taşyürekli olacağına hiçbir zaman inanmadık zaten. İnsank da olmazdı. Ama ne yazık ki Yenimahalle Postahanesi'nin önünde 20 Nisan 1990 tarihinde jeton satarak bu dünyadan göçüp gittiğine inandık.

Evet, Hayati Vasfi Taşyürek ömrünün son günlerinde Ankara'da Yenimahalle Postahanesi'nin önünde jeton satarak ekmek parasını temin etmeye çalışıyordu. Jeton satarak da bu dünyadan göçtü gitti. Jetoncu amca olarak aramızdan ayrıldı. Bu ayrılış Koca Çınar Hayati Vasfi'nin şanına hiç yakışmadı. Onun aramızdan ayrılışı asla böyle olmamalıydı. Böyle ayrılmamalıydı. Vay koca yürekli Hayati Vasfi vay. Sen bu günleri de mi görecektin. Erciyes'ten, Binboğa'dan Toros Dağları'ndan, Çukurova'dan Anadolu'ya heykiren Koca Çınar. Sen: Bu kadar nankör bir anlayışın koca yürekli şair Hayati Vasfi'si olamazsın. Vatan, bayrak, millet için dizini dövdüğün günlerin sonu seni jeton sattırmaya kadar götürdü. Sattıranlar utansın. Onlar kimse yazıklar olsun. Senin kadrini kıymetini bilmeyen nankörler utansın. O nankör bensem de...

Ey efsane şair Hayati Vasfi... Biliyorum ki küskünsün. Üzgünsün. Ama ben diyor-um ki... Şiirlerini okuyan her kimse jeton satarak öldüğünü duyunca utanacak, yerin dibine geçecek. Fakat sen her zaman dimdik ayakta duracaksın. Durmaya da devam edecek, tıpkı Abdurrahim Karakoç gibi şiir dünyasının önde gelen isimlerinden biri olduğun hiçbir zaman unutulmayacak...

Ha, Karakoç deyince aklıma geldi. Sen de bilirsin hemşehridir. Anadolu'da Bahar adlı şiirinde:

*"Çıkıp baksan Çamlıca'nın başına
İki kut'a bir boğazda aşına
Karakoç'um gel yorulma boşuna
İstanbul'u tarif etmek zor şimdi"*

diyor. Ben de diyorum ki: Halil Atılğan gel yorulma boşuna, ömrünü tüketme. Hayati Vasfi'yi anlatması

zor şimdi diyor, bin rahmet diliyor, Cemal Safi'nin senin için yazdığı Gardiyan şiiriyle sözlerimi noktalamak istiyorum.

*"Kader kurbanına mağrur bakışın
Esaretten beter kor be gardiyan.
Taşyürek denince şöyle bir düşün
Önünde saygıyla dur be gardiyan"*

*Söyle gaspı mı var cinayeti mi
Neden engellersin ziyaretimi
Kime arz edeyim şikâyetimi
Adalet nerede var be gardiyan"*

*Dostun kelimini sıradan sanma
Henüz çözülmedi öyle muamma
Bu milletten şair çok çıkar amma
Hayati gibisi zor be gardiyan"*

*Bir kez düşmeye gör aşkın narına
Yanardağlar volkan kusar bağrına
Kerem nasıl yanar Aslı uğruna
Sen bir de Vasfi'ye sor be gardiyan"*

*Şayet meraklıysan bülbül diline
Dokunman kâfidir gönül teline
Yeter ki üstadın mahir eline
Bir kâğıt bir kalem ver be gardiyan"*

*Yaşlı gözlerimde hasret tütmede
Kimi esirgesem elden gitmede
Tek ona saygıda kusur etme de
Cemal'i çarmıha ger be gardiyan"*

Anadolu Köylerindeki sırrı hala yakalayamadım. Kerpiçten evler, evlerinin önündeki toprak ocaklar, bir yanda tezek ya da ot yığınları, bir yanda gübrelikler, duvar dibine oturmuş boynunu dizlerinin arasına almış yaşlı kadınlar, çuden dökülen suharla çamurlaşmış yoldan sekerek atlayan çocuklar ve bu arada burnunuzun çektiğince duyduğunuz karışık kokular... evet bunlar ip uçları verirse de aradığım yine de bunlar değil.

Kerpiç arkadaşlarını kaybetmiş savaşçılar gibi tek tük kalmış. Briket o olmaz olası briket kerpice öylesine yüklenmiş ki, yerini dolduramamış, sırtmış kalmış. Briket kerpiçle ahenk kuramayınca evler tatlı bir mozaiği de andırıyorlar.

Kerpiçle köylü arasında bir ruh yakınlığı, içten içe yakınlık vardı. Kerpiç köyün tarihiydi. Atasıydı. Hatıraları ile yaşardı. Mazisine köylü kerpiç ile bağlıydı. Toplumunun temeli (parçası) olmuştu. Kerpiç köylünün takvimi olmuştu. Kesildiği zamanlar, yorulduğu zamanlar elde yazısız takvimin sayılı günleriydi. Kışın ısınır yazın serinlerdi. Yerli malıydı. Yapması kolay. Bedeli ucuz. Ele güne muhtaç olunmadan ev halkı kerpiciyi yapar, başını yuvacığın sokardı. Kerpiç köylüler arasında zenginlik, fakirlik farkı doğurmaz, uçurum açmazdı. Hepsi topraktan. Hepsi tek katlı. Hepsi mayamızdan. Hepsi bedelsiz. Köyün elbisesiydi. Bol, parçalı, rahat, sade, kaderci, köylü gibiydi. İtaatkar, munis, durgun, garip dost, misafirperver, cömert, kerpiç te insana da yer var, hayvana da. Ev halini iyi bilirdi kerpiç. Bağırırsan dışarı çıkmaz. Gizlesen görünmez. Ele gelene karşı açıkları kapatırdı.

Kadın gibi, baba gibi... Maslar, ninniler, gurbet hikayeleri, eşkıya haberleri, hele hele önceleri kurtuluş harbi haberleri hep bu kerpiçten evler de konuşulmuş, görüşülmüştü. Düğünleri bay-

ramları, doğumları kız vermeleri bu kerpiç evler görmüş, ölümler de kederlerde beraber olmuştu. Kederiyle üzülen, neşesiyle gülen bir hali vardı kerpiç evlerin. Sıcak, cana yakın... Dost... Mis gibi toprak kokardı. Topraktan geldik toprağa gideceğiz diyen büyüklerin sözlerindeki samiyet kerpiç işte toprak benim, diyerek gösteriyordu. Kerpiç iki dünyaya inanan insanların tam ruhlarına göre icat edilmişti. Hem bu dünya malı, hem de ötekilerin resmi gibiydi. Kerpiçte yaşama ufku açıyor, dünyanın faniliğini yaşıyor, inansı küçültüyor, gururu eziyor, nefsi dizginliyordu. Kerpiç evler birer mektep gibiydiler. Ne hayat dersleri, ne kıssalar, ne nasihatler anlatılır, dinleyenleri eğitirdi. Büyük büyük kalır, küçük küçüklüğünü bilirdi. Kerpiç Anadolu insanının kendine benzettiği, yoğurduğu bir hamurdu. Evin kadını çocuğuna nasıl bakarsa, elleriyle kerpici öylece yapardı. Kucağında taşır, bakardı. Kerpiç şimdilerin bir türlü anlayamadığı köylünün sihirli anahtarıydı. Köylülüğü onunla açar, iç dünyasına dalarsınız. Köylü yani hepimiz ruhumuzda kerpici mayasını taşıyoruz. Özümüz odur. İnsan ruhunu eğitmek isteyen nice düşünürler, toprak gibi engin ol, derin ol, geniş ol, rahat ol, kucaklayıcı ol, demişler. Köylülerimiz ya. Düşüp kalktığı yer topraktan evlet. İş toprak, dünyası toprak, davası toprak, bu tatlı düzeni bozanları yine toprakla cezalandırırlardı. Gözü doymaz, aç, haris, düzen bozucu adamlara gözünü toprak doyursun, derler cezayı toprağa havale ederlerdi. İyi niyetli yumuşak, kavga toprak adamı, kavga adamı değildir. Süknet ister. Barış ister. Kerpiçten köylerde hep hep barış, oluşlar bu sırda yatmaktadır. Kerpiç köylünün kendi kurduğu bir dünyadır. Katıksız. Müdahalesiz. Yabancısız. Bu saflık ne büyük insanlar çıkarmış bünyesinden. Çağlara meydan okuyanlar dahiler kerpiç evlerde toprağın kokusunun alarak büyümüşler. Toprak kokusu bizi yaşatacak can solugudur.

ANDIRIN AĞIDI

*Kele melek kele melek
Bir ola oğluma yanak
Andırın'asehil derler
Kalk oğlum yaylaya varak*

*Havluya düzdürür camı
Samana belenmiş kanı
Ağlasana Fadıma'sı
Deveye bindirir seni*

*Kır at gelir ıgır ıgır
Üstünde de oğlum buğur
Buna teltik çekilir mi?
Çek elini kara gavur*

*Kır at da kızıl rengi
Oğlum ağların dengi
Eğer ola uyku da olmasa
Kurmamıydı Alice'k'i...*

PADIŞAH MAHMUT

Andırın'da ağıt geleneği cascanlı, hala sürer. Şimdiye kadar derlenen ağıtlar eski yaşanmışlıklara ait gibi olsa da, gidenlerin ardından hala ağıtlar yakılmaktadır. Farkı eski ağıtçı kadınlar veya erkeklerin kalmayışı. Yine de yakınlarının ağıt yaktıkları görülmektedir. Bunun en yeni örneği Tatarlı Köyü'nde yakılmıştır.

Bu adam benim babam. Nüfus yaşına göre 92 yıllık bir ömür. İçine iki hanım 14 çocuklu bir aileyi, kıt kanaat son yıllarına kadar aylıksız, yıllıksız bir kol gücüyle ailesinin de yardımıyla bu güne getirebilen tipik bir Türkiye iyisidir.

**Yürü bre padişah Mahmut
ruhun şad olsun.**

14.01.2019

Halil temiz (Padişah Ali)

*İhmal eder oldum ana babamı
Gidip yanlarına duramaz oldum
Alırlardı gasaveti gadamı
Varıp hallerini soramaz oldum*

*Yatıyorlar hiç çıkmıyor sesleri
Hareketler andırıyor küsleri
Yollarına giden minibüsleri
Saat kaçta gider aramaz oldum*

*Anam her gün görse neşe duyardı
Babam geçim yollarını sayardı
Ne söylesem ikisi de uyardı
Varıp kucaklayıp saramaz oldum*

*Değişmem onları güneşe aya
Onlar ata bindi biz kaldık yaya
Anasız babasız benzedik taya
Peşlerinden koşup duramaz oldum*

*Dert yazılmaz defter ile kalemle
İyileşir sürülürse merhemle
Padişah alim bak ben bu alemle
Sizin derdinizi iramaz oldum*

GENÇ KIZDAN NİŞANLISINA AĞIT

Ötiyüzden beri yüze
Acı haber geldi bize
Elli lira (kalın) başlık verdik
Ayağı kademsiz kıza

Oturalım düze düze
Düşmanımızkırtler bize
Kırk liralık nişan taktık
Ayağı kademsiz kıza

Kara çadır güz yurdumuz
Dolansın gelsin dördünü
Oğlunuzu benmi öldürdüm
Gelin kademsiz derdiniz

Kefiyemi bana (başörtü) verin
Ben belime sokucuyum
Emmim oğlu düğün kurmuş
Ben halaya çıkıctım

Yamaçtada çamlı dirsek
Varsak yarasını görsek
Kadani alam sarı Ahmedim
Güz gelmeden düğün kursak

Süziül sarı Ahmedim süziül
Kaşı kipriğinden uzun
Bizde obalardan duyduk
Düğün kurucunuz güzün

Otlı goyak otsuz goyak
Ağamda sağdı bayak
Külheylana binmez iken
Bende geldim yalın ayak

Ceyhan gırağı bucak bucak
Ot biçerler kucak kucak
Çok eğlenme koç yiğidim
Üzücekte cip ısıcak

AğıdıAktaran: Emin DALKIRAN
Derleyen: Remzi ÇİNGİL
Eşkılar tarafından Kölelide vurulan
(ölmüş) kişinin nişanlısı genç kızın ağıdı

Suya gidem allı gelin
Gelin kimin gelinisin
Gelin bir su ver içeyim
Ölürüm kanlım olursun

Oğlan su değil derdin
Görmek ise beni gördün
Oğlan burada ne çok durdun
Ağam gelir dövülürsün

Yaylalara göçmedinmi
Soğuk sular içmedinmi
Güzel görüp geçmedinmi
İnem çaydan iç suyunu

Bir genç kızın su başında
karşılaştığı genç erkeğe seslenişi.

AŞIK KUL HALİL (AŞIK HALİL) KUL HALİL (19. YÜZYIL)

SORARSAN AĞALAR NERDEN GELDİĞİM

Sorarsan ağalar nerden geldiğim
Elbistan çölünü aştım da geldim
Han Abdulaziz'in mutfağın gördüm
Pirincin çorbasın içtim de geldim

Sabahtan kalktım da boru vuruldu
Silahlar çatılıp ordu kuruldu
Tuzsuz peksimetten asker kırıldı
Can tahammül etmiyor, kaçtım da geldim

İkinci namazı döndüm düşündüm
Gündüz talim eder, gece üşürdüm
Çektim askeri de yola düşürdüm
Yiğidin hasını seçtim de geldim

Korkar idük şahitlerin kastından
Koç yiğitler ayrı düştü dostundan
Tılaşın köyünden, Yasin üstünden
Üçgözün köprüsün geçtim de geldim

Paçacılar genişliyor paçayı
Güzelleri yüze vurur peçeyi
Aldım kaçtım heybe ile keçeyi
Yükledim arkama göçtüm de geldim

Sen olsun Geben'in toprağı taşı
Halbura inince ettik savaşı
Kul Halil'im; sana ne der Yüzbaşı
Askerin önüne düştüm de geldim

YAZ GELİP DE BEŞ AYLARI DOLUNCA

Yaz gelip de beş ayları doğunca
Gövermiş ovalar ekin mi ola?
İçmişim doluyu bulanır gönliüm
Şu ötüşen kuşlar sökün mü ola?

Bir kamil bulsam da halim ağlasam
Verse bir öğütde gönliüm eğlesem
Aklıma gelenden mani söylesem
Yarenler yanımda yekun mu ola?

Bir kamil bulsam da halden bilecek
Verse bir öğütde gönliüm gülecek
Dertliye öğütde kar mı edecek?
Benim taşıdığım akıl mı ola?

Kul Halil'im derde eyledim naklim
Tükendi sermayem kalmadı saklim
Kısaldı dermanım, ermiyor aklım
Yoksa vadelerim yakın mı ola?

KOŞMA

Yine bir gariplik düştü serime
Bende bilmem ya nice olur halimiz
At sürüp bu ellerden gitmek isterim
Belki tuz ekmektir bağlar yolunuz

Vakti gelmeyince kervanlar göçmez
Bari'den habersiz yavru kuş uçmaz
Gönül yeğün attan dilberden geçmez
İçe gördüm eksilmiyor dolunuz

Kul Halil'im der ki nekes gülmesin
İyiler gidip de kemler kalmasın
Herkes bildiğinden geri durmasın
Allah sana da malum olsun halimiz

Yaşlı Amca / 1975

Andırın'da kahvede etrafıma toplanmış, iskemlesine oturmuş üç beş kişiyle oturuyorum. Üniversitede kitaplardan öğrendiklerimi anlatıyorum, hem de hocanın yanında gibi, heyecanla.

Enflasyonu/hayat pahalılığını anlatıyorum. Bir türlü anlaşılamıyorum.

Uzağımızda bastonuna çökerek oturan yaşlı amca kalkıp yaklaşıyor. Bizi dinlermiş. Yer veriyoruz. Ona yöneliyoruz. Bana diyor:

- Desene ki şu enflasyon her şey var, bir şey yok demek. Çevredekiler iyice anlamışçasına susuyorlar.

Andırın'da Zaman / 1986

Andırın'da zaman yaşadıklarım yazdıklarımdır. Biz, Andırını gurbette severiz. Sılamız. Andırın'da zaman bir küheylan. Bu son hızla koşuyor, koştukça sıla içimize işliyor. Benliğimizi sarıyor.

Andırın mı Küçüldü? / 1986

Andırın Kadirli gibi uzun çarşı. Farkı burası yokuşlu, taşlı, dolambaçlı.

Andırın çarşısı git git bitmez. Çocukluğumuzda öyle derdik.

Şimdi yetiştik geldik. Aynı cadde birkaç adım. Git gel sıkılmada insan. Adımlarımız mı büyüdü, Andırın mı küçüldü? Yok yok. Adım da Andırın da aynı. Büyüyen beynimiz. Andırın kurtuluşu da beyni büyüyen insanlar eliyle olacak.

Andırın'da Zor Olan / 1986

Küçük zamanları aşa aşa, küçük mekânları aşa aşa, küçük dertleri aşa aşa, küçük kaygıları aşa aşa, küçük düşünceleri aşa aşa, küçük yorumları aşa aşa evrensele varmak...

Andırın'a Ne Oluyor? / 1990

Yanağınız titrer, kendinizden geçersiniz bir dostu görüverdiğinizde.

İşte bu duygularla sokakta yürüyorum. Sokakla beraber yürüyorum.

Baş sallamalar.

Kuru kuru merhabalar.

Ayaküstü hoşgeldinler.

Uzaktan bakıp sıvışmalar.

Öylece bakmalar.

Andırına neler oluyor?

Yok! Yok! Bize neler oluyor

ANDIRIN'A BAHAR GELDİ YAZ GELDİ

Etrafımız yeşillendi, allandı
Tomurcuklar çiçeklendi, güllendi
Arı kırdı, kovanlar da ballandı
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

Lale, sümbül, mor menekşe dalında
Çayır, çimen yeşeriyor yanında
Burcu burcu güller kokar bağrında
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

Portakallar çiçeklendi bembeyaz
Burcu burcu kokar, bize gel bu yaz
Havası, suyunda kalmadı ayaz
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

Vişne, kiraz, elma, armut başında
Bağ, bahçesi ünlü çeşme başında
İncir ağacında, çıtlık başında
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

Elvan çiçek uçtan uça açmışlar
Şu gönlüne değerleri katmışlar
Andırın elini, mekan seçmişler
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

"Aykızım da der ki" çok söylemiyem
Kaç çeşit istersen çiçek derliyem
Gel de gör arkadaş davet eyliyem
Andırın'a bahar geldi, yaz geldi

Zahide'den Şiirler

YAR DİYELİM

Didini didini düştüm yollara
Bu can kurban olsun yar diye geldim
Hekimde çare yok cansız kollara
Yarama dermansın sar diye geldim

Bende mutluluktan paye alayım
Derdin harmanını ele salayım
Sinenden hibe ver orda kalayım
Yüreğinde yerim var diye geldim

Senin yokluğunda cansız solurum
Nerde olursan ol orda bulurum
Bil ki topuğuna turap olurum
Şu canı canana kar diye geldim

Aykız'ın başında sevda yelleri
Yare ayen olsun deli halleri
Bahçesinden yolar güzel gülleri
Onsuz dünya bana dar diye geldim

DİLEKÇEMİ VERİYORUM

Başımda çivisi çıkmış eksik tahtaları sayıp
Girdabına savrularak tepetaklak duruyorum
Avcumdaki kara saçlı ahı beş vakite yayıp
Allah'ın adaletine tevekkülle sarıyorum

Kör şeytana destek olan insanların suratıydın
Döşümden çıkan çibanın tükenmeyen cüratiydin
Ömrümü ecele salan sarp yolların süratiydin
Senle tükenen ömürde cehennemi görüyorum

Ayakkabımın düz yolda, parçalanan topuğuydun
Taradıkça açılmayan saçlarımın yapığıydın
Dibe çeken bataklığın kelepçeli sapığıydın
Bir celsede kurtularak zincirleri kırıyorum

Burnumun direğindeki sızıldarın, ağladığım
Cenk edip de gecelerce karaları bağladığım
Korlu közde ki hançerdin yüreğimi dağladığım
İnceden ince kıyılıp kavrularak eriyorum

Sevgili Gencim...

Sormadasın. Her şeyin temeli oluyor da insan olamaz mı? Mesele kendi temelin var mı? Bildir de bileyim.

Doğru demedesin. İnsanın temeli insandır. Yani kimliği yani kişiliği.

Bina düşün. Önce temelleri atılır. Ağaç düşün çukura kazılır kök salması, ayakta durması için.

Herkes farklı yapısında. Herkes kendi altyapısını kurar. Kendimde kendime özgü insan altyapısı kurmalıyım. Eskileri, eskimişler, tümünden yıkmalıyım. Zamanın eskittiği ne varsa kaldırmalıyım. Biliyorum ki zaman iyi bir dost. Kendime dair güzel, iyi olanları eskitmez. Bir yalvarış besliyorum içimde. Altyapısı kendime özgü olsun. Kendi yapımı kurayım.

Tamam da insanın temellerinde dizili temel taşları olmalı o zaman. Evet var. Hem de sıralı. Uzatmadan sıralamalıyım.

Bir bilgeye sormuşlar, temel nedir? Bastığın yer demiş. Bir belgede taptığın şey demiş. Bir başka bilge de dayanak demiş.

Bir bilge ise heykel bile temel üstünde demiş.

Temellerin sağlamlığı kök, budak salmaya dayanır.

Çocukluğumda yere temel dediklerini hatırlıyorum. Bina yer üzerine, ağaç yer üzerine. İnsan da yer üzerine olmalı. Bakın toprağa tutunamayanlar hayata da tutunamıyor.

Duygusuz kıt insan çorak toprağa benzer. Nebat topraktan gıdasını alır. Bitkiyi besleyen neyse toprakta, insan da duygusu da odur. Duygusu olmayan insan empati yapamaz, empati yapamayan merhametli olmaz. Merhamet olamayınca düzen olmaz.

Yönetim sahasında duygunun boşluğu görüldü de, gerçek hükmedicinin duygu olduğu anlaşıldığında geri dönülmekte öze, duygulara.

Temelleri olmalı diyorum insanın. Kendime özgü temeller kurmalıyım. Temellerimi sağlam tutmalıyım. Her yeniye temellerimin üzerine oturtmalıyım. Temellerim içinde dışımla bir olmalı. Çatırdayan bir şey varsa temellerimden bilmeliyim. Onarmalıyım temellerimi.

Temellerimi merak etmeyişi. Senin benim ne fark eder aynı temellerimiz. Duygu, düşünce, niyet, güzel bakış, iman, ibadet, hak... birer temeller.

Bir yalvarış besliyorum içimde. "Allah'ım canlı cansız her varlık bir temele dayanıyorken, bizi temelsiz bırakma".

DÜLDÜL

*Yüceden yüce başın
Boz bulutlar yoldaşın
Çeker toprağın taşın
Dağların düldül dağı*

*Yoldaşın sümbül lale
Başından gitmez gale
Dönersin halden hale
Yaylanın düldül dağı*

*Uzaktan gelir yakın
Yakından göğre bakın
Çıkarım deme sakın
Yücenin düldül dağı*

*Eteğinde eğlenir
Yamacında göğlenir
Zirvesinde beylenir
Beylerin düldül dağı*

*Düzü basar basalga
Göçerler dalga dalga
Eteğinde konalga
Obanın düldül dağı*

*Başında kar kakılı
Beyaz tacın takılı
Mıh misali çakılı
Ovanın düldül dağı*

Çocuk Kalbi

Gölgesi belirince düşlerimin ta uzaklarda bir çığlık duyulur. Kırık bir kanat gibi düşüverir kollarımdan hayatın yükü. Yürürüm ardımda apansız bir kahr. Sevdaya tutulan ilkbahar gibi titrek yüreğim.

Bir yaz günü gözlerimde akşamdan kalma bir mahmurluk. İlk ılık huzmesi yalayarak dolar hırçın yamacılardan içeri. Yorgun akşamlardan kalan kısık bir ses çarpar duvarlara. Geçmişin güçsüz ve merhametsiz yüzüne dayanıp kalkıvermek sonra güneşin parlak ışığında saklamak umutları. Korkak bir suret belirince avluda yamaçlar çağırırverir bizi kollarına.

İlk nefes çıkınca bedenden ilk adım atılınca susar tüm bihayat. Hoyrat bir türkü dinlenir gölgeye atılmış bir savanda. Güneş siyah hasırlara vurarak döver ıssızlığı. Bir ceylan zarafetinde hayatlar yaşanır burada.

Tut ağacının gölgesine siner platonik aşklar. Bir cam ağacı acı bir gülümsemeyle silkinir. Yağmur çeken ormanda bir damla su...

Kırık bir aynanın camından yansıyan sükût sen neredesin. Ya bir oyuncağın kaderinde ya bir bulutun dinginliğinde. Çatlamış bir toprağın bağrında açan gelincikler siz nereden bileceksiniz mehtabı ya yıldızlar altında sabahlayan turaçlar.

Bir buğday tarlasında açmış başaklar siz savrulmanın ne demek olduğunu nasıl anlayacaksınız bir semaya. Gözlerinden baktınız mı akşamın sükût kokan kaderine. Mor bulutların altında hecelenir mi soysuz bir geçmiş. Mehtabın yanı başında uzun uzadıya uykuya dalan serin sular. Karanlık dehlizlerde umut bağlanan yaşamlar ya eski püskü bir heybede taşınan yoksulluk

Tufan Paşa İlkokulunun penceresinden baktım çocukluğuma dün. ilk heyecanım belki de hayatın ilk zorlu adımlarını attığım mekan. Hayatla ilk temasım. Duvarlara sinmiş yoksulluğumla buradayım. Kırmızı çantamın kederiyle tutunmaya çalıştım hayata. Belki sifıra vurulmuş saçlarımdan tutamıyordum öğretmenim ama ellerimden her zaman tutardı. Sırlı bir gecenin bana bıraktığı hayatlar kadar gizemliydi hayatım. Uzun Uzun camdan bakardım kimi zaman yalnız ve kederli gönlüm kanat çırpır havalanırdı. Sonra soğuk bir gecenin içine dolardı. Kırgın bakardı hayat bana sanki kendi içimde boğulurdum.

İlk heceyi söylerken dilim, cümleler çok kızardı sanki bana. Sukutum çığlık çığlık akardı sesle yankılanan bir duvarda. Akasyalara bırakmıştım hayallerimi ansızın. Bir gül bahçesine girer gibi sevinçli olsam da çoğu zaman korkardım yorgun ve ıslak kaderimden sanki. Kavak yelleri eserd, bir kaç adım atar sonra içimde eritirdim hırçınlığımı. Kimseler duymazdı sessiz çığlığımı gözlerimden bir damla gibi düşerdi yoksulluğum. Adımlarım birbirine değer düşerdim çoğu zaman. Güneş sınıf penceresinden vururken ılık bir düşle uyanır, korkardım.

Siz gölgelerde gezdirirken kahkahaları ben uzak akşamların gölgesinde tutsaktım.

GEBEN

Köyler arasında geçerci sözü,
Oldukça genişir ovası düzü,
Her taraf ev olmuş bayırı düzü,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Çamlı mahallesi hep ayrı dururu,
Meryemçil kalesi veriyor gurur,
Hele yaylasıyla şifalar verir,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Ovasına bolca mısır ekerler,
Hasadı beklerler onca bekarlar,
Nohudu, fasulyeyi elle çekerler,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

İçinden geçiyor Göksun'un yolu,
Tarlada mahsuller hep dolu dolu,
Her köyde destekler zengin yoksulu,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Sorarsan tarihi mazisi uzun,
Aşiretler gelir baharın yazın,
Ana tarafımdan akraba bizim,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Yayları var ki ünlü mü ünlü,
Akar sularıyla oldukça belli,
Baranın suyunu unutma bari,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Camileri dolar hemi de taşar,
Yaşlıları var ki uzunca yaşar,
Düşküne, yoksula yardıma koşar,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

Kar erir nergizi, sümbülü açar,
Pınarları ise çağlayıp coşar,
Aşık Hacı'ya da kucağın açar,
Ne kadar güzelsin sen Geben Köyü.

YERDEN TOPRAK EV

Burası tüten ev.

Burası kenti arka mahallesinde kalan tüten yer evi.

Burası topraktan, kerpiçten bacası kırık dökük tüten en son yer evi.

Eşikten ayak dışarı atılınca toprağa basılan evlere yer evleri denir.

İçinde yaşlı bir ninenin yaşadığı son topraktan yer ev.

Kaderin de ninenin kaderine bağlı olduğunu biliyor musun?

O; dünyasını değiştirirken, toprak ev sende bu dünya da olmayacaktır.

Hem yük olacaksın. Hem unutulacaksın.

İçinde ne hayatlar, ne özlemler, umutlar, hayaller, kaygılar, kavgalar.Yaşandı kimbilir. Sende onlar gibi özledin, yol gözledin, kavuştun, ayrıldın. Sevdin, sevildin. İnsan nefesi seni yaşatan. Gün geldi insan yerine kondun. Anı oldun. Sıla oldun. Yer, yurt oldun. Sıcacık hane oldun.

Ah sana neler oldu?

Ah sen nelere tanık oldun?

Ah sen ne sırlar taşıdın?

Gün gelecek sırlarınla, gizlediklerinle, sakladıklarınla gideceksin. Belki harap haline bakanlar, ah sen yer evinin dili olsa da konuşsa. Neler neler anlatır diyecekler. Ama susacaksın. Onlar sana birer emanet. Ve sen emanete asla ihanet etmeyeceksin.

Yerden ev aslında sen göçmüyorsun. Seninle aileleri hatıralar, geçmiş,koca bir toplum göçüyor.

Yanından geçerken utanalım.

Dünden. Dünden bu güne eser bırakanlardan.

Ama dikkatlice baktım. Bari zihnimde bir hatıran kalsın diye.

Bilmem neyimi hatırlasan

Yıkılan büyük

Eskimiş daracık pencere

Bahçede bir iki bakımsız ağaç

Yıkık dökük bahçe avlusu.Şehir ortasında kalan son toprak ev sensin hafızamda kalan. Ama şehrin hafızasında kalmayacaksın.Utancım ve korkum bundandır.

Ve içinde yaşayan İnsanoğlu. Görmek, bilmek, dinlemek, isterdim. Kimdir? Kimin neyi nesi? Kimler geldi geçti?

Sona kalan, en son direnen yerden toprak ev. Keşke yaşasan desem. Ama devran dönüyor.

ANDIRINLILAR

*Hal hatır sorarak ede diyerek
Konuşun anlatın laf verin bire
Çay içerek yanda fıstık yiyerek
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Herkes bu yaz için plan kurdu mu
Yörenizde yağmur yaşlar durdu mu
Bu hastalık sizleri de vurdu mu
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Beraber olalım sırt sırta verek
Sürekli karamsar olmamak gerek
Çarşıdan pazardan az şor ederek
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Aldın sattın hesap kitap tuttumu
Felek sizi sınıadı mı tarttımı
Dertleriniz azaldı mı arttı mı
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Hasret yüreğime yara açıyor
İnsan bazan kendinden de kaçıyor
Mübarek ramazan nasıl geçiyor
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Çoluk çocuk arabalı atlı mı
Evleriniz müstakıl mı katlı mı
Dünya malı şeker gibi tatlı mı
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Size hayal satar burçları sayan
Bazı şeyler oluyor mu hiç ayan
Vatan diye var mı içi sızlayan
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Bacı gardaş ile nasıl aranız
Yetiyor mu kazancının paranız
Kana dımı yoksa yine yaranız
Konuşun anlatın laf verin bire*

*Evde mi işte mi yolda mısınız
Köylerde ilçede ilde misiniz
Cengiz gibi gurbet eldemisiniz
Konuşun anlatın laf verin bire*

SEHER VAKTİ

Ve... Kır çiçeği kadar güzeldi Seher.
 Ve onu aramak lazımdı.
 Ve ufuk
 Ve yol gösterendi o. Burçlara dalan kırlangıç
 sevinciyle doluydu gönlüm.
 Ve yol gözüme göründü
 Ve irak eller, ötüme dizilendi
 Ve bir gün rastladım adamcağıza
 Ve sormam kalmadı, arayışım öğrenilecekti
 Ve izini görmüştü
 Ve izini görür gibi oldum
 Ve melek
 Ve umut
 Ve ışıık
 Ve her şey
 Ve o
 Ve ben

Ve başbaşa ikimiz. İzini gören tozunuda görür
 dedim. Ve iz yürüdü, göz yürüdü... Bakışım
 dergilendi. Tomar tomar elime hayal verildi.
 Gerçek ipleriyle bağlıydı. Gerçek ipine özlem
 düğümü vurulmuştu.

Ve bir şeydi... Kaval, vadi, sürü. Maddenin
 boyutuna özdeş ruhumun boyutları. Ben böyle
 büyümüşüm. Beşiğimde söylenen.

SEHER YELİ

Seher yeli koku getiren tek rüzgar. Gecenin
 karanlıklarına bürünmüş nice güzelliklerin
 ışıktan ufuktan önce habercileri. Biliyordum.
 Bütün yaratıklar iyiliklerde yarışırlardı. Yarış
 bu. Nice kokular. Seher yeliyle uyanan adam
 uzun yaşarmış.

Karanlıkların ve aydınlıkların son hesaplaş-
 tıkları demlerinde soğuk ama dokunaklı, hafif
 ama güçlü, belirsiz ama fark ettirici bir rüzgâr
 çehrenizi vurursa, gözünüz hep ama hep ışıık
 özlemiyle çakıyorsa, ellerinizi ovuşturucu bir
 soğukluk bedeninizi sarmışsa, umut ufukta
 doğar olmuşsa ve bekliyorsanız gönlünüzde-
 kileri, hiç mi hiç ulaşamayacak karamsarlık-
 larını atmışsanız, geceyi ardınızda bıraktığına
 iyice inanıyorsanız. Sizi seher rüzgarı sarmıştır.

Bırakın essin dursun seher yeli değildir. Me-
 cnundadır. Hikmet dolu ürpertilere yüzünüz
 iyice doysun. Siz kucaklamak istediğiniz bu
 rüzgarı umutlar ve beklentilerinizi sardığı-
 nızdan kucaklırsınız. Büyüklerimiz seher yeli
 esmeli derlerdi. İnsan soluk soluk çekmeli
 içine derlerdi.

SABAH RÜZGARİ

Sabah rüzgarı eser eser. Ilık. Serin. Yeşil...
 Çiğ düşmüş filizlere otlara usulca sokulan, zer-
 reciği üzerinden kopuk toprak ananın bağrına
 düşüren odur. Toprak teşekkür olsun diye ko-
 kularını çıkarır.

Baharlar sabah rüzgarının dost evleridir. Ço-
 cuklar erkence uyanmalı. Yeşil çayırlara
 koşmalı. Serin ıslaklıklara bulaşmalı. Top-
 raktan mis kokular duymalı.

Toprağından çıkmış filizler, otçuklar sabah
 rüzgarıyla bir o yana bir bu yana sallanıyorlar.
 Ufuktan çıkacak güneşi bekliyorlar.

Yarın kokusunu taşıyan seher yeli, sevenlerin
 garip mahcup dostu. Sabahları kapımızı keşke
 seher yelleri açsa. Yorganımı o kaldırsa, yarin
 dokunuşundan keşke o dokunsa. İnsan umut ve
 dertleriyle doluyken seher yeli hep umut dolu.

ANDIRIN

*Baş eğmeyen yüce kayalarında
Kekliklerin ötüşüyor Andırın.
Soğuk pınarların coşkun çayların,
Birbirine katışıyor Andırın.*

*Hünerli ellerin çalıştıkça iş yapar,
Güzelde ne güzelden de hoş yapar.
Pehlivanın ense çeker tuş yapar,
Meydanların bitişiyor Andırın.*

*Güzelliğin sarhoş eder hep beni,
Denesem de anlatamam ben seni,
Kamalaklı yaylalarda yaz günü,
Davarların yatışıyor Andırın.*

*Hele gelmiş ise yayla zamanı,
Silen kalpten gasaveti, gümanı.
İSLAMİ'nin İslam kokan imanı,
Senin için tutuşuyor Andırın.*

Yusuf EYNALLI
(Aşık İslami)

OTURUYORDU

Dün akşam eve gelmemiş miydi?
 Yolda hiç aldırmadan hızlıca yürümemişmiydim?
 Onu hep aklımda tutmuyormuydum?
 Bir kaçarsa diye korkmuyormuydum?
 Neyse ki bir taşla çarpacakken için sızlamış mıydı?
 Hop eden yüreğim miydi?
 Elimden ne gelirdi?
 Kendi kendime içerlenmiyormuydum?
 Dişlerimi sıkı mıydım?
 Kaç kere tekrar etmiştim onu?
 Görenler bu ne götürüyor demez miydi?
 Bereket versin dememiş miydim?
 Sonra ne olmuştu?
 Ben adam olamam, bu besbelli değil miydi?
 Ne yapıyordum?
 Her gün içimi yiyen neydi?
 Bugün bulmuş zihnimde sıkıca tutuyormuydum?
 Gerçekten ne yapıyordum?
 Zihnimde bir yer ederse daha hatırlıyamaz mıydım?
 Aceleciliğim nedendi?
 Geldiğim yolları tanımamıştım bile mi?
 Yolda kaç kişiye çarpıyordum?
 Bana bakanlar olmuş muydu?
 İlk defamı oluyordu?
 Ney?
 Bu?
 Bunlarmı?
 Neden mi?
 Bulamaz mıyım sanıyorsun?
 Demek öyle?
 Bir dahamı?
 Ya?
 Nerden biliyorsun?
 Yani mi?
 Yani hiç imkanı yok mu?
 Bir daha damı?
 Boşvermeliyim mi diyorsun?
 Öyleyse ?
 Ne zannediyordun ya?
 Oturuyordu. Yorgun argın eve dönmüş, oturmuştu.
 Radyo çalıyordu. “Sorular. Sorular mahvediyor
 “ dedi “beni”. Şarkının sözlerine kapıldı. Daldı.
 Birden. “açıklayamıyor. Açıklayamıyor. Bunlar
 hayatı açıklayamıyor” dedi.

Kelimelerin peşine takılıp odayı dolduran bu sesle boşlukta oda boşluğunda bir hafiflik olacak uçuyor görececek kendini eşyalar yanına sokularak kendine benzeyecek bir parçası olacaktı. Şarkı şarkı çalıyordu. Odada “ben neyim? Nerdeyim? Diyecek kadar tuhaflaşmıştı. Yoklamalıydı kendini, bedenini”.

“Biraz sokak kokuyoruz. Birazda ben” “bu sorulardan kurtulmalıyım” demiş. “Sokaktakilerin her biri benim parçamdır. Şimdi ıssız yolda yalnızlaşıyor, köşe başında gruba katılıyor, karşıdan gelen bir kadına sessizce bakıyor. Bunların hepsi benden bir parça. Bu insanları içimde taşıyorum. İyileriyle kötülerini tanımasalar da ben onlara onları bana onlara ben, ben... “ demiş bir başka olmuştu. Yüreği hop ediyordu.

Galiba ulaşamadığı bir şeyin gizli acısıydı duyduğu. Daha şarkıya kapılacakken öyleydi. Şimdi yaşıyor yaşamıyor, sevilir, sevilmiyor, didiniyor, yen geliyor, umutlanıyor, üzülüyor, kalabalıklara karışıyor, yapa yalnızlaşıyor, böyle bir halde gözlerinin önünde kendini seyrediyordu. Buruk bir aç duyuyordu. “ben” demiş, gülmüş sezmiş ama bilememişti. O kucakladığı hayat kayboldu aniden. Kendi olarak kaldı odanın ortasında. Dışardan sokaktan geçen bir erkeğin ta buraya gelen tok sesini işitiyordu. “Kılı kırk yara yara” demişti ötesini duyamamıştı. Araba gürültüleriyle geçti, sönerdi. Sonra çocuklar. Duvarlar. Duvarlar soğuk geldi. Dört duvar. Duvarları icat edenler acaba... (o arada şarkının sizleri duyuldu; “Sende bir sen var”. Yunus bende bir ben var derken açıkta söylemiş olmalı. Yoksa o ben duvarlara çarpar, orda kalır bize ulaşamazdı). Belki alabildiğine bir boşluğun verdiği korkuyla duvarları icat etmişler. Artık bize düşen (Acaba bize düşen dedi, duvarları genişlete genişlete hayatımı içine almak, yoksa hayatı küçülterek duvarlar arasına sığdırmak). Demek yaşamak avucun içinde sıkılacak kadar avuca sığamazmış. Demek kendince anlamı olan; yaşamaya değen, birisinde bunu kabul ederek yaşadığı bir haldi. Demek yaşamak, yaşamak. Kapıldığı sessizliği bozan düşüncelerinin gelip bir yere kilitlenmesi oldu. Öyle kalamazdı.

Andırın

Kahraman Maraş'a bağlı gönülden,
Yolları dağlık ve uzaktır ilden,
Vazgeçmez Vatanım gönlü güzelden,
Sevdayı yürekten yaşar Andırın.

Sapadır yeri yol üstü değil,
Su iç pınarından avuçla eğil,
Yolunda dağında meyveler sebil,
Yazın meyvelerin taşar Andırın.

Okumuşun çoktur külütürü yüksek,
Vardır bir memuru nereye gitsek.
Yanına varıp da hemşerim dersek,
Gurbette de kucak açar Andırın.

Birazı sehildir gerisi yayla,
Toprağına gücün yetmez paranla,
Bir iki üç mahsulü verir sırayla,
Harmanda mahsulü taşar Andırın.

Misafire izzeti ikram edilir,
Dostlar kabul edilip dosta gidilir.
Kin gazez değil sevgi günüdür,
Muhabbetle dolar taşar Andırın.

Yareni görmeden rahatı gelmez,
Dostluk yürekten dirlik kötülük bilmez,
Sevinçte üzüntü de dost olmazsa olmaz,
Yüreğini dosta açar Andırın.

Kışın sakın ama yazı beklenir,
İkramın güzeli hep dosta saklanır.
Ara uzamadan dostlar oklanır.
Sadık dostlarnan yaşar Andırın.

Yemekleri güzel damak zevki var,
Ottan çöpten dahi yemekler çıkar.
Bulgur pilavına tırşık yan bakar,
Sofrada yemeğin taşar Andırın.

Tırşık deyip geçmek gücenir olmaz,
Tırşık'ı yiyenin bir derdi kalmaz.
Pilavla Tırşık'ı yemeyen bilmez
Tırşık'ın sofrada taşar Andırın.

Kekliği nevruzu ve menekşesi,
Cennettir vatanın her bir köşesi.
Yüreği dostlarla gezer neşesi,
Kıymetini bilir yazar ANDIRIN.

Yüreğinde hasret köz gibi durur,
Ne söner nede yakar öldürür.
Ne tebessüm verir nede güldürür,
Hasret buram buram yakar ANDIRIN.

Çocuğunu ilmi adayıp saldı,
Vatana hizmette bayrağı aldı.
Devlet hizmetine koştı yoruldu,
Görev bitti diye yorulmaz ANDIRIN.

Varırsın evine bir karı koca,
Oturturda seni sever içice.
İkramını hazırlar sunar güzelce,
Yürekten sevgiyi sunar ANDIRIN.

Bağına taş basıp evlatlarına,
İlme adamışlar dünya varına.
Evlat torun varya hasretine,
Buram buram çeker gizler ANDIRIN.

Memleketim benim sevda ateşi.
Yürekte hasretlik eritir taşı.
Sevdiğinde gider hayallî başı,
Hayalinde besler yaşlar Andırın.

Oğlum kızım dese koşup gelir.
Kıyamaz elveda işide kalır,
Mektupta telefonda teselli bulur.
Sever külfet etmez gizler Andırın

Yazın seher sıcak yayla serin.
Uzaktayım sen de yaram derindir,
Gitme başka yere kalbim derindir.
Gönlünden sevgiler taşar Andırın.

OTURDU

Oturdu. Buz gibiydi taş. Alnında damla damla ter. Ayakları başkasınınmış gibi geldi. Eliyle tuttu ve ileriye uzattı. Nesef nefese iken bir uyuşukluk aldı kendini.

Kaç saattir yaya yürüyordu. Kaç satir oturmamıştı. Bir askerlik bir de yolculuk. Hayatı tarif etsen yürümek derdi.

Dedesine hınçlandı. Neden “bir tas soğuk su” demişler, neden “buz gibi hava” demişler neden, “arkanı dağa yasla” demişler de ta buralara gelmişler.

Elde ne yollar. Araba olsa vızırt geçerdin. Yürü babam yürü.

Aklına takıldı da güldü. Dünyada herkes zayıf olmak istiyormuş. Doktorlar “yürü” diye rapor veriyorlarmış. Yürümeyi yapamayan varmış. Hep oturmak. “Keşke bana da nasip olsa” dedi. Dizine çöktü. Kalktı.

Upuzun yol. Aşağı doğru kıvrılıyor. Kah görünüyor. Kah kayboluyor. Biri ki çoban sesi geldi kulağına hayvanların seyrekçe bağırıışları. Kendimi de bir türkü geldi diline. “Uzun ince bir yoldayım” ötesini getiremedi. Biraz hızlı yürüyordu. “Tarih kitaplarında okumuştum. En çaresiz milletler hızlanırlarmış. Yani acele ederlermiş. Hem savaşta. Hem barışta. Sonra da felaket... Arkasından birkaç tokat yiyişi geldi hocalarından. Coğrafyadan zayıf alışı.

Yol kenarında bir parça gazete. Beli kırılıyormuşça aldı. Çamurunu göğsüne silerek okuduğu cümle, toplumumuzun yüzde yetmiş sekizi ağlamıyor...

Gerisi yırtık. “Allah, Allah” dedi.

Benim gibi dedi.

Bu yollarda dedi.

Dizlerine kadar çamur dedi.

Anan baban dedi.

Dedi de dedi...

Birkaç viraj. Birkaç yokuş. Yanı başından geçtiği çobana selam verdi... Uğurlar olsun dercesine el salladı çoban. Ayakları kaydı inişe doğru yürürken. “Her inişin bir yokuşu vardır” ata sözü müydü neydi bu. “inişli ve yokuşludur hayat” nereden aklıma geldi dedi kendi kendine. Aklımız olsaydı giderdik buralardan. Ovalara inerdik. Neyine gerek dağlar. “Dağ adamı hasta eder sağ adamı. Allah kimseyi hasta etmesin. Rahmetli dedesi... Yol yoktu ki doktora götüresin. Doktorlar niye şehirlerde otururlar. Doktorlar köyde otursa. İki tık tık... Adam okuyunca doktor olmalı... Para makinası... İnsan para basarsa hapse atarlar...

Nihayet yola kavuştu... Bir iki saat çamurlarını yıkadı... Güneşte kurulandı...

Parayı hazırladı... Araba parasını...

gözlerin,
pencerem ufkum
ışiltılı gökyüzüm

ellerin,
yedirip içirmen
tokluğum

kolların,
sarıp sarmalaman
emniyetim

endamin,
dik duruşum
kıyamım

oturman,
yerim yurdum
koşu atlarım

göğsün,
ana kucağım
süt limanım

saçların,
salkım saçak
kara çadırım

yüreğın,
sevgi yumağım
kıvamım kıvancım
annem..

SÖZ

Bahardan yaza geçiş habercisi sarı renklerdir. Her nebat tabiatı icabı nöbeti geldikçe önce solmaya, sonra sararmaya başlar. Hayat eğrisi renkten renge, yani sona doğru akar.

Doğada yeşillerin içinde sararan görüntüleri bize yazın habercileri olurlar. Tek başına hayat mesajı verirken, topluca yazın müjdecisi olurlar. Bir gün gelecek hepsi aynı kaderi yaşadığında, yani renkler tümünden sarıya döndüğünde sonbahar gelecektir. Bu mevsimde sararmak yetmez. Düşmek, kopmak, çürümekte var. Sararan, düşen yapraklar gibi doğa programı dâhilin de biteviye varlığını sürdürürken asaletine, geride bıraktığı çizgi de kaderine dönüşür. İnsan da aynı kaderi yaşar. Doğa her dem mesajı vere vere akar gider. İnsan anlarsa veya ders alırsa tabiatını işler, yani asilleşir. Anlamazsa yabancılaşır, değersizleşir.

Doğa, doğal kalmak için elinden geleni yapar bütün doğallığı ile. İnsan da doğal kalmamak için elinden geleni yapar, bütün çabası ile.

Bahardan yaza geçerken insanın alacağı daha nice mesajlar var. Alana, almak isteyene.

Öyle de kentte yaşıyoruz. Kaçımız baharın mesajını değil, kendisini yaşıyoruz, görüyoruz deme hakkımız var. Kentlerin kendisi doğal kalsaydı mesele olmazdı. Şimdi insan çifte kısılcacın altında yaşam sürüyor. İçinde doya doya yaşayamadığı kaybolan doğa ile içinden çıkamadığı doğallıktan kopmuş kentler, arasında.

Kentler, İnsanın doğallığından, asaletinden, asilliğinden uzaklaşmasının eseri dense haksızlık olmaz. Ama hakikat de ortada. Yol ikiye ayrılıyor. Ya kentten doğaya kaçılacak veya kent doğallaştırılacak. Görüldü ki insanın bulunduğu doğa, doğallıktan çıkıyor ve bozuluyor. Öyle ise kenti yeniden doğallaştırmak doğru olanı. Gücümüzü de doğadan almalı.

İnsan doğanın doğasına bürünmeli o haliyle muhitini/ortamını doğal kılmalı. Suç ne kentin, ne doğanın. İnsanın ta kendisinin. Onun kurduğu sistemin, yaşattığı düzenin. İnsan doğayı ve de baharları kurtarma adına savaş vermeli. Önce kendi içinde, sonra yaşadığı dünyada. Doğal kalarak. Savaşmak doğal kalmaktır. Doğal yaşamaktır.

Bahardan yaza geçerken, göz görüyor da katlanmıyor. Bu yüzden insan dan doğaya yolculuk yaptırıyor ve düşündürüyor.

(2) Maraş Destanı

Gösterivererek en has yanını
Düşünmeden her adımda canını
İşgal kuvvetinin kumandanını
Yıldırandı edelerim Maraş'ta

Pes etmedi çakalından, kurdundan
Sızlanmadı hiç kimseye derdinden
İşgal lekesini cennet yurdundan
Sildirendi edelerim Maraş'ta

Gayesi vatansız koymaktı bizi
Başlamadan bitti işgalci tezi
Allah'a sığınıp kırpmadan gözü
Vuruşkandı edelerim Maraş'ta

Zirvedeydi darbesiyle gündemde
Hiünerliydi akla ziyan ortamda
Felek aynasında gerçek âlemde
Fenomendi edelerim Maraş'ta

Açar iken dağlarında menekşe
Gezdirmede hainleri piir neşe
Haçlıların umudunu peş peşe
Soldurandı edelerim Maraş'ta

Hiç birini girdirmeden sipere
Döndürerek beterden de betere
Adım attırmadan hasmını yere
Mihlayandı edelerim Maraş'ta

Başlatınca şimşek çakışlarını
Durduramaz kimse çıkışlarını
Hasmının canına bakışlarını
Daldırandı edelerim Maraş'ta

İnancında yoktur harpten sıvışmak
İşidir kafire kabristan eşmek
Söz konusu olduğunda savaşmak
Kompetandı edelerim Maraş'ta

Yediden yetmişe gerili yaymış
Rakibinin yeri tahtalıköymüş
Vatan savunması nasıl bir şeymiş
Öğretendi edelerim Maraş'ta

Yaşayamaz memleketsiz, vatansız
Onun kitabında yoktur imkânsız
Tedbirlerle birbirini noksansız
Tamlayandı edelerim Maraş'ta

Yiğitlik babında sağladı kumaş
Vererek adına yakışır uğraş
Arslan Bey'in kararını canhıraş
Yürütendi edelerim Maraş'ta

Andırarak Bedir cengâverini
Döktürdü hasmına ecel terini
Fatihlerin, Yavuzların yerini
Doldurandı edelerim Maraş'ta

Vatan sevdasından ibret alına
Adı anılınca böyle biline
Namusuna, onuruna, iline
Nigâhbandı edelerim Maraş'ta

Benzemeden, bezirgana, tüccara
Sığınarak Hâk yolunda Gaffar'a
Vatan aşkı nasıl şeymiş küffara
Belletendi edelerim Maraş'ta

Kurtuluş Savaşı verilir iken
Hainin hesabı görülüir iken
İhanet edenler sürülüir iken
Etraftandı edelerim Maraş'ta

Tabi olduğunda vatan testine
Güvenmedi düşmanın dostuna
Yüklenirken işgalcinin üstüne
Çağlayandı edelerim Maraş'ta

Oluncaya kadar yurdu sütliman
Kefereye karşı galipti iman
Haksızlığın karşısında her zaman
Köpürendi edelerim Maraş'ta

Çavuldur misali aklı olarak
Reva görülene haklı olarak
Vatan sevdasıyla yüklü olarak
Atarlandı edelerim Maraş'ta

Mihrap diye herkes dönmeli ona
Cennetten başköşe sunmalı ona
Bin kere maşallah denmeli ona
Kocamandı edelerim Maraş'ta

Yüzünün suyunun dökmemek
Zalimin gözüne bakmamak için
Esaret zinciri takmamak için
Ayaklandı edelerim Maraş'ta

İşgal askerine karşı çıkınca
Sütçü İmam ilk kurşunu sıkınca
Tacizcinin icabına bakınca
Bombalandı edelerim Maraş'ta

Kıskanırdı sevdasını pervane
Üretmeden zerrece bir bahane
Vatan için kınalanıp al kana
Boyanandı edelerim Maraş'ta

Adımların bedelini bilerek
Yapılana karşı haklı olarak
İçine korku salarak
Celallendi edelerim Maraş'ta

Elinde silahla köşe başında
Akl, fikri toprağında, taşında
Mahalleden önderlerin peşinde
Dalgalandı edelerim Maraş'ta

Yaratılmış vatanını sev diye
Sözcük yetmez gayretini övmeye
Düşmanları vatanından kovmaya
Endekslendi edelerim Maraş'ta

Olmazdı gözleri varlık derdinde
Geçim derdi kambur idi sırtında
Gördüğünde kahpeleri yurdunda
Babalandı edelerim Maraş'ta

Hutbe dinleyince Rıdvan Hoca'dan
Haberdar olunca dinde usulden
Kabul eylemedi olanı vicdan
Efkârlandı edelerim Maraş'ta

Bahardan Yaza...

Bahardan yaza geçiş habercisi sarı renklerdir. Her nebat tabiatı icabı nöbeti geldikçe önce solmaya, sonra sararmaya başlar. Hayat eğrisi renkten renge, yani sona doğru akar.

Doğada yeşillerin içinde sararan görüntüleri bize yazın habercileri olurlar. Tek başına hayat mesajı verirken, topluca yazın müjdecisi olurlar. Bir gün gelecek hepsi aynı kaderi yaşadığında, yani renkler tümünden sarıya döndüğünde sonbahar gelecektir. Bu mevsimde sararmak yetmez. Düşmek, kopmak, çürümekte var. Sararan, düşen yapraklar gibi doğa programı dâhilin de biteviye varlığını sürdürürken asaletine, geride bıraktığı çizgi de kaderine dönüşür. İnsan da aynı kaderi yaşar. Doğa her dem mesajı vere vere akar gider. İnsan anlarsa veya ders alırsa tabiatını işler, yani asilleşir. Anlamazsa yabancılaşır, değersizleşir.

Doğa, doğal kalmak için elinden geleni yapar bütün doğallığı ile. İnsan da doğal kalmamak için elinden geleni yapar, bütün çabası ile.

Bahardan yaza geçerken insanın alacağı daha nice mesajlar var. Alana, almak isteyene.

Öyle de kentte yaşıyoruz. Kaçımız baharın mesajını değil, kendisini yaşıyoruz, görüyoruz deme hakkımız var. Kentlerin kendisi doğal kalsaydı mesele olmazdı. Şimdi insan çifte kısılcın altında yaşam sürüyor. İçinde doya doya yaşayamadığı kaybolan doğa ile içinden çıkamadığı doğallıktan kopmuş kentler, arasında.

Kentler, İnsanın doğallığından, asaletinden, asilliğinden uzaklaşmasının eseri dense haksızlık olmaz. Ama hakikat de ortada. Yol ikiye ayrılıyor. Ya kentten doğaya kaçılacak veya kent doğallaştırılacak. Görüldü ki insanın bulunduğu doğa, doğallıktan çıkıyor ve bozuluyor. Öyle ise kenti yeniden doğallaştırmak doğru olanı. Gücümüzü de doğadan almalı.

İnsan doğanın doğasına bürünmeli o haliyle muhitini/ortamını doğal kılmalı. Suç ne kentin, ne doğanın. İnsanın ta kendisinin. Onun kurduğu sistemin, yaşattığı düzenin. İnsan doğayı ve de baharları kurtarma adına savaş vermeli. Önce kendi içinde, sonra yaşadığı dünyada. Doğal kalarak. Savaşmak doğal kalmaktır. Doğal yaşamaktır.

Bahardan yaza geçerken, göz görüyor da katlanmıyor. Bu yüzden insan dan doğaya yolculuk yaptırıyor ve düşündürüyor.

*Seni alırım elime
Düzen veririm teline
Gurbanım ince beline
Sen benim canımsın sazım*

*Turna olup yüksek uçtuk
Seller olup çağlayıp coştuk
Sana sıcak kucak açtık
Sen benim canımsın sazım*

*Bazen acemice çalarım
Kah ağlayıp kah söylerim
Ben hakkını nasıl öderim
Sen benim yoldaşımsın sazım*

*Mahsuni Babayı andık
Ona için için yandık
Her çenekten hava aldık
Sen benim canımsın sazım*

*Sana açtım sırlarım
Senle yendim zorlarımı
Uslanmayan o kollarımın
Sen arkadaşı ol sazım*

*Veysel Baba'ya danıştık
Taptuk Emreyle tanıştık
Zulümlemlerle birlikte savaştık
Sen benim canımsın sazım*

*Geceleri yoldaşımsın
Çok güvenilir sırdaşımsın
Sensiz yaşam yere batsın
Sen benim canımsın sazım*

*Senden ihanet görmedim
Duyulacak sır vermedin
Zorları seninle yendim
Sen benim canımsın sazım*

SULAR AKMADAN

Yaşı hayli ileri idi. Kendi gönlü dünyayı fethediyor hali vardı. Neşesi geniş, hüznü dar, ensesi kalın biriydi. Doğruyu bulacak kadar engin, eğriye varacak kadar kaba. Olduğunca ilginç sayılacak biri. Biri demek en güzel yakıştır. Belki de bir başkanı olabilirde, illede onu belirtmek daha güzel. Yanına yaklaşan insanı kendinden sapmalar halinde izaha çalışana biri demek yakışmaz mı?

İsabetimiz doğruymuş. Biri, bir gün çarşıya çıkası gelir tavır aldı. Bunu nasıl karısına söyleyebilirdi. Çarşıya çıkmak istiyordum dedi durdu günlerdir kendi kendine. Kendine böyle söylerken karısını nasıl inandırabilirdi. Çünkülü bir itiraz önce sen beni inandır. Sen seni yık ve onar olabilirdi. Korkudan oldukça uzak durmak istedi. Çünkü korku benden korkar sanırdı. Gerçekte ikisi de birbirinden uzak dururdu. Korkuyu sadece korkmamak için anardı. Karısına söylemek için bu korkulu düşünceyle savaştı.

Kendimi bir inandırabilsem

Ah şu içimdekileri içime bir bildirebilsem

Ah bendeki şu benleri yıkmak lazım. Ammada ben var içimde. Yoksa özel olarak mı benli doldurdum.

Karım beni anlayabilse

Beni karıma anlatabilsem

Anlatmayı bir becerebilsem.

Karısına koşacaktı. Kendisini yokuşta buldu. Elime gayret düşer dedi. Eline kim emir verecekti. Ne bilsin.

Damdan düşer gibi anlatmalıyım derdimi dedi.

Damdan düşmek gönlünce olmazdı. Sonradan böyle söyledi içindeki bir ben.

Ne de çok karışıyorlar insana bu adamlar. İşler ney. Kimden izin almışlar da öyle bağımsızlar. Onları araya getiren kim?

Soru sormayı beceremezdi ama, bütün düşünceleri sorulu doğardı. Anlaşılmayan bir şey olacakki herşey rahatsız oluyor.

Usulcacık varayım dedi. Karıma, sudan havadan bahsedeyim sonra da derdimi anlatayım. Aaaa dertte nerden çıktı, benim derdim yok ki, sadece gönlümün isteği var dedi, azıcık düşününce. İnsan düşünürse ilk düşündüklerinin saçma olduklarına doğrusu çok inanıyor.

Bu içimde düşünce fabrikası sanki. Üretimi kırmak gerek. Tek yol da üretilene savaş açmak değil, üreti-

lecek kaynağı yok etmek. Hemen der ki toplu düşüncesini oluşturuverdi.

“Kaynağı kırmak” ekleyiverdi ardından tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Tatlıca anlatayım şu çarşıya çıkma isteğimi dedi ikinci kez.

Bak şu bana; karım ne oluyorki onu büyüttüp kendimi yağurmaya çalıştım bunca. Bence meğer veya insanlar birşeyi isteyerek doğuruyorlarmış oluşturunlarmış.

Soru sorası geldi. Beceremezdi, haydi dedi. Al sana üç gün zaman. Şu soru sormasını öğren. Kimden öğreneyim diye düşünemedi veya böyle bir soru sorması için üç gün geçmesi gerekti. Soru sormasını öğrenecek sonra da isteğini soru biçimine çevirecek, ardından çarşıya gitme duygusunu tazeleyecek, bunu karısına bildirmeyi planlayacak, karısına bildirmeden önce bu isteği doğuran sebepleri araştırarak, bulmak içinde bir sürü soru doğuracak, içsindeki benlerden yardım dileyecek, kendine çekidüzen verecek, içini dökecek, içinden bir sen kabul ettim diyecek, karısına koşacak ve söyleyecek.

İnsan unutmazmıydı hatırladıklarını zaman geçerse. Üç günü beklemeye karar verdi. Elimi sokağıma götürdü. Elimi sokağıma neden götürüyorum deyiverdi aniden. Yoksa demin söylediğim sorumuydu derdi ve söylediğini hatırlamaya koyuldu. Bulabilir miydi. Bu kez bir ben usulcacık kulağına fısıldar oldu. Hey sen çok düşünemiyorsun. Önce düşünmeyi öğren. Ya demek düşünemediği için bocalıyordu. Bari soru sormasını öğrenmeden önce düşünmesini öğreneyim diyecekti. Daha önceki şey aklına geldi. Düşünceyi kim öğretecek. Benler haykırır gibi oldular. Gidin dedi işinize siz beni düşündürmeden uzaklaştırıyorsunuz.

Benler hızlıca yağmurdan kaçarken doluya tutulacağından kork dediler. Biz senin dostunuz. Yardıma geldik diye de eklediler. O eeeee’yi hayretle dudığından çıkardı.

Ben düşünmeyi öğreneyim, soru sormasımı, sizinle uğraşmayı. Sen atı bulmadan ahır hayalleyen adamsın dediler benler. Elin sakağına düşünmek için geldi. Soru aklına derdini çözmek için geldi. Haydi oturma bari şu çarşıya niçin çıkacağını araştır.

Oturdu düşünmeyi düşene dura dura, çarşıya çıkma isteğinin nedenlerine daldı. Meğer çarşıya at almak için çıkacakmış, karısınada ahır yapalım önce, bana yardım et diyecekmiş.

Yoksa benler kendisi miydi?

Tirşığe Ağıt

İndireyim derken kazan yıkıldı
Amanın yetişin tirşik döküldü.
Parça, parça ciğerlerim söküldü
DOLANI, DOLANI nasıl ağladım.

Daha iflah olmam bunun üstüne
Haber saldım eşim ile dostuma
Oturdum da bir kütüğün üstüne
SALLANI, SALLANI nasıl ağladım.

Sarımsağın ezdim tuzunu attım
İncecik doğradım elimle yaptım
Ne birine verdim nede bir tattım
SIZLANI, SIZLANI nasıl ağladım.

Tirşik'in yerini bir şey tutmuyor
Unutamam artık içim kurt yiyor
Biri gelmiş ardı önü ot diyor
SÖYLENİ, SÖYLENİ nasıl ağladım.

Tam pişirdim indirecek sıraydı
Tencerede bir tabakçık kalaydı
Keşke süt veren ineğim öleydi
HIÇKIRA, HIÇKIRA nasıl ağladım.

Bir elim dizimde biri düşümde
Bir gün önce ev yıkıldı düşümde
Yıldız kaydı diyor idi eşimde
ANLATI, ANLATI nasıl ağladım

Der ÇAKALCIOĞLU bunu da gördü
Çılgıma koşarak komşular geldi
Tirşığım döküldü doktorum öldü
ÇIRPINA, ÇIRPINA nasıl ağladım.

Ay Yıldız

Alp sabahleyin yemeğini yedikten sonra arkadaşıyla oynamak için annesinden izin istedi. Annesinin oynayabilirsiniz diye izin vermesinden sonra evlerinin önüne indi. Kendinden önce aşağıya oyun oynamak için inen arkadaşları Zeynep, Ali ve Elif'in evlerinin sokağında oyunu kurduklarının gördü.

Alp yanlarına vardığında oyun kurulmuş oynuyorlardı. Alp onları izlemeye başladı. Onların oyunlarının bitmesini bir süre bekledi. Oyun bitince yeni bir oyun kurulacağını tahmin ediyordu.

Onların oyunlarının birinci turu tamamlandı. İkinci tura başlayacakları zaman aynı sokakta oturan arkadaşları Ayşe'nin de geldiğini gördü. Onu görünce Alp biraz daha rahatladı.

Ayşe ile beklerken aynı sokakta sayılmasa da yakın yerde oturan kendi akranları üç kişinin daha geldiğini gördü.

Arkadaşlarının gelmesi üzerine yeni oyun kurmalarının daha güzel olacağını düşünüp oyunu bozdular.

Oyun oynanan bölgede toplanan sekiz kişi olmuşlardı. Tam oyun zamanı diye Elif aklından geçirdi. Alp' te aynı düşüncelerle heyecanlanıyordu.

Oynanacak oyunlardan bahsetmeye başladılar. Aralarında bildikleri oyunları analiz ettikten sonra grup halinde oynamaya en müsait oyun olan ebeleme oyununda karar kıldılar.

İlk önce ebe kimin olacağı konusunda kura çekmeleri gerekiyordu. Oyunun kurucusu ve Lider özellikleri olan Elif, içinden sekize kadar bir sayı

tuttuğunu söyledi. Herkes bir rakamı söyledikten sonra bilen kişinin Ayşe olduğunu açıkladı.

Elif içinden üç sayısını tutmuştu. Üç sayısını da Ayşe dediği için ilk ebe olma görevi Ayşe'nin oldu.

Ayşe saymaya başladığında oyundaki bütün bireyler saklandı. Oyunun kuralını bilmeyen yoktu. Yeterli sürede gözleri kapalı olarak sayan Ayşe gözünü açtığında hiç kimsenin açıkta olmadığını gördü.

Bir taraftan ebeleme merkezini kontrol ediyor, diğer yandan ise saklananların yerlerini arıyordu. Bir iki üç derken dört kişi kendisine yakalanmadan ebeleme noktasına geldikleri için kurtulmuşlardı.

Ayşe birinin saklandığı yerden hafifçe başını çıkardığını görünce birkaç adım ona doğru yürüdü. Ebenin kendine doğru geldiğini gören Alp yerinden fırlayıp ebeleme noktasına hamle yaptı.

Kendinden daha yakın olan Ayşe bu sefer fırsat vermeden Alp'i ebeledi. Kalan diğer kişileri de ebeledikten sonra oyun tamamlandı ve yeni oyun başladı.

Bu sefer ebe Alp olmuştu. Ebeleme noktasına durup saymaya başladı. Sayma işlemi devam ederken oyuncuların her biri en kuytu yerlere saklandılar.

Zeynep yakınlarında bulunan eski bahçenin içine girmiş, ağaçların altına saklanmıştı. Bahçe bakımsızlıktan yabani otlarla dolmuştu. Yabani otların boyları Zeynep'in yarı boyunda olduğu için onu görmiyorlardı.

Zeynep tam tavşan gibi sinmiş birinin ebelendiği sesini duymak için pür dikkat dinliyordu. Gözüne kırmızı renkte kumaş ilişti. Dikkatini yoğunlaştırınca kırmızı rengin bitiminde beyaz renk başlıyordu. Ebeleme sesleri yoğunlaşınca görünmesinin bir anlamının kalmadığını düşünüp çok yakın olan o renkli kumaşa bir hamle yaptı.

Eğilip bu nedir diye elini uzatıp kenarından tutup kaldırdı. Daha önceden gönderlerde veya evlerde kullanılmış Türk bayrağıydı. Buraya nereden gelmiş olabilir diye düşünmeye başladı. İncelediğinde kenarının yırtıldığını, ortasından da ezilip yırtılmaya başladığını gördü.

Zeynep bayrağı eline alıp oyun arkadaşlarının yanına heyecanla koştu. Elif görünce oda ne diye bağırdı?

Alp ebelemeyi unutup Zeynep'in elindeki bayrağı incelemeye başladı. Sekiz çocuk sekiz yüz hayal mi sekiz bin düş mü diyelim?

Bir hayal konuşulup bitmeden diğeri devreye giriyordu.

Nerden gelmiş olabileceği konusunda aralarındaki fikirler öylesine güçlü imgeler taşıyordu ki bir yetişkinin akıl etmesi imkansızdı.

Belki bir evin balkonundan rüzgar koparmıştır. Birisinin arabasından rüzgar koparmıştır. Bir okulun bayrak direğinden kopmuştur... Oldukça çok tahminlerde bulundular.

Yaşça kendilerinden küçük olan Yusuf kenarda onları dinliyordu.

Söze benim öğretmenim bir keresinde bize Bayrağın şehitlerin kanından olduğunu anlattı. Gece ay doğmuş şehidin kanıda birikmiş. Onun içine Ay ve yıldız düşmüş.

Geçen günlerde bizim sokakta bir asker Şehit oldu. Evleri şu bahçenin hemen üst tarafında. O şehit olunca kanı birikip orda kurumuşsa dönüp peşinden gelmiş olmaz mı? Oradan rüzgarla gelir. Burada evinin yanına iner.

Yusuf'un hikayesi akıllarına çokta aykırı gelmedi. Bayrağın nerden nasıl geldiğinden çok ne yapacaklarını konuşmaya başladılar. Eve götürseler yıpranmış olduğundan cama asılamazdı. Geri dö-

nüşüme atalım mı diye düşündüler. Olmayacağına karar kıldılar.

Yıpranmış olan bu bayrağın ne yapılacağını düşünmeye başladılar. Ayşe Bayrak neyi temsil ediyor diye sordu? Alp tabi ki şehitlerin kanlarını ve özgürlüğümüzü dedi.

Elif arkadaşlar şehitlere ne yapıyor?

Yusuf o bizim komşu şehit olduğunda onu törenle toprağa gömdüler. Dualar okudular. Bayrağı bulan Zeynep buldum dedi.

Arkadaşları heyecanla gözlerinin içine bakmaya başladılar. Bir mezar açalım. Mademki şehitlerimizin kanı o zaman onu da toprağa dualarla gömelim.

Alp bizde küçük kazma var dedi. Elif bende evden küreği getireyim diyerek oradan ayrıldı. Kazma ve kürek gelince Ayşe gilin evinin bahçesine gömelim dediler.

Zeynep yer konusunda olmaz dedi. Şehitler olduğu yere gömülmeli. En uygunu bulduğum yere gömelim arkadaşlar dedi. Hep birlikte onun dediğinin doğru olduğunu düşünüp kararı verdiler.

Bayrağın bulunduğu yere varıp Zeynep o noktayı gösterdi. Bir Elif, bir Alp, bir Zeynep ve diğer arkadaşları ellerine kazmayı küreği alıp mezarı açtılar. Mezarı açtıktan sonra içine bayrağı öperek yerleştirdiler. Sonra bildikleri duaları okuyup üzerini toprakla kapattılar.

Başına bir yazı yazıp koymayı düşündüler. Yusuf'a şehidin adının ne olduğunu sordular. Yusuf şehidin adının Ay yıldız olduğunu söyledi.

Ali gerçekten mi? İyi biliyor musun diye tekrarladı? Evet biliyorum. Annem ve babam çok üzül-düler. Hatta benim amcamın hanımı hamile çocuğu olacaktı. Anam babama eğer çocuk erkek olur ise Ay Yıldız koysunlar dedi. Babam da olur neden olmasın dedi. Sonrada babam kızda olsa koysunlar dedi.

“Ay Yıldız'ın erkeği - kızı” olmaz diye konuşurken duydum dedi.

Bir taş “Şehit Ay Yıldız'ın mezarı” diye yazıp mezarın başucuna diktiler.Oradan ayrıldılar.

Köyüm

*Efirağzılı bilmem ki ne oldu sana,
Sarıp solmuşsun bir kazel gibi
Yemyeşildi dağların cennet misali
Dönmüşsün viran yurlara efirağzılı*

*Yüce dağlar başında kuşlar öterdi.
Üç pınar birden bulgur gibi kaynardı.
Bütün güzel kızlar çimde oynardı.
Yalan oldun şimdi sen efirağzılı*

*Koca yazılarda neler olmazdı.
Senin varlıkların asla solmazdı,
Müslümanlık hiçbir zaman sönmezdi.
Gidenleri gelen tutmazmış efirağzılı*

*Hazılar, hocalar senin ocaktan,
Aslımı sorarsan, cıngıloğlu göbekten
Annemin yavrusuyuz iki bebekten
Küsüpte gitmişiz, sana efirağzılı*

Bir Türkü

Babam, “ben ben dervişmiyem, kürküümü giymişmiyem” türküsü tuttururdu. Elinde aletleri, kırmızı kalem kulağına sokulu, ahşapları yontarken, silerken. Bir binanın duvar taşlarını yontarken. Bizde hem seyrederek, her dediği işleri yapar, hem de dinlerdik.

Şimdi radyoda aynı türküyü dinlerken içim sızladı. Geçen gün. Geçen giden ömür. Fani dünya. Şimdi aramızda yoklar.

Şimdi diyorum. Acaba diyorum. O türküyü tuttururken hangi duygular taşıyordu. Hangi deli tarafa gönül ülkesinin yaylalarında koşuyordu. Dünyaya nasıl bakıyordu. Hayatı nasıl anlıyordu.

Çocuksu duygularla, alet sesleri, türkü çağırması kulağıma hoş gelir mest olurduk.

O kadar.

Ama şimdi duygularımız farklı. Dünya halden hale geldi. Şimdiki aklım olsa sorardım. Anlardım. Kavrardım.

Ve hayıflanıyorum. Onların gönül dünyası ile bizimki nasıldı? Hele yeni nesiller?

Büyükler geldi geçtiler. Zihnimde kalan anıların küllerini ayıklaya ayıklaya onları anlamaya, tanımaya çalışıyoruz. Yazık. Yazık ettik geçmişimize. Geçmişimizi hoyratça yaşadık. Geldi ve geçti. Geldiler ve geçtiler.

Şimdi. Şimdiki aklım ve duygumdan bakıyorum da. Sesleniyorum. Hayatı anlamlı yaşayın. Hayata anlam kata kata yaşayın.

Atalarımız ne güzel derler. “Geçen günün kötüsü olmaz”. Ne yazık ki geçtikten sonra anlıyoruz. Kayıp olanda bu.

SUNAM

Yüksek uçar kanadını süzersin
Tek başına gölden göle gezersin
Bir gün olur bu hayattan bezersin
Dökülür yollara tellerin turnam

Boşa geçiyor da baharın yazın
Mutlu çiftelere kalıyor gözün
Yaşın kemalinde ağırırsa dizin
Gençlik çağların geçiyor turnam

Mor menekşe gibi bakar dağların
İmarı yok harap olmuş bağların
Yine geçiyor gençlik çağların
Eğer bulamazsan eşini turnam

Süzüyor kanadında arıyor düzlük
Yaptırmış yuvayı kullanır yazlık
Elinde baston gözünde gözlük
Yıldızım kerem gibi yanıyor turnam

GİDEYİM

Atıma bineyim gidem eşkine
Alem bilir, sevdiğimi eşkere
Delallah çağırsam künd beşkere
Atıma bineyim gidem mazama

Her yigit sevdiğiyle gezemez
Surat kaçır ama gönül kaçamaz
Şimdi gönlüm bir güzele düşkündür
Gumaş olam arşın arşın yırtılam
Köle olam çarşıda satılam

Vadem yetmedi ki ölem kurtulam
Felek beni nazlı yardan ayırdı
Telli magramasını atmış başına
Kudret kalemini de çekmiş kaşına
Bir yigit düşmeye şineşinden
Ah ettikçe yüreginden kan gider

Bir Çukurova Meselinden...

AT

Çukurova’da söylenen güzel bir darbı mesel var. Adamın ata ihtiyacı olmuştaki beyden istemekten çekinmemiş. Kınayanlara da demiş.

“Varın bir at isterim beyden

Verirse biner gelirim

Vermezse döner gelirim”

Ve de...

Ne isteyen utanmış, ne bey mahcup olmuş.

Sonra demişler.

Atı aldın ne yaparsın. Adam demiş.

Öyle at koşturman hey heyden

İster ağadan gelsin ister beyden

Koşarsa çoşar gelirim

Koşmazsa boşar gelirim.

Peki, bey ne der demişler,

Adam da.

Beylik maldan vermekle

Mertlik göğüs germekle

Erlük hüner göstermekle

O zaman korkmaz mısın demişler.

Öyle çekinmem ağadan beyden meyden

At binenin, kılıç kuşananın işte meydan

Ve dahi.

El alem seyre gelmiş.

At sürmüş, gem vurmuş, kırbaç sallamış, dörtnala yola revan olmuş.

Ağalar, beyler de yiğide gıpta eyleyip atını helal eylemişler.

OLUR MU

Akşam olup gün zevale ermeden
Yorma beni erkence gel olur mu
Deme ki yarına gelirim sana
Kırma beni erkence gel olur mu

Olmasın sebebin saatler günler
Kalbim tık tık eder hep seni dinler
Görürsem gölgeni gönlüm serinler
Üzme beni erkence gel olur mu

Biraz daha deme yanar ışıklar
Gecenin karası her şeyi saklar
Hep böyle mi olur seven aşıklar
Ölmeden başımda bulun olur mu

Belki yarın çok geç olur gelmeye
Benzemez bu işler alıp vermeye
Yemin mi eyledin beni üzmeye
Güldür şu gönlümü gel de olur mu

Beyazladı saçım kar gibi oldu
Dedi bana gönlüm dediğin oldu
Şunun şurasında ne ömrün kaldı
Garip koyma yanımda ol olur mu

BAĞDAT GİBİ DİYÂR OLMAZ

Gözleri gözlerimden ayrılmazdı. Her baktığında ayrı bir sevgi, ayrı bir özlem vardı. Baktıkça konuşur, konuştuğunda içindeki özlem dilinden sökün ederdi. İnsana dair tüm güzelliklerin en kapsamlısı, en içtenini andaydı. Sahte dünyalar onda gerçeğe dönüşürdü. Satırlar “onu” anlatmaya yetmezdi. Hayatın kaynağı kadar sonsuz, gözyaşı kadar duru, kalbin atışı kadar canlıdır.

Zaman ne kadar geçerse geçsin o ışıltılı gözleriyle seninledir, sana yetişmeye, belki zamanı durdurmaya çalışır. Hep bir kaybedişi yaşar sanki ya da ondaki acıyı. Sende bir can, bir sevgi, bir kalp; “onda” sevecek, acıyacak iki kalp, iki can vardır. Biri bilmesen, farkında olmasan da de senden hediye dir ona.

Derler ki “Sende bir olsa onda bin olur.” O varken yol işaretlerine, ışıklara gereksinimin yoktur. Çünkü gideceğin yer ondadır, çünkü haritan odur, çünkü işaret ondan gelmiş, ışık ondan yansımaktadır. Yolun, ışığın, durağın...

Bütün kelimeler onda farklı anlam kazanır, gerçek anlamını bulur, kemale erer. “Yavrum” dediğinde bütün yalancı kelimeler anlamını kaybeder, belki kelimelerden de öte varlık anlamını yitirir. Bütün her şey tek bir kelimenin içindedir sanki, bütün anlamlar tek bir kelime de toplanmıştır. Onun ellerinin uzatması beklenmez, bilinir ki onun elleri hep bende, bizdedir. Ondan güzel sözler beklemek ona saygısızlıktır, onun varlığı sözlerin en güzelidir.

Farklı sevendir bizi, farklı söyleşendir, farklı sarandır. O hayattır, o candır, o kaderdir, o her şey, o ANNE’dir.

Zeliha'dan

Gelsen

Gelsen bana sevsen beni bir gelsen
Senin için yandığımı bir bilsen
Gözlerimde olan yaşı sen silsen
Gelsen bana sevsen beni bir gelsen

Hasretin gözümde tüter ağlarım
Yıllar boyu hasretinle yanarım
Senin için ben canıma kıyarım
Gelsen bana sevsen beni bir gelsen

Yıkılmışım mahvolmuşum yoluna
Gençliğim gitti senin uğruna
Sende anlamaz gelmezsin bana
Gelsen bana sevsen beni bir gelsen.

Delikanlı

Bilmesen de olur
Saklarım sevgini yüreğimin ta derinliklerinde
Çıkarmam göstermem söylemem kimselere
Ta ki ölümüme sebep olana kadar
İçimde saklarım ateşimi yanardağ misali
Varsın beni yaksın taş basarım bağrıma
Yanarım yaktırmam
Ta ki volkanlara dönüşüp patlayana kadar
Göz yaşlarımı göstermem kimselere
İçin için ağlar yüreğim akıtır gülümserim sessizce
Ta ki yağmurlara dönüşüp boşanana kadar
Söyleyemem sevgimi gururum el vermez
Diyemem, seni seviyorum diyemem
Desem söylesem ne olur
Derim be derim işte
Ne sevgimi yüreğimde saklamak
Ne bağrıma taş basmak
Ne volkanlar gibi patlamak
Nede göz yaşlarımı yağmurlara
Dönüştürmek istiyorum
Seni istiyorum be seni istiyorum
Gurur mu ne gururu
Aşkın olduğu yerde gurur olur mu
Seni o kadar çokook seviyorum ki
Delikanlı
Seni sevdiğimi bilsen de olur.

Olsa Diyom

Ali 25 inde gibi. Yağız mı yağız, yiğit mi yiğit yakışıklı bir delikanlı. Ali asker gitmiş gelmiş, köylülerin deyişiyle adam olmuş, efendi, hürmetli. Evlenme çağı gelmiş ve de geçmede. Ailesi, konu komşu, yakın arkadaşları evlendirme niyetindeler. Herkeste bir merak, bir merak. Acep gönlünde yatan sultan kim ola. Gönlü kime meyyal. Gönlünü çalan sultan kim ola. Aliye köyün kızlarını bir bir yakıştırlılar. Olur derler, olmaz derler. Acep hangisini beğenir, hangisine hayır demez. Biliyorlar ki Ali suskun ise Ali hemen he demez.

Ali sustukça üstüne vazife alırlarda kız aramaya iyice koyulurlar. Köy yetmez civar köylerden sorup soruşturmaya başlarlar. Gördüklerini duyduklarını Aliye söylerler. Ali de sus pus. Ali sus pus oldukça daha da daha da gayrete gelirler. Ali artık birini beğensin derler. Gönlünde yatan aslan kim ise desin bari dediler. Neticede seçer seçer de Aliye götüciye gidelim derler.

Ali de yine bahane. Bahane üstüne bahane. Estek te köstek. Köstekte estek köstek. Ali çeşitli bahanelerle söyledikleri kızları he demez de, beğenmediğine yorarlar.

Yıllar birbirini kovalar. Ali 45-50 yaşlarına varmıştır. Zaman geçmiş, alinin aklı başına çoktan gelmiş. Zamanında başta kavak yelleri esince, yücelerden gezince, halden hale dönünce bu günleri neren görsün, nerden bilsin. Yiğit o ki uzağı göre. Nafile. Ali nin aklı başına gelmiştir. Oturur, düşünür, taşınır, bir karara varır. Kendi kendine kara verir ve derki; karşıma çıkacak ilk kızla evleneceğim. Ve Ali karşısına çıkan ilk kızla evlenir. Huyuna suyuna bakmadan, boyuna posuna bakmadan, kimine neyine bakmadan, güzelliğine çirkinliğine.

Ali'nin evliliğinin üzerinden iki yıl geçmiş. Yakın arkadaşları sohbet sırasında arkadaşlarından birisi Ali'ye dönerek gençliğinde sana gösterdiğimiz güzel kızların hiç birini beğenmemiştin de şu kara kuru, kimsenin almadığı, evde kalmış kıza nasıl talip oldun. Onunla evlisin bu evliliğe nasıl karar verdin? diye sorar, sorarlarda sorarlar. Daha da ileri gidecekler iken sıra Aliye gelir. Ali merak edip soranlara der ki; hiç sorma zaman şaplağını vurdu boynuma. şillesini suratıma. Hal böyle. Sıkışırsan karşına çıkan ilk kızla da evlenirsin der.

Harp darp bitmiş, seferberlik sonrası insanlar dağılmış, yerinden yurdundan edilmiş. Bu seferde kıtlık başlamış. N ekim var, ne dikim. Ne elde var, ne avuçta. Herkes perme perişan. Ali çalışmalara gider, ırgatlık eder, eder de ne yapsa yetiremez. Elde yok, avuçta yok, konuda yok komşuda yok, elde yok, yabanda yok. Ali uzak yerlerden çalışmalarsan gelince, sarı sıcaqları yiyince, saprıcanlara kalınca, yataklara düşer. Ne yedirsek, ne içirsek derler. Derler ama var mola?

Ali ateşler de sayıklamada. Bir bir yiyecekleri, içecekleri. Derler Aliye, şunu da yer misin, bunu da yer misin? Baş sallar, hıh der, derde ne çare. Sayarlar sayarlar Aliye. En son yumurta kayganası yen mi derler. Bir tas ayran, yanında soğan. Ali baş sallar. Hımm der bu kere. Tamam misali. Konuya komşuya düşerler, bulamazlar yumurtayı, soğanı ayranı.

Ali biraz canlanır kendine gelir gibi olunca, telaşı anlar, anlar amma iş işten çoktan geçmiş. Çalınmadık kapı kalınmamış, sorulmuş, soruşturulmuş, perişan ve telaşlı hali anlayınca dilinin döndüğünce peltekçe, usulca der. "olsa diyom".

Gül Çiçek

Yarımın elinde bir tutam çiçek
Ne kadar medetsem o kadar gökçek
Getir hamaliyi yeminler içek
Senden başka yar sevmedim Gülçiçek

Boğum boğum etmiş ince beline
Bal zan ettim ağzındaki dilini
Er geç ben dileyim senin gülünü
Gülderene ne der anan gücücek.

Arılar konmaz oldu pürene
Ay gelip de orta yere durana
Yiğidin sevdiği yakın olana
Dolanır pırlanır nazla gelir

Güzel

Yönü öte giden güzel
Dön Muhammedi Seversen
Bir gol alttan bir gol üstten
Sarmuhan bedi Seversen

Sen evimiz yoldan yukarı
Kaldır yârim gönlindeki efkarı
Ağzında leymun şekeri
Ezmuhan Bedi seversen

Evleri yoldan aşşa
Bağla yârim ibbişim kuşağa
İkimize bir dösşeğe
Ser muhan bedi severben

Atım

Atıma bineyim gidem eşkine
Alem bilir, sevdiğimi eşkere
Delallah çağırsam künd beşkere
Atıma bineyim gidem mazama

Her yigit sevdiğiyle gezemez
Surat kaçır ama gönül kaçamaz
Şimdi gönliim bir güzele düşkündür
Gumaş olam arşın arşın yırtılam
Köle olam çarşıda satılam

Vadem yetmedi ki ölem kurtulam
Felek beni nazlı yardan ayırdı
Telli magramasını atmış başına
Kudret kalemini de çekmiş kaşına
Bir yigit düşmeye şineşinden
Ah ettikçe yüreginden kan gider

BİR YÖRÜĞÜN GEBEN YAYLALARI ÖZLEMİ

*Şu Höbeğin Kenger'e bakan yüzü
Yıllardır görmedim yaylalar özledim sizi.
Allah nasip eyledi gördük biz bizi,
Valla ben o yaylaları özledim.
Mayılı, Başkonuşu, Dokurcunu özledim.*

*Tekkuyu, Dörtkuyu yaylası,
Nerededir buraların ağası?
Kayranlı'da yaylaların hası,
Ben yaylaların soğuk suyunu özledim,
Valla ardıçların gölgesini özledim.*

*Der Velim çıkmaya kalmadı halım,
Bu türkiyü Meryemçil'de söyledim.
Bu hallere de mi düşecektim diye ağladım,
Valla kardaş ben gençliğimi özledim.
Eşme'yi, Kırık'ı, Akarca'yi özledim.*

İKİ KİTAP

BİR SAVAŞÇIDIR KALBİM

‘bir savaşçıdır kalbim’, Maraş’ımızın bir güzel adamı aziz şair Osman Sarı ağabeyin, 70-80’lerde fırtına gibi esen efsanevi şiir kitabıydı. Ne çok ihtiyacımız var hâlen diriliğe, dirliğe ülke ve toplum olarak. kütüphaneme uzanıp, alıp, okuma vakti tam da şu an yeniden. Yitiğini bulmak, kavuşmak gibi yeniden. ‘neyi kaybettiğini hatırla’..

DÜŞÜNCE DEN İÇERİ

Avukat/Şair hemşehrimiz Müşür Kaya Canpolat “Düşünceden İçeri” isimli 2.Şiir kitabını çıkarmıştır.

Lirik olarak; sosyal, tabiat, insan ve memleket sevgisi üzerine şiirler yazan Müşür Kaya Canpolat şiirlerinde sade ve duyarlı bir dil kullanmış ve zaman zaman mısraları halk şiirinden esintilerle bezemiş. Kitabındaki “Şiirin özgeçmişi, Yukarı değirmen, Yaz tuzağı, Urfa Mardi’ne bakar, Sahne, Görüntüler, Düşten güzel, Düğün, Narına yanmak, Sultaniyegah, Balkan hüznü” başlıklı şiirler çok beğendiklerimden.

Kitapta 24 şiir bulunuyor.geri kalan kısımda basından bölümü var ; burada şairin geçmişte yazmış olduğu şiirleri ve kitabı hakkında 45 kişinin (Şair arkadaşları, meslektaşları ve okuyuculardan) yazmış olduğu yorum ve mektuplardan notlar mevcut.

Yeni çıkan kitabının hayırlı olmasını diliyor; hemşehrimiz Müşür Kaya CANPOLAT’ı tebrik ediyor Güzel şiirlerinden birini aşağıda sizlerle paylaşıyorum .

DÜŞTEN GÜZEL

*Sevgi ile başlayan yaşamlar baştan güzel
Birlikte geçen günler ekmekten aştan güzel
İnsan nasıl şaşırılmaz dede olduğu zaman
Torunlar, dedelerin kurduğu düşten güzel.*

BAHAR

*Bahar ayında görmeyi değer
Doyumsuz güzelliğe sahip andırın
Açar çiçekleri her tarafa neşe verir
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*Kuşları şıpır şıpır havada uçar
Yörüük göçü andırın'dan geçer
Gelir yaylacılar yurt yeri seçer
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*Hele çınar geçitine doğru bir uzan
Otur çam gölgesinde neşe sevinç kazan
Güzel yeşil tırıl batıya doğru uzan
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*Kışla bahçesinin biçilmez değeri
Yaz ayında çok olur misafirleri
Aşağıdan hoş eser garb yeli
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*Yazın yaylacı Çukurova'dan gelir
Boş bulduğu yeri doldurup şeneldir
Her taraf dolar dolar boşalır
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*Her yıl yaz şenliği coşkuyla geçer
Şenliğin güzelliği herksi açar
Kademeli amirler gelir yerlerini seçer
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

*İbrahim Andırın'ı övdiün yükselttin
Anlattın her şeyi değer kıymet verdin
Böylelikle halkını sevdirep memnun ettin
Doyumsuz güzelliğe sahip Andırın*

Cengiz Kıvrak'tan Çizgiler

tirşik

YEREL DERGİ

TİRŞİK DERGİSİ DOSYALAR

*Tirşik Dergisi yeni/digital yayın hayatında
AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlayacaktır.*

*Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki
coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale,
inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlayacaktır.*

Bu sayıda dergi eki şeklinde dosyalar yer almaktadır.

ANDIRIN ve PLANLAMA

Doğal kaynakların korunması ve verimli kullanımı için planlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Planlama; planlamak işi; yapılacak işi bir plana göre düzenlemek. Plan ise; bir işin bir eserin gerçekleştirilmesi için uyulması gereken düzen. Yani planlama bir amaca ulaşmak için uyulması gereken kuralları ve işlem basamaklarını düzenlemektir. Onun için Andırın kaynaklarının korunması ve verimli kullanılabilmesi için kullanım planlamasının yapılması gerekir.

Planlama çok yönlü yapılmaktadır. Andırın için en önemlisi yerleşim planlamasıdır.

Yerleşim planlaması içinde hemen acil kararların alınması gerekliliğine inanıyorum. Çünkü Andırında yaylalarda önemli yerleşmeler oluşmaktadır. Yayla yerleri çarpık bir yerleşme ile karşı karşıyadır. Mülkiyet sorunları çözülmeden araziler üzerine gelişi güzel binalar inşa edilmektedir. Böylece problemler artmakta daha da çıkmaza girmektedir. Binalar çok düzensiz şekilde yapılmakta ve böylece çevre bozulmaktadır.

Bu konuda **Andırın Postası** gazetesinde kesikte hiç bina yokken **Kesik'e Dikkat** başlıklı bir yazı yazmıştım. Bu yazı gazetede yayınlandı. Bu yayınlanma tarihinden yaklaşık iki yıl sonra tekrar yayınlandı. O yazımda kısaca planlamanın yapılması gerekliliğini vurgulamaya çalışmıştım. Kesikte o zaman planlama yapmak çok kolaydı ama şimdi zor. Planlama yapılmaz ise çözümsüz olabilir veya çözüm çok pahalı olabilir.

Şimdi de kesikte çarpık yerleşime devam edilmekte önlem alınmamaktadır. Bu çarpıklık diğer yayla yerlerinde devam etmektedir. Bu şekilde devam ederse bu yaylalar yaylalıktan çıkar

stres yeri haline gelebilir. Bu durumun önlemesi gerekliliğine inanıyorum. Bunun için de ilk basamağın planlama olduğunun düşünüyorum.

Planlama yapılırsa nerelere yerleşim yeri olacağı nereler tarım alanı olacağı belirlenmelidir. Çok verimli topraklar üzerine binalar yapılmaktadır. Bunlar önlenmelidir.

Andırın, kurucaova da elektrik dağıtım şebekesinin yapıldığı yerde küçük bir göl vardı. Bu göle sülüklü göl denilirdi. Gölün yakınında küçük bir pınar çıkardı. Etrafı çimenlikti bu çimenlikte hayvanlar otlardı. Yarası olanlar gölün içine yaralı yerlerini girdirirler o sülükler yaraları temizlerdi. Bu tür göllerin dünyada ne kadar önemli olduğunu okuyoruz, televizyonlardan dinliyoruz. Ama biz ne yaptık bu gölün üzerine toprak dolgusu yaparak bir daha geri dönüşü mümkün olmayan işi yaptık. Yani gölü yok ettik. Günümüzde de bu şekilde çeşitli uygulamalar yapılmakta olabilir. Bu çok önemli doğal kaynakların yok olma nedeni planlama yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Planlama yapılmış olursa doğal kaynaklar böyle yok edilemez. Çünkü planlarda korunacak alanlar belirlenecektir.

Planlama işi pahalı ve uzun süren bir çalışmadır. Ancak detaylı planlar olmasa da arazi kullanımı ve doğal kaynakların korunmasına yönelik planlama yapılabilir ve kararlar alınabilir.

Planlamayı plan yapılacak yerde yaşayan insanlarla yerel yönetimler ve mülki idare amirleri birlikte çözmelidirler. Herkes taşın altına elini koymalıdır. Bu planlama ne kadar erken yapılırsa o kadar faydalı olacağını düşünüyorum. Yoksa ilerde çözüm daha da zorlaşan bir problem yumağı ile kaşı karşıya kalınabilir.

ANDIRIN GEÇ KALMADAN PLANLANMALI

Andırının gelişimi doğal kaynakların korunmasını ve verimli kullanılmasından geçer. Doğal kaynakların korunması ve verimli kullanımı için planlamanın çok önemli olduğunu düşünüyorum. Andırın kaynaklarının korunması ve verimli kullanılabilmesi için kullanım planlamasının yapılması gerekir

Andırının planlamasını çok yönlü ele almak gerekir. Önce bunları sınıflayalım:

- Yerleşim planlaması
- Tarım alanları planlanması
- Doğal alanların planlanması
- Kent planlanması

Şimdi bunlara kısaca bakalım.

Yerleşim Planlaması:

Yerleşim, Andırında sabit yerleşim yerleri (köy, mahalle, oba, mezra) ile yayla yerleşim yerleri olarak karşımıza çıkmaktadır. Sabit yerleşim yerlerinin kadastro krokisi halihazır vaziyet planı hazırlandıktan sonra yerleşim sınırları çizilmelidir. Bundan sonra basit yerleşim imar planı yapılmalıdır. Burada imar kullarına kesinlikle uyulmalıdır.

Andırın için en önemlisi yerleşim planlamasıdır. Yerleşim planlaması içinde hemen acil kararlar alınmalıdır. Çünkü Andırında yaylalarda önemli yerleşmeler oluşmaktadır. Yayla yerleri çarpık bir yerleşme ile karşı karşıyadır. Mülkiyet sorunları çözülmeden araziler üzerine geliş güzel binalar inşa edilmektedir. Böylece problemler artmakta daha da çıkmaza girmektedir. Binalar çok düzensiz şekilde yapılamakta ve böylece çevre bozulmaktadır.

Bu konuda, en çarpıcı yer olan KESİK'i anlatmak istiyorum. Kesikte başlangıçta planlama

yapmak çok kolaydı ama şimdi zor. Planlama yapılmaz ise çözümsüz olabilir veya çözüm çok pahalı olabilir. Nitekim öyle oldu.

Şimdi de Kesikte çarpık yerleşime devam edilmekte, önlem alınmamaktadır. Bu çarpıklık diğer yayla yerlerinde devam etmektedir. Bu şekilde devam ederse yaylalar yaylalıktan çıkar stres yeri haline gelebilir. Bu durumun önlemesi gerekliliğine inanıyorum. Bunun için de ilk basamağın planlama olduğunu düşünüyorum.

Andırının birbirinden güzel öteki yaylaları Kesik gibi tehdit altındadır. Oralara şimdiden müdahale edilirse, yani planlanırsa kurtulur. Birkaç sene sonra oralar da elden çıkar. Tehdit altındaki yaylalar Çokak-Akifiye hattı, Halbur, Kırksu yaylalarımızdır.

Tarım Alanlarının Planlanması:

Andırın coğrafyası Torosların ortasında çanak şeklinde kademeli ovalardan meydana gelmektedir. Aşağı, Orta, Yukarı diyebiliriz. Her ova etrafı dağlarla çevrili kendi mikro klima iklim özelliği gösterir. Toprak yapısı da ayrı ayrıdır. Toprak, iklim ve rakım farklılığı nedeniyle her ovada farklı bitki örtüleri yer alır. Andırının gücü ve zenginliği de buradadır.

Saydığımız Andırın Ovalarında öncelikle toprak sınıflandırılması, arazi toplulaştırılması yapılmalıdır. Yerleşim yerleriyle tarım alanları birbirinden ayrılmalıdır. Yani isteyen herkes tarlanın başına ev kondurmamalıdır.

Tarım alanlarının en önemli tehlikesi mimar nedeniyle arazinin parçalanmasıdır. Bu nedenle bölgemizde optimum büyüklükte tarım arazisi kullanılmadığından randımanlı tarım işletmeciliği yapılamamaktadır. Tarım arazisi toplulaştırılmasının yanında mülkiyet parçalanması da önlenmelidir

Tarım alanlarında diğer önemli planlama, ta-

rımsal sulamadır. Malesef yeraltı ve yerüstü sular plansız kullanılmakta, israf edilmektedir. Tarımdan beklenen verim alınmamaktadır.

Tarımda yine otlak, mera, bağ-bahçe ve tarla alanları birbirinden ayrılmalıdır. Hayvancılığın yapıldığı yerlerde yem bitkileri, çayır, mera planlanması yapılmalıdır.

Doğa Alanlarının Planlanması:

Andırının doğa alanları denince aklımıza ormanlar gelir. Orman alanları yanında mera, otlak, yaylalık ve açık alanlar bulunmaktadır. Bunlar ayrı ayrı ele alınıp planı yapılmalı ve korunmalıdır.

Andırın orman ağaçları, flora ve fauna dediğimiz bitki ve canlı örtüsü bakımından çok zengindir. Bu zenginlik Andırında hala keşfedilmemiştir. Andırının ormanlarını korumak politikasından vazgeçilerek bütün bitki örtüsünü koruyacak planlar yapılmalıdır. Böylece Andırının zengin, değeri yüksek, endemik türleri koruma altına alınır. Bunun ilk adımı bitki örtüsünün kalitesi ve zenginliği halka iyi anlatılmalıdır. Andırında az paralarla ne değerli bitkiler toplatılıyor. Üstelik nesilleri de bilinçsiz yok ediliyor. Öncelikle Tırıl Dağı milli park ilan edilmelidir. Irmakların geçtiği vadiler koruma alanı yapılmalıdır.

Bu gerçeği bir örnek vererek ortaya koymak istiyorum. Andırın, kurucaova da elektrik dağıtım şebekesinin yapıldığı yerde küçük bir göl vardı. Bu göle sülüklü göl denilirdi. Gölün yakınında küçük bir pınar çıkardı. Etrafı çimenlikti bu çimenlikte hayvanlar otlardı. Yarası olanlar gölün içine yaralı yerlerini girdirirler o sülükler yaraları temizlerdi. Bu tür göllerin dünyada ne kadar önemli olduğunu okuyoruz, televizyonlardan dinliyoruz. Ama biz ne yaptık? Bu gölün üzerine toprak dolgusu yaparak bir daha geri dönüşü mümkün olmayan işi yaptık. Yani gölü yok ettik. Günümüzde de bu şekilde çeşitli uygulamalar yapılmakta

olabilir. Bu çok önemli doğal kaynakların yok olma nedeni planlama yapılmamasından kaynaklanmaktadır. Planlama yapılmış olursa doğal kaynaklar böyle yok edilemez. Çünkü planlarda korunacak alanlar belirlenecektir.

Kent Planlaması:

Andırında kent, şehir merkezidir. Andırın şehrini 7 mahalleden görmek çok yanlıştır. Yaylacılığın merkezi olan Andırın şimdiye kadar dar baktığından dolayı çevresinin kontrolünü elinden kaçırmıştır. Şehirciliğe geniş bakılmalıdır. Bunu sonucu olarak Çataktan Çokak tarafına (kesik dahil), Azgıt, Karasu, Çiçekli, Kocafakılı bölgenin içine alacak şekilde Andırın Belediye sınırları genişletilmelidir. Bu yapılırsa, çevrenin imarı, alt yapısı, yerleşimi Belediyenin sorumluluğuyla yapılır. İmara, mevzuata uygun yerleşimler olur. Andırın güçlenir. Belediye bu alanlara yayla yerleşim alanlarını planlar, alt yapısını götürür. Alt yapısı bitmiş imar alanları üretildiğinde Çukurovalılar yerleşmek için koşa koşa gelirler. Toroslarda böyle çalışan birçok belediye görmektediriz.

Planlama işi pahalı ve uzun süren bir çalışmadır. Ancak detaylı planlar olmasa da arazi kullanımı ve doğal kaynakların korunmasına yönelik planlama yapılabilir ve kararlar alınabilir.

Planlamayı plan yapılacak yerde yaşayan insanlarla yerel yönetimler ve mülki idare amirleri birlikte çözmelidirler. Herkes taşın altına elini koymalıdır. Bu planlama ne kadar erken yapılırsa o kadar faydalı olacağını düşünüyorum. Yoksa ilerde çözüm daha da zorlaşan bir problem yumağı ile kaşı karşıya kalabiliriz.

Andırında planlı yaşamak doğal yaşamaktır.

tirşik

YEREL DERGİ

TİRŞİK DERGİSİ DOSYALAR

*Tirşik Dergisi yeni/digital yayın hayatında
AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ adıyla ek dergi yayınlayacaktır.*

*Çukurova'nın insan, tarih, değer, medeniyet, kültür, doğa, fiziki
coğrafya, beşeri coğrafya, sanat, edebiyat gibi alanlarda: makale,
inceleme, araştırma, rapor, tez çalışmalarını yayınlayacaktır.*

Bu sayıda dergi eki şeklinde dosyalar yer almaktadır.

AKADEMİK TİRŞİK DERGİSİ

Akademik Tirşik Dergisi (ISSN numaramız: 2757-8844),

2007'de yayın hayatına başlayan ulusal bir dergidir.

*Dergimiz Akademik olarak 2021 yılından itibaren hakemli olarak
yayın hayatına devam etmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih,
Coğrafya, sağlık, turizm dallarında yapılmış özgün çalışmalara
yer vermeyi amaçlamaktadır.*

*Bu çerçevede, yüksek kalitede teorik ve uygulamalı makalelere
yer verilmektedir. Kültür, Edebiyat, Sanat, Tarih, Coğrafya alanında
çalışan sanatçılar, akademisyenler, araştırmacılar ve*

profesyonellerin görüş ve çalışmaları bir araya getirilmektedir.

*Dergideki makaleler; KIŞ (Ocak), BAHAR (Nisan), YAZ (Temmuz) ve
GÜZ (Ekim) dönemleri olmak üzere yılda dört kez yayımlanmaktadır.*

Akademik Tirşik Dergisi, ücretsiz-açık erişimli elektronik bir dergidir.

Dergide yayımlanan tüm makalelere DOI numarası atanır.